

Universitetet i Bergen

Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier

ALLV 350

Mastergradsoppgave i allmenn litteraturvitenskap

Vår 2017

Illustrasjon av John Tenniel, fra
Alice's Adventures in Wonderland

«Men jeg er *ikke* noen slange, sier jeg! Jeg er en – jeg er en — »

En utforskning av Alices identitetsproblematikk i møte med Wonderlands snakkende dyr, via Jacques Derridas dyrefilosofi og en diskusjon av grensene for det menneskelige.

Gina Forberg

Abstract

Who, and what, am I? These are the key questions that Alice asks after she falls through the rabbit hole and enters Wonderland. These questions occur both as inner monologues and as challenges from some of the array of creatures she meets along the way. In this thesis, I tackle the question of Alice's identity, in Lewis Carroll's Alice-books, and try to discover how Alice feels being brought face to face with these question by the speaking animals. Taking inspiration from Derrida and his *The Animal That Therefore I am*, I too, wander through Wonderland and try to figure out why Alice feels unsure about her own identity and her role in the world. I hypothesize that her questions about herself and her world-view stem from the animal having language. I also question whether it is simply the language that affects Alice, or if it also connected to how the language is *used*, and how Alice is questioned and challenged in different ways by the creatures she meets.

This thesis focuses on both *Alice's Adventures in Wonderland* and *Through the Looking Glass and What Alice Found There*, and the challenges and creatures Alice meets in both dreams. This includes, but is not limited to, *who* and *what* exactly Alice is, and if she even exists at all. With the help of Derrida, Martin Heidegger and Giorgio Agamben I navigate the world of animal studies. Furthermore, I discuss Derrida's comments on what is *proper to man*, the properties of man, and how the animals in Wonderland consistently challenge the idea of what animals can and cannot do, what is distinctly human and how this can affect how Alice feels about herself and the world.

Alice's *ipseity* is also challenged while in Wonderland, as is her autoreferentiality, and she no longer has the control she desires. I draw lines from control to power and discover how the animals in Wonderland have the power that is usually reserved for humans. Penultimately, I ask questions about the games that are played in Wonderland, what it entails that they can be said to be ideal games in the Deleuzian sense, and how it affects Alice's identity not knowing the rules. Lastly, this thesis touches on the question of death in Wonderland, and how the animals seem to have the ability to die, thus embodying the last exclusively human ability.

Takk til

Takk går aller først til Gisle Selnes, for god og stødig veiledning oppgaven igjennom. Gisle må også takkes for faget *Litterære og Filosofiske dyr*, som høsten 2014 åpnet øynene mine både for *animal studies* som retning, og for en helt ny side ved Derrida.

Jeg vil rette en spesiell takk til Emma Helene Heggdal og Maren Kleppen. Uten deres støtte, og våre utallige faglige (og ikke-faglige) diskusjoner hadde ikke denne oppgaven eksistert.

Jeg kan heller ikke unngå å takke Morten Moseng for evig motivasjon og uvurderlig sjakkkunnskap.

Til slutt, for deres generelle eksistens: Tusen takk til Mie Forberg, Reidar Bjørnlid og, mest av alle, Nora Bjørnlid.

INNHOLDSFORTEGNELSE

Abstract	2
Takk til	3
KAPITTEL 1. THE WONDERLAND THAT THEREFORE I AM IN.....	7
1.1 Innledning	7
1.2 Forskningstradisjon.....	9
1.2.1 Animal Studies	11
1.3 Wonderland og Looking Glass	12
1.4 Alice	15
1.5 Teoretisk bakgrunn	18
1.5.1 Ipseity. Autoreferensialitet.....	19
1.5.2 Hva er det som er 'Proper to man'?	20
1.5.3 The Beast and the Sovereign	21
1.6 Selve oppgaven.....	22
KAPITTEL 2: SPRÅKET	25
2.1 Zoon Logon Ekhon	25
2.2 Det verdensskapende mennesket.....	26
2.3 The Animal That Therefore I am	30
2.4. Det språkløse mennesket	32
2.5 Ordet.....	36
2.5.1 Ord mot Lyd. Dyrenes kommunikasjon	36
2.5.2 Wonderlands språk.....	38
2.5.3 Egennavnet: Viktigheten av navn for identitetsforståelse.	42
2.6 The Caterpillar	45
2.7 Oppsummering.....	47
KAPITTEL 3: SELVIDENTIFISERING	50
3.1 Dyrenes definisjonsmakt.....	50
3.1.1 The Pigeon	51
3.1.2 Alices reaksjon	55
3.2 DEFINERENDE FAKTORER	58
3.2.1 Å leve i nakenheten: Menneskets og dyrets nakenhet	58

3.2.2 Det påkledde dyret: The Fish Footman	61
3.2.3 Forvirrende forventninger	63
3.3 SELVIDENTIFISERING	64
3.3.1 Ipseity.....	64
3.3.2 Speilbildet og blikket til den andre.	65
3.3.3 Eksisterer Alice egentlig?	68
3.4 Oppsummering	70
KAPITTEL 4: MENNESKET OG DYRET: TID, MAKT OG DØD	72
4.1 Proper to man	72
4.2 Tid i Wonderland	74
4.3 Spilleets regler	78
4.3.1 Sjakkspillet	80
4.3.2 Det ideelle spillet	82
4.4 Kontroll	84
4.4.1 Makt.....	87
4.5 Døden	90
4.5.1 Døden i Wonderland.....	92
4.5.2 Livets sirkel	94
4.6 Oppsummering	95
KONKLUSJON	97
Det egentlig menneskelige	98
Heideggers Hammer	100
LITTERATURLISTE	102

KAPITTEL 1. THE WONDERLAND THAT THEREFORE I AM IN

«“Who in the world am I? Ah, *that's* the great puzzle!”» (Carroll, 2015: 17)

1.1 Innledning

Det hele begynte, som det så ofte gjør, med en setning i en bok. Boken var *The Animal That Therefore I am* av Jacques Derrida.¹ Setningen var: «Although I don't have time to do, I would of course have liked to inscribe my whole talk within a reading of Lewis Carroll.» (Derrida, 2008: 7). Derrida hintet så om at han egentlig kanskje har snakket om Lewis Carroll² flere ganger, over flere år, kanskje allerede da han snakket om pinnsvinet i «Hva er poesi?», men sier aldri helt tydelig hva denne diskusjonen ville gått ut på. Jeg ble inspirert av denne setningen, og fikk umiddelbart lyst til å prøve å finne ut hva Derrida ville gjort *om* han hadde gjort en lesning av Carroll, og hvordan Derridas ville utforsket sine ideer om *animality* og *animal studies* her. Først tenkte jeg å bruke Alice-bøkene som en slags utprøving av Derridas dyrefilosofi, og som en arena for å videre forklare og utforske dekonstruksjon. Dette slo jeg imidlertid fort fra meg. Jeg kan aldri vite hva Derrida ville ha gjort, og enhver spekulasjon rundt dette vil være både uinteressant og lite fruktbar. Samtidig klarte jeg ikke å gi slipp på denne kommentaren, og sammen med en forkjærlighet for historien om Alice og hennes eventyr i Wonderland³, og med en nyutsprunget interesse for *animal studies* og *animality*, bega jeg meg etterhvert ut på en utforskning av nettopp Alice-bøkene. Fokuset mitt ble da på hvordan Alices identitetsforståelse blir utfordret og endret når hun i Wonderland møter dyr med språk.

Grunnen til at det var dyrespråket jeg festet meg ved, var igjen Derrida. *The Animal* snakker om begrepet «det selvbiografiske dyret», og er i tillegg en utforskning av hvordan den vestlige tradisjonen har skilt mennesker og dyr fra hverandre, og med det redusert dyret til dette ene ordet, *dyr*. Det var også her interessen for hele *animal studies*-feltet ble vekket. For meg har Derrida alltid vært den teoretikeren som har en evne til å påpeke ting jeg alltid har visst, men ikke helt har innsett eller satt ord på. Slik var det også med påpekningen om at det er

---

¹ [heretter *The Animal*].

² Pseudonymet til Charles Lutwidge Dodgson

³ I oppgaven kommer jeg konsekvent til å bruke Wonderland i stedet for den norske oversettelsen Eventyrland fordi det i ordet Wonderland ligger noe udefinerbart, det er et land of Wonder, der man ikke kan (eller skal) definere og klassifisere alt. Det å kunne *undre* seg over noe har en annen konnotasjon enn det eventyrlige som Eventyrland i hovedsak refererer til.

mennesket som har innsatt språket som det som skiller mennesket fra dyret. Dette var igjen noe Derrida satte ord på og som jeg fikk lyst til å utforske videre.

Mennesket har språk, mens dyret ikke har det. Det er også dette som, mer enn noe annet, skiller mennesket fra dyret, og gjør at vi mennesker setter oss selv på et høyere nivå i verden enn dyrene. Det jeg hovedsakelig har tenkt til å fokusere på i denne masteroppgaven er Alices møte med de snakkende dyrene, som ikke bare er snakkende dyr, men skapninger som også innehar de fleste andre menneskelige egenskaper, og hvordan dette påvirker Alice og hennes forståelse av sin egen identitet og sin rolle i verden.

Er det dyrenes språk som påvirker Alices identitetsforståelse? Er det i så fall bare det at de har språk, eller handler det også om hvordan de bruker språket, både mot Alice og generelt, og det at dyrene har andre egenskaper, som man før kun har forbundet med menneskene, som påvirker henne? Et ledende spørsmål kanskje, men med det følger òg spørsmålet: Hvor mye av Alices identitet er egentlig knyttet til språket, og andre menneskelige egenskaper som det å kle på seg, å kunne respondere (fremfor å reagere), eller ha en viss autoreferensialitet.⁴ Dette er ikke spørsmål som nødvendigvis stilles i Alice-bøkene, men når man leser dem i sammenheng med Derrida, og ser på Derridas kommentarer om Carroll, blir disse spørsmålene straks mer relevante. Det er også hos Derrida jeg hovedsakelig finner inspirasjonen til disse problemstillingene. Man kan argumentere for at Derrida «er død, og dekonstruksjonens glanstid definitivt forbi⁵» (Selnes, 2011: 304), og at enda en oppgave om Derrida ikke nødvendigvis trengs. Jeg vil derimot påstå at Derrida ikke er, og aldri kan bli, ferdig utforsket. Jeg mener en undersøkelse av Derridas bidrag til *animal studies*, sammen med en analyse av Alice-bøkene og Alices forståelse av seg selv, kan være en plattform for å undersøke *animal studies*, og en mulighet for en ny forståelse av Alice-bøkene. Det er med dette utgangspunktet jeg finner temaet jeg skal sirkle rundt i oppgaven: Alices identitetsutvikling i møte med det 'menneskelige dyret'. Sammen med dette kommer også møtet med Wonderland, og hvordan det hele utfordrer alt Alice tror hun kan og forstår.

---

⁴ Dette er egenskaper som Derrida beskriver som 'proper to man', og som jeg kommer til å komme inn på i løpet av oppgaven.

⁵ Selnes sier dette med en ironisk undertone, og går videre til å argumentere for at det fortsatt er grunner for å la Derrida leve.

1.2 Forskningstradisjon

Det er skrevet mye om Alice og hennes identitetsproblematikk, og det er også flere som har plukket opp denne kommentaren fra Derrida og utforsket hans antagelser om og analyser av de to bøkene. Det er blant annet skrevet en avhandling av Samantha Skinazi med tittelen *Fabulating Sovereignty with Descartes, Alice, Derrida and Some Damn Animals*, som tar for seg Alices utforskning av Wonderland og hvordan de forskjellige skapningene⁶ her hjelper henne på veien mot å bli 'sovereign'. Rollen som 'sovereign' er noe som blir utforsket i Derridas forelesningsrekker *The Beast and the Sovereign* (Vol I&II, henholdsvis 2001 og 2002):

I *La bête et le souverain* vendes oppmerksomheten mot «det animalske livet», både mennesket som «politisk dyr» i aristotelisk forstand og dyret som menneskets «subjekt», det vil si som en livsform underkastet «vår» suverene autoritet. [...] [Derrida] spør ikke bare hva det er som skiller dyret/beistet (*la bête*) fra herskeren/monarken (*le souverain*) – et spørsmål som også omfatter kjønnsforskjellen (*le, la*), det feminine beistet, den maskuline majesteteten – men også hva det er som knytter dem sammen. Begge befinner seg hinsides loven, men de gjør det på ulikt vis [...] (Selnes, 2011: 308-309).

The Beast and the Sovereign er altså tidvis en undersøkelse av forskjellen, og mangelen på forskjell, mellom 'beistet' og 'monarken'. I sin avhandling utforsker Skinazi hovedsakelig 'monarken', altså den suverene, og hvordan de snakkende dyrene i Wonderland både veileder og misleder Alice gjennom hennes ferd for å finne igjen seg selv, og med det gjenoppta sin 'herskerrolle'. Skinazi fokuserer altså mer på Alices ferd mot å bli den suverene enn hennes identitetsproblematikk, selv om disse to aspektene henger sammen. Beatrice Turner fokuserer mer på språket i Wonderland i sin artikkel «"Which is to be master?": Language as Power in *Alice in Wonderland* and *Through the Looking Glass*» fra 2010, men som tittelen antyder, fokuserer hun på maktbegrepet, og hvordan dyrene i Wonderland får en slags makt over Alice på grunn av språket. Jeg skal også fokusere på hvordan maktfordelingen forskyves i Wonderland, men skal i motsetning til Turner fokusere på hvordan dette påvirker Alices identitetsforståelse. Jeg skal også bruke mer tid på å utforske Derrida enn Turner gjør, selv om hun også nevner ham.

I Jerome Bumps «Biophilia and Emotive Ethics. Derrida, Alice, and Animals» trekkes Derrida frem i større grad. Her fokuserer Bump både på Alice og dyrene, men holder seg

---

⁶ Jeg føler jeg er «obliged to say "creatures"(skapninger), you see, because some of them were animals, and some were birds» (Carroll, 2015: 105). I tillegg har også kortstokker og sjakkbrikker både stemmer og personligheter, så jeg tror skapninger er den beste samlebetegnelsen.

hovedsakelig innenfor en diskusjon om dyre – og miljøpolitikk. Wilma Cruise, på sin side, utforsker Derrida i «Revisiting Alice» fra 2014, men fokuserer mer på blikket til dyret, som også er i kjernen av Derridas diskusjon, og hva som skjer mellom blikket og menneskets oppfatning av det. Igjen er dette noe jeg også kommer inn på i min oppgave, men i likhet med Turner og Bump går heller ikke Cruise inn på en større utlegning av Alices identitetsforståelse og hvordan den blir påvirket av at dyrene har språk, som er hva jeg skal gjøre.

Jeg er heller ikke *alene* i å undersøke Alices søken etter sin egen identitet gjennom de to bøkene. Det finnes blant annet en masteroppgave fra Universitetet i Tromsø (Johannessen, 2011) som tar seg for hvordan Alices identitet utvikles og utfordres i originalverket, en film og to dataspill basert på bøkene. Ren Aihong skriver også om «Alice's Quest for Knowledge and Identity in Wonderland», der han argumenterer for Wonderland «as a mad world of adults» (2014: 127), og mener at det Alices identitetsproblematikk kommer fra at hun begynner på en reise mot voksenlivet. Han peker på at mye av problemet er at dyrene i Wonderland oppfører seg som voksne og prøver å undertrykke og kontrollere Alice. Det han derimot ikke tar inn over seg er hva som gjør at dyrene kan innta denne posisjonen overfor Alice, nettopp det at de *har* språk. Dyrene i Wonderland ville ikke hatt muligheten til å behandle Alice som mindreverdige fordi hun er ett barn, og prøvd å ta kontrollen over henne, hvis de ikke hadde hatt språk. For meg virker det som Aihong hverken stiller spørsmål til at dyrene har språk, eller hvordan dette er et element som også kan være med på å påvirke Alice. Selv om denne artikkelen diskuterer Alices identitetsproblematikk i Wonderland, er (dyre)språket et viktig aspekt ved bøkene som Aihong ikke kommer dypt inn på, men som jeg skal diskutere.

Det finnes mye litteratur om Alice og om Derrida, men så vidt jeg har funnet, er det ingen som har skrevet om kombinasjonen mellom dyrespråk og identitet, og hvordan dyrespråket påvirker Alices identitet på den måten jeg akter å gjøre. Det jeg skal utforske, handler heller ikke bare om dyrespråket, men også om de andre egenskapene som dyrene i Wonderland innehar – dette er det flere av de nevnte artiklene som også har merket seg – og i hvilken grad dette påvirker Alice, og hvor mye av Alices identitet er knyttet til nettopp det å ha språk og andre 'menneskelige egenskaper'. Mitt mål med denne oppgaven er å gi et helhetlig inntrykk av Alices identitetsutfordring, og hvordan hun kontinuerlig blir påvirket og utfordret av dyrene i Wonderland. Hun blir påvirket, ikke bare av at dyrene har språk, men også hvordan de bruker språket og hvilke andre egenskaper de har. Jeg tror det er viktig og nødvendig å utforske dette, ikke bare for å få et nytt syn på Alice, men også for en mer helhetlig forståelse av hva det er som gjør Alice til Alice, og hvordan dyrene i Wonderland kan sies å speile dyrene i vår egen verden.

I *Alice's Adventures in Wonderland* [heretter *Wonderland*] og i ”oppfølgeren”⁷ *Through the Looking Glass and What Alice Found There* [heretter *Looking Glass*] møter Alice en verden der alt fra kaniner til spillkort har språk, og ideen hun har hatt om mennesket som forskjellig fra og bedre enn dyrene, blir utfordret. Det er derfor et godt utgangspunkt for å sette spørsmålstegn om hva som egentlig definerer et dyr og hvordan mennesker reagerer når dyr ikke oppfyller disse forventningene. I verdenen som Alice havner i, *Wonderland*, har dyrene språk og mange andre egenskaper man forbinder med mennesker. Akkurat hva dette innebærer og hvordan det spesifikt påvirker Alice, er hovedsakelig hva jeg skal prøve å undersøke i denne oppgaven. Sammen med dette kommer som nevnt spørsmålet om hvor mye av Alices identitetsforståelse som egentlig er knyttet til språket og til de andre menneskelige egenskapene. Jeg må innrømme at noe av min motivasjon også kommer av at Alices metakommentar: «There ought to be book written about me, that there ought!» (Carroll, 2015: 35 W). Så det er nettopp det jeg skal prøve på.

1.2.1 Animal Studies

Med en utforskning av dyrenes språk, og en utlegning om hvordan dyrene har blitt behandlet i den vestlige tradisjonen føyer jeg meg inn i en rekke av litteraturvitere og filosofer som har latt seg inspirere av *animal studies*. Dette innebærer, slik Matthew Calarco introduserer det i *Zoographies*:

[Animal studies] comprises a wide range of disciplines within the humanities, social sciences, and biological and cognitive sciences.[...] I would suggest, however, that the main stakes of the field lie in the effort to place questions concerning animals at the center of critical inquiry. (2008: 2)

Nøyaktig hva disse spørsmålene angående dyrene er, vil nødvendigvis variere fra teoretiker til teoretiker og i hvilke henseender man stiller spørsmålene, men målet vil uansett være å få satt dyrespørsmålene på agendaen og åpne opp for en diskusjon av dyret og hvordan det har blitt behandlet og fremstilt. En som ikke er redd for å stille spørsmål, er nettopp Jacques Derrida. Han er hovedsakelig kritisk til den vestlige tradisjonen og hvordan man har betegnet og behandlet dyret helt fra Aristoteles og fram til i dag. Derrida er spesielt negativ til bruken av dette begrepet ’dyr’: «The animal is a word, it is an appellation that men have instituted, a name they have given themselves the right and the authority to give to the living other.» (2008: 23).

---

⁷ Jeg setter oppfølger i hermetegn fordi det ikke er en direkte oppfølger. *Looking Glass* følger i all hovedsak de samme karakterene, og foregår i den samme verdenen som *Alice's Adventures in Wonderland*, men er ikke en direkte videreføring av de narrative linjene.

Når mennesker kaller og kategoriserer alle dyr for nettopp 'dyr', undergraves mangfoldet som finnes blant dyrene. Med ordet dyr kan man i teorien favne alt fra en rotte til en blåhval. Nå tilhører disse to forskjellige grupper (henholdsvis gnagere og sjøpattedyr), men begge går også inn under betegnelsen dyr. Slik sett blir det også tydelig at dyr er en veldig generell betegnelse som samler alle dyr innenfor samme kategori og reduserer dem til et udefinerbart begrep. Dette gjør det også lettere å skille menneskene ut som noe unikt, vi er ikke en del av denne massen, vi er noe eget, vi er ikke dyr. Siden vi ikke er dyr, må vi inneha noe dyr ikke har, som for eksempel språket, og vi er dermed også bedre enn dyret. Veldig forenklet er dette slik Derrida forklarer den vestlige tradisjonens syn på, og behandling av, dyret. Det er også dette han vil dekonstruere. I hans senere skrifter blir også «kvasibegrepet» (Selnes, 2011: 306, fotnote) «carnophallogosentrisme» viktig. Calarco beskriver begrepet slik:

[Derrida] has coined the term 'carnophallogocentrism' to refer to this network [of exclusionary relations that goes well beyond a generic human-animal distinction] in order to highlight the *sacrificial* (carno), *masculine* (phallo), and *speaking* (logo) dimensions of classical conceptions of subjectivity (2008: 131).

Også i *carnophallogosentrismen* handler det om å et oppgjør med kategorier, og vise fram de interne konflikter mellom et dikotomipar, som dekonstruksjon har gjort fra begynnelsen. Mens det før var snakk om dikotomiparet tale-skrift, er det i dette tilfellet snakk om dikotomiparet menneske og dyr.

1.3 Wonderland og Looking Glass

Selv om historiene om Alice og hennes opplevelser i Wonderland er kjente, skal jeg her kort redegjøre for handlingen i henholdsvis *Wonderland* og *Looking Glass*.

I *Wonderland* møter vi Alice som en søvngig sommerdag blir oppmerksom på The White Rabbit⁸ som snakker til seg selv og har en klokke i vesten sin. Alice spretter opp og følger etter The Rabbit gjennom et kaninhull. Hun ender opp i en gang med mange dører, og gjennom en av dørene får hun øye på en vakker hage. Hun er for stor til å gå gjennom døra, men finner en flaske der det står «DRINK ME», som gjør at hun krymper nok til å komme seg gjennom døra. Problematisk nok har hun forlatt nøkkelen til døra på bordet som hun nå ikke når opp til. Hun

---

⁸ Siden jeg forholder meg til originalversjonen av Alice-bøkene kommer jeg også konsekvent til å omtale karakterene i bøkene med originalnavnene deres. Dette er hovedsakelig for å unngå misforståelser og mer oversettelsesproblematikk enn nødvendig. Jeg kommer også til å behandle «the» som en del av navnet, og dermed skrive det med stor forbokstav i oppgaven.

spiser en kake merket «EAT ME», og hun vokser seg stor nok til å hente nøkkelen, men nå er hun igjen for stor til å komme seg gjennom den lille døren til hagen. En frustrert Alice vet ikke hva annet hun kan gjøre og begynner å gråte.

En vifte hun holder i, gjør at hun krymper, og hun bli så liten at hun nå svømmer i en innsjø som tårene hennes har laget. Innsjøen er plutselig full av alle mulige slags skapninger, de klatrer ut av vannet og har et Caucus race [pampeløp]– et løp der ingen, unntatt The Dodo, kjenner reglene – for å bli tørre. The Rabbit kommer tilbake, antar at Alice er en hushjelp og sender henne hjem til huset sitt for å hente hansker og en vifte. I huset til The Rabbit ser Alice en flaske og drikker av den. Hun vokser seg for stor til rommet og sitter fast. The Rabbit, Bill og Pat kaster småstein mot huset for å få henne ut. Steinene blir til små kaker. Alice spiser dem og krymper nok til å komme seg ut av huset. Hun møter The Caterpillar som lurert på hvem hun er, og som viser henne en sopp som hun kan spise av for å kontrollere størrelsen sin. Hun prøver seg fram og finner til slutt en passende høyde for å besøke huset hun ser i skogen.

Huset tilhører The Duchess, og her møter Alice ei sint kokke, en hylende baby og et kjøkken fullt av pepper. Hun tar med seg barnet til The Duchess ut i skogen, der babyen blir til en gris og løper av gårde. The Cheshire Cat peker ut veien til et teselskap, der Alice møter The Mad Hatter, The March Hare og The Dormouse. Etter selskapet kommer hun endelig til den vakre hagen der hun får spille krokett med The Queen. Boken ender opp med en rettsak der The Knave of Hearts er anklaget for å ha stjålet tertene til The Queen. Alice begynner å vokse tilbake til sin opprinnelige størrelse, og forstyrrer rettergangen. Akkurat idet Alice holder på å bli angrepet av en hel kortstokk, våkner hun opp med hodet i fanget til søsteren som børster vekk noen blader fra ansiktet hennes.

I den andre boken, *Looking Glass*, leker Alice med kattene sine, og ønsker at hun kunne se den delen av «Looking-Glass»-huset, altså det rommet hun ser i speilet, som er bak peisen. Hun klarer ikke se den delen fra rommet hun står i, og hun lurert på om de fyrer i det rommet også. Hun ønsker at hun kunne gå gjennom speilet for å komme til denne verdenen, og oppdager at dette er mulig. Hun ender opp i speilverdenen og kan fornøyd konstatere at de fyrer i peisen her også.

Det er ikke gitt at denne speilverdenen *faktisk* er Wonderland og den samme verdenen som Alice opplevde i den første boken, men det er naturlig å anta. Verdenen i *Looking Glass* deler mange trekk med det Wonderland man har blitt introdusert for i Alices første drøm, og jeg kommer til å behandle dem som om de er samme verden, bare fra to forskjellige besøk. Samtidig er denne speilverdenen annerledes enn det Wonderland vi kjenner fra før, siden den er lagt opp som et slags sjakkspill, der hver rute er en ny opplevelse, og det virker som det

endelige målet for Alice er å komme seg til andre siden av brettet for å kunne bli dronning. Dette former også strukturen i denne boken mer enn den første. Også i den første hadde Alice et konkret mål, å komme seg til vakre hagen hun ser i starten, mens det her er snakk om å bli dronning. Handlingen drives framover av Alices ønske om å bli dronning, og før hun begir seg ut på reisen, forklarer The Queen hva som skal skje i hver rute før hun kommer til den siste ruta der hun blir dronning. Selv om handlingen i *Looking Glass* er nokså absurd, framstår selve handlingsforløpet som mer lineært, strukturert og mindre overraskende enn det man blir introdusert for i *Wonderland*. Etter forklaringen fra The Queen, som også gir Alice en tørr kjeks når hun er tørst, som understreker at dette er en omvendtverden, havner Alice på et tog, og møter The Gnat før hun kommer til skogen der alle glemmer navnet sitt. Etter å ha gått gjennom skogen husker hun igjen hvem hun er, og møter fort Tweedledum og Tweedledee som sier at hun ikke eksisterer og at hun bare er en del av The Red Kings drøm. Hun vil derfor forsvinne når The Red King våkner, og selv om hun prøver å forklare Tweedledum og Tweedledee at hun faktisk er ekte, blir hun møtt med hån og lite forståelse.

Etter et møte med The White Queen i den samme skogen blir Alice kjent med Humpty Dumpty som sitter på toppen av en vegg og ser ut som et egg. Han prøver å forklare henne meningen med diktet «Jabberwocky» som Alice leser i starten av boken, men Alice blir bare mer forvirret. Mens Alice snakker med Humpty Dumpty, kommer det soldater og hester ut av skogen, og Alice møter en knekt og The White King og kommer til slutt til den åttende ruten der hun finner en krone og blir dronning. Det blir holdt en bankett der hun sitter ved et bord med både The Red Queen og The White Queen. Det er en kaotisk bankett, og Alice blir mer og mer frustrert helt til hun ikke klarer mer og river ned duken. Både mat og gjester følger med. Hun plukker opp The Red Queen, som hun mener har skylden for kaoset, og rister henne helt til hun blir en katt. Det viser seg at Alice har duppet av og rister en av kattungene til katten Dinah. Hun er fornærmet over at katten vekket henne fra en så deilig drøm, og forteller dem det hun har opplevd.⁹

En ting som er verdt å merke seg ved begge bøkene er at handlingen framstår som absurd. Dette kan kobles til en slags drømmelogikk, siden drømmer gjerne er absurde, men man ikke stiller spørsmål ved dem før man våkner og innser hvor absurde drømmen har vært. I begge fortellingene er det tydelig at Alice drømmer, hun er varm og døs på starten og begge bøkene

---

⁹ Selv om selve historien i *Looking Glass* slutter med at Alice våkner, er det ikke slutten på boken. Den faktiske slutten er et akrostikon, et dikt der første bokstav i hvert vers staver et ord, i dette tilfellet Alice Pleasance Liddell, jenta som inspirerte hele fortellingen om *Wonderland*. Dette diktet kan også sees som svaret på det endelige spørsmålet om hvis drøm det egentlig var.

ender med at hun våkner opp og refererer til at det hele har vært en drøm. Dette kan være med på å forklare strukturen i begge bøkene, de narrative linjene er ikke lineære, men hopper fra sted til sted uten å det alltid blir forklart hvordan man kom seg dit, akkurat som det ofte er i drømmer. Begge *Alice*-bøkene kan framstå som usammenhengende og nærmest absurde, men dette blir mer logisk når man tenker at dette faktisk er drømmer, og ikke trenger å følge reglene man er vant til i den virkelige verden.

At Wonderland er en drøm, gjør ikke opplevelsen mindre virkelig for Alice. Hun skjønner ikke før hun våkner at hun faktisk drømte. Hun er også et lite barn, og er mer åpen for det fantastiske, hun liker å innbille seg at kattene hennes kan snakke, og å spille alle rollene i et skuespill, så det som skjer i Wonderland er ikke så uvant for henne. Hennes opplevelse og reaksjon på det hun opplever er dermed like reell og gyldig som hvis det faktisk *var* en kanin som hadde en klokke. Man tenker kanskje at hun burde ha forstått at dette må ha vært en drøm, men selv om Alice synes noe i denne verdenen er rart og uforståelig, betyr ikke det at det ikke oppleves som ekte for henne. Alices holdning til Wonderland og dyrenes språk gjør at man i stedet for å kunne avskrive det som kun fantasi og oppspinn, blir nødt til å ta inn over seg hvordan Wonderland faktisk påvirker Alice.

Dette er en kort gjennomgang av de to skjønnlitterære bøkene jeg tar utgangspunkt i. Når jeg i oppgaven refererer til *Alice*-bøkene, vil dette innebære både *Alice's Adventures in Wonderland* og *Through the Looking Glass*. I min 150-årsjubileumsversjon er de to bøkene samlet i samme bind, og jeg forholder meg til denne utgaven når det kommer til kildehenvisninger. På denne måten vil de to bøkene bli sett under ett, men det er også tydelig for meg at *Looking Glass* ikke nødvendigvis er en oppfølger til *Wonderland*, og at det tidvis vil være et poeng å fokusere på den ene eller den andre boken som analyseobjekt. Det er heller ikke nødvendigvis de samme utfordringene som møter Alice i de to bøkene, og det er som nevnt ingenting som egentlig tilsier at det Wonderland hun møter i den første boka er den samme verdenen som er på den andre siden av speilet. For å tydeliggjøre hvilken bok jeg omtaler til enhver tid vil jeg markere *Wonderland* med en W og *Looking Glass* med LG i de løpende kildehenvisningene.

1.4 Alice

Nå som jeg har redegjort for hva som skjer i begge bøkene om Alice, kan man spørre seg hvorfor *Alice*-bøkene er de bøkene jeg har valgt å fokusere på og fordype meg i med utgangspunkt i *animal studies*. Det finnes mange andre bøker der dyrene har språk, og mange

bøker som sikkert hadde vært interessante å diskutere i sammenheng med *animal studies*. Den enkleste grunnen til at jeg har valgt å fordype meg i Alice-bøkene, er som nevnt Derridas kommentarer om og interesse av Carroll. Derrida mener jo det er noe spesielt med Carroll, og selv om det muligens ikke er en god nok grunn til å begi seg ut på en lengre analyse av verkene, mener jeg det åpner for muligheten til å diskutere dyrespråket hos Carroll og dets konsekvenser. Hvorfor Derrida er så interessert i Carrolls bøker er det flere forklaringer på, men noen av poengene i Jerome Bumps liste er: «Fifth, the Alice books revolve around the basic posthumanist questions, "Who Are You?" and "What Are You?" Sixth, they exemplify Derrida's belief that poetry "precedes cognition," is "beyond languages, even if it sometimes happens that it recalls itself in language" (1991:227)¹⁰» (Bump, 2014: 61). Derrida nevner jo selv «Hva er Poesi?» når han henter til sin interesse og fascinasjon av Carroll, og det er tydelig at Alice-bøkene er fascinerende på mange måter. For min del kommer fokuset til å ligge på spørsmålene hvem/hva er du, hvem som stiller dem, og hva som gjør at de kan stille dem.

Det er også et poeng for meg at dette er bøker som gir meg mer ved hver gjennomlesning. De har et tydelig metaspråk og stiller spørsmål til leseren både på og mellom linjene. Det at Carroll leker med språket, leseren og med samtiden, gjør også at jeg mener Alice-bøkene er gode utgangspunkt for å diskutere viktigheten av nettopp språket for den menneskelige identiteten, og hva som skjer når språket ikke lenger bare er menneskelig. Dyrene vi møter i Wonderland er også annerledes enn mange andre dyr i litteraturen, i det at «they are not used symbolically to stand for something else, nor are they animal representations of human traits [...]» (Cruise, 2014: 80). Dyrene er bare dyr og ikke bilder på noe annet. Dette innebærer at de har språk, personligheter og meninger. Dyrene Alice møter i Wonderland er egne individer, og jeg tror dette, mer enn at dyrene har språk, er noe av grunnen til Alice har problemer med å finne seg selv. Cruise sier videre: «[...] the primary reason for using it as a "meta-metaphor" for my visual research is that the animals in *Alice*¹¹ have the knowledge, the language and the (albeit upside down) reason, as to how Wonderland works» (2014: 75). I motsetning til den virkelige verden der denne rollen, som den kunnskapsrike, ville blitt fylt av Alice eller mennesker generelt, er dette snudd på hodet i Wonderland. Dyrene sitter med makten, og forklarer ikke Alice hvordan deres verden fungerer og er bygget opp.

---

¹⁰ Fra Bumps bibliografi: Derrida, Jacques. 1988 [1991]. "Che cos'è la poesia?" Gjengitt i *A Derrida Reader: Between the Blinds*, oversatt og redigert av Peggy Kamuf, 221-40. New York: Columbia University Press.

¹¹ Altså, *Wonderland*,

En annen grunn til at jeg syns Alice-bøkene er interessante å utforske og verdt å bruke tid på, er selve personen Alice. Hun blir for meg, i arbeidet med denne oppgaven, en slags representant for menneskeheten. Hun er et lite barn som drømmer en magisk verden, men i min sammenheng er hun også det kvintessensielle menneskelige som strever med å forholde seg til dyrene med språk og med andre menneskelige egenskaper. Det er også hovedsakelig på denne måten jeg skal forholde meg til og bruke Alice i oppgaven. På den ene siden er hun en fiktiv karakter i en bok og det handler om hennes egen utvikling, og hvordan hun selv reagerer på at dyrene innehar menneskelige egenskaper, mens hun på den andre siden er en slags representant for alle mennesker og et slags forskningsobjekt som kan vise fram hvor mye av identiteten *vår* som er knyttet til nettopp det at *vi* har språk og alle de andre menneskelige egenskapene. Vi ser Wonderland fra Alices synspunkt, selv om det ikke er en førstepersonsforteller. Vi får bare innblikk i hva hun opplever, og vet heller ikke hva de andre skapningene mener eller føler, selv når de sier det høyt vet vi ikke om de lyver eller er sannferdige.

I denne oppgaven behandler jeg, som nevnt, Alice som en slags representasjon for menneskeheten. Hun er jo ikke det, og kan heller aldri være det. For det første er hun en fiktiv karakter i en barnebok fra 1800-tallet, og for det andre vil man aldri kunne finne en person – uavhengig av denne personen er virkelig eller fiktiv - som vil være representativ for menneskeheten. Det er for mange variabler til at dette i det hele tatt vil være mulig. Dette kan nødvendigvis settes opp mot hvordan mennesket har innsatt dyreordet som representativt for alle dyr, noe som kanskje er enda mindre passende og hjelpsomt enn Alice som representativ for menneskeheten. Ordet 'dyr' er på ingen måte en god representasjon av alle dyr på jorda, men jeg er nesten nødt til å bruke det for å kunne kommunisere. Jeg kan ikke ramse opp alle de tusenvis av dyrearter som finnes hver gang jeg vil formidle noe som ikke bare omhandler en bestemt art. Dette kan også være noe av grunnen til at menneskene generelt bruker dyreordet for å omtale alle de forskjellige dyreartene, rett og slett av ren nødvendighet.

På den ene siden vil jeg ved å redusere Alice til en brikke som er representativ for menneskeheten i dette identitetsspillet gjøre akkurat det Derrida kritiserer logosentrismen å gjøre ved bruk av dyreordet. Han har gode grunner til å være kritisk, fordi det å redusere et stort mangfold til bare én representant vil nødvendigvis utelukke mye kunnskap og ignorere mange variabler. Det kan likevel være interessant å bruke Alice på denne måten, både for å understreke hvor feilaktig denne inndeling i dyr og mennesker kan være, men også for å gi meg selv en mulighet og en plattform til å undersøke både dyret og mennesket, hva som *egentlig* skiller dem fra hverandre, og hvordan forskjellige teoretikere har behandlet disse spørsmålene.

Jeg må også kommentere selve dyrespråket som finnes i Alice-bøkene. Du kan nemlig «[...] speak to an animal, to the cat said to be *real* inasmuch as it is an animal, but it doesn't reply, not really, not ever, that is what Alice concludes» (Derrida, 2008: 8). Som jeg skal ta for meg i neste kapittel, er dette også en tanke som finnes i den vestlige metafysiske tradisjonen, tanken om at dyrene ikke kan respondere, de kan bare reagere. De vil derfor hverken kunne svare eller kommunisere på samme måte som mennesker kan. Derrida gjør også et poeng ut av dette. I den "virkelige" verden som Alice kommer fra, kan ikke dyrene snakke, og dette er en kilde til irritasjon hos Alice, som gjerne skulle ønske at «they would only purr for 'yes', and mew for 'no', or any rule of that sort» (Carroll, 2015: 263 LG). Alice lengter etter å finne et system i kattens kommunikasjon med henne, slik at de skal kunne være mulige å forstå. Når hun er i Wonderland, møter hun dyr som faktisk snakker et språk hun kan forstå, men da møter hun et nytt problem. Dyrene i Wonderland utfordrer og kritiserer henne og måten hun snakker på og forholder seg til verden på. Alice ønsker ikke bare å forstå dyrene, men hele verdenen. Hun har et ønske om å strukturere Wonderland, slik at den gir mening for henne og passer hennes idé om hvordan en verden skal være bygget opp og fungere. Hun prøver også å forklare seg selv, til seg selv, men dette er ikke alltid like enkelt: «Once she fantasizes about her feet and talks to them as if they were personified, but she realizes the insanity of the situation and points out to herself, "Oh dear, what nonsense I'm talking!"» (Karlsson, 2011: 7) Hun prøver å snakke til føttene sine, hun vil være snill med dem så de skal kunne bære henne dit hun vil, men hun finner ut at språket kanskje ikke kan hjelpe henne her, og at det fort bare blir nonsens.

1.5 Teoretisk bakgrunn

Når det kommer til det teoretiske bakteppet for denne oppgaven, var det allerede gitt at Derrida ville bli en viktig bidragsyter. Det er hos Derrida, i tillegg til hos Giorgio Agamben, Martin Heidegger og Matthew Calarco jeg finner det meste av mitt teoretiske nedslagsfelt, spesielt når det kommer til deres teorier om dyret, dyrespråket, hvordan dyret har blitt behandlet og hvordan dette kan påvirke den menneskelige diskursen. Jeg velger å bruke Heidegger fordi han på mange måter er startskuddet for *animal studies*, og den teoretikeren Derrida hovedsakelig forholder seg til og kritiserer. Jeg fokuserer på Agamben fordi han har interessante perspektiver på nettopp skillet mellom dyr og mennesker, og presenterer et alternativ til den vanlige

---

¹² Karlsson referer her til sin utgave av *Wonderland*. I min utgave er dette på side 16.

oppfatningen av dyret som det språkløse. Calarco er en av de som har jobbet med *animal studies* som område, og var dermed også en teoretiker jeg mente det var naturlig å ha med, for det mer samlende perspektivet. Jeg skal ikke gjøre resten av denne innledningen til et teorikapittel, siden jeg ikke tror det er nødvendig; eventuelle diskusjoner og redegjørelser vil finne sin naturlige plass i den videre diskusjonen. Likevel skal jeg prøve å forklare noen få begreper jeg mener det er greit å ha en forståelse av i denne oppgaven som en helhet.

1.5.1 Ipseity. Autoreferensialitet

Et av begrepene som Derrida beskjeftiger seg med, som også er noe man forbinder med den menneskelige tilværelsen, er konseptet om *ipseity*. Ipse betyr selvet, han selv, hun selv, den selv, og ipseity kan sies å bety 'selfhood', eller individuell identitet. Mennesket innehar en evne til å føle på og forstå sin individuelle identitet og derfor kunne forholde seg til seg selv og til resten av verden med et annet utgangspunkt enn dyrene, som ikke vil kunne sette seg inn i sin egen identitet og eksistens. Med kunnskapen om at individuell identitet eksisterer, kommer også en form for autoreferensialitet, altså en evne til å si jeg og mene jeg. «[O]nly man can say or mean "I", "myself I," while referring in autodeictic fashion to himself – those three, Descartes, Kant, Heidegger, all wrote that. » (Derrida, 2009: 270) Derrida er (blant annet) kritisk til disse tre, Descartes, Kant og Heidegger, og deres rolle i å forme og opprettholde ideen om dyret og dets rolle i verden. Det er bare mennesket som kan si jeg og mene jeg, bare mennesket som har autonomi nok til å gjøre dette. Det er hva man har blitt opplært til å tro og mene, og noe Derrida vil gjøre oppmerksom på er noe man har lært, og ikke noe som er iboende og naturlig for mennesket.

I arbeidet med denne oppgaven blir disse begrepene viktige, fordi det er nettopp følelsen av *selfhood*, og evnen til å kunne si jeg og mene jeg, som Alice mister når hun er i Wonderland. Hun er ikke lenger sikker på hva det betyr å være henne, og hva som ligger i dette jeg-et. Som en motsetning til dette virker det som dyrene i Wonderland faktisk har en slags autoreferensialitet, og forstår hva det innebærer. Autoreferensialitet vil jeg også koble til selvinnsikten som henger sammen med det å kunne se seg selv i speilet og kjenne igjen seg selv, noe dyr generelt ikke har evnen til. Med evnen til å si jeg og mene jeg kommer muligens følelsen av at man selv er midten i universet, og man vil definere og forstå ting ut i fra sine egne opplevelser og oppfatninger. Dette er igjen noe man forventer at dyret skal mangle, men som dyrene i Wonderland oppfører seg, og framstår som om de har.

1.5.2 Hva er det som er 'Proper to man'?

Derrida utforsker, både i *The Animal* og *The Beast and the Sovereign*, hva den vestlige tradisjonen har lagt i det han kaller 'proper to man'. Innenfor ideen om 'proper to man' kan man plassere alle egenskaper og evner som man tradisjonelt har attribuert til menneskene.

Derrida nevner noen eksempler:

The question "Does the animal dream?" is, in its form, premises, and stakes, at least analogous to the questions "Does the animal think?" "Does the animal produce representations?" a self, imagination, a relation to the future as such? Does the animal have not only signs but a language, and what language? Does the animal die? Does it laugh? Does it cry? Does it grieve? Does it get bored? Does it lie? Does it forgive? Does it sing? Does it invent? Does it invent music? Does it play music? Does it play? Does it offer hospitality? Does it offer? Does it give? Does it have hands? eyes? etc.? modesty? clothes? and the mirror? All these questions, and a large number of others that depend on them, are questions concerning what is proper to the animal (2008: 62-63).

Selv om Derrida her kobler dette til hva som er 'proper to the animal', er det spørsmål som man for menneskets del ville svart ja på, og det er dermed allerede 'proper to man'. Kort oppsummert er nemlig alt som er 'proper to man' evner og egenskaper man forbinder med mennesket, og kun med mennesket. Ved å koble dette til hva som er 'proper to man', benekter man samtidig disse egenskapene til dyrene, og vil dermed understreke forskjellen mellom mennesker og dyr. Det at dyrene ikke innehar disse egenskapene gjør at man ikke bare kan distansere menneskene ytterligere fra dyrene, men også påpeke alt dyrene mangler. Når det kommer til dyrene i Wonderland kan man i stor grad svare ja på mange av disse spørsmålene, som en motsetning til hva man tradisjonelt forventer av dyr, og hvilke egenskaper de skal inneha. Ikke bare har dyrene i Wonderland språk – et språk som er det samme som Alice har, i den grad at både hun, og leseren forstår alt de sier, selv om hva de vil ikke alltid er like enkelt å dechiffrere – de kan tenke, de er påkledd, og de kan kommunisere med hverandre og med Alice. De forstår verden på en annen måte enn Alice, og på en måte som Alice ikke nødvendigvis har tilgang til. På mange måter er hele Wonderland et alternativ til virkeligheten. Dyrene i Wonderland har alle egenskapene man trodde var unike for mennesket i den virkelige verden, og Alice er ikke lenger sikker på sin rolle i denne verdenen.

1.5.3 The Beast and the Sovereign

I sine forelesningsrekker *The Beast and the Sovereign* diskuterer (og dekonstruerer), som sagt, Derrida skillet som er satt opp mellom 'the beast' på den ene siden og 'the sovereign' på den andre siden.

Here, whenever we speak of the beast and the sovereign, we shall have in view an analogy between two current representations (current and therefore problematical, suspect, to be interrogated) between this type of animality or living being that is called the "beast" or that is represented as bestiality, on the one hand, and on the other a sovereignty that is most often represented as human or divine, in truth anthropo-theological. (Derrida, 2009: 14)

Alt som er «current», er for Derrida problematisk, og noe man burde utspørre og utforske, og på mange måter er det nettopp det Wonderland gjør. Som med egenskapene som er 'proper to man', utfordrer også Wonderland vår idé om 'the Beast', og 'the Sovereign'. Slik Derrida fremstiller dem her er 'beistet', 'udyret', noe som ofte er knyttet til dyret, men ikke er synonymt med dyret. Den suverene er noe menneskelig, gjerne en konge, monark eller generelt noen med suveren makt og autoritet. Derrida trekker også en kobling til Gud, det guddommelige, som kanskje kan sees som den ultimate suverene, hvis man følger den kristne (og jødiske) tradisjonen, er det jo Gud som har skapt verden og innsatt alle lovene. Som jeg har vist tidligere utforsker Derrida i disse seminarene forskjellene og likhetene mellom beistet og den suverene, og hvordan de begge «befinner seg hinsides loven, men de gjør det på ulikt vis: Som kjent definerer Carl Schmitt, som Derrida flere ganger vender tilbake til, suverenitet som det å ha myndighet over unntaket, det vil si rett til å oppheve retten, noe som bare kan gjøres fra en posisjon hors de la loi¹³» (Selnes, 2011: 309). Denne inndelingen innebærer ikke at the Beast er dyret, og the Sovereign er mennesket, men det er en viss parallell. Både beistet og dyret er utenfor den menneskelige loven, mens den suverene er den som på mange måter innsetter loven. Selv om beistet og den suverene har fellestrekk, er 'sovereignty' likevel et begrep som man heller forbinder med mennesket enn dyret. Det er nettopp dette Wonderland som sted utforsker, fordi Alice ikke lenger kan sees på som den suverene. Wonderland utfordrer alle våre forventninger om hvordan en verden skal fungere. Her er det dyrene som har makten, og som kan bestemme hvilke lover Alice må forholde seg, en rolle som gjerne tilfaller den suverene.

Derrida bruker også mye tid på Daniel Defoes *Robinson Crusoe* spesielt i Vol II av sitt seminar *The Beast and the Sovereign*. Her kryss- eller paralleleser han *Robinson Crusoe* «og/med Martin Heideggers seminar Die Grundbegriffe der Metaphysik.» (Selnes, 2011: 312), før han på slutten går inn i en nærmest ren Heideggerlesning. Med utgangspunktet i disse

---

¹³ Utenfor loven

seminarene kunne *Robinson Crusoe* vært en interessant bok å diskutere i sammenheng med *animal studies*, og kanskje da nettopp med fokus på rollen som den suverene. Jeg synes likevel Alices identitetsproblematikk er mer interessant, og åpner for flere spørsmål rundt *animal studies* enn *Robinson Crusoe*.

1.6 Selve oppgaven

For å oppsummere: i denne oppgaven skal jeg prøve å undersøke hvordan Alice reagerer på møtet med de snakkende dyrene i Wonderland, og hvordan dyrene, deres væremåte og eksistens, og Wonderland som en helhet, påvirker Alice og hennes identitetsforståelse. Under dette kommer også et spørsmål om hvor mye av identiteten til Alice, og dermed mennesker generelt, siden Alice blir en representant for menneskeheten, som er knyttet til det at man har språk og andre menneskelige egenskaper. Jeg skal prøve å undersøke Alices identitetsforståelse og selvfølelse i møte med de snakkende dyrene, i tillegg til dyrenes generelle 'menneskelighet' og hvordan de utfordrer Alice og får henne til å stille spørsmål til verdenen hun kjenner og er vant til.

Jeg skal utforske dette gjennom tre kapitler med hvert sitt tema, der det første kapitlet¹⁴ er dedikert til språket og hvordan dette har vært den definerende faktoren for mennesket, det som har gjort at vi skiller oss fra dyrene, og hvordan denne ideen til en viss grad har blitt utfordret og utforsket av diverse tenkere innenfor *animal studies*. Kort oppsummert er dette kapitlet en liten historisk gjennomgang av hvordan dyret har blitt behandlet og omtalt i den vestlige tradisjonen, samt en del av kritikken som har blitt reist mot disse tankemåtene. I det andre kapitlet er hovedfokuset på Alices selvidentifisering, altså hennes evne til å kjenne igjen seg selv, og forholde seg til selv som individ, og hennes definisjonsmakt, og hvordan dette blir utfordret og endret av dyrene med språk og hvordan de oppfører seg og behandler Alice. I Wonderland blir Alice utfordret av mange skapninger, ikke bare på grunn av hvordan hun uttrykker seg, men også på bakgrunn av hennes handlinger. The Pigeon er overbevist om at Alice er en slange, og nekter å tro på påstandene som hun legger fram for å bevise at hun er en jente. Tweedledum og Tweedledee vil vise at Alice ikke engang er virkelig og kun er en del av The Red Kings drøm, og dermed vil forsvinne når han våkner. Dette kobles opp mot selvidentifiseringen, og hvem hun er i denne nye verden der hun ikke er den hun var, eller ikke

---

¹⁴ Her mener jeg det første ordentlige kapitlet, hverken dette kapitlet eller de avsluttende kommentarene blir tatt høyde for her.

har samme rolle og samme status som hun har i den virkelige verden. Det blir dermed vanskelig for henne å si jeg, og mene jeg, og hun blir usikker på hva som egentlig ligger i dette 'jeg'.

Et annet viktig aspekt ved Wonderland, som kan være med på å forklare Alices reaksjon, er det at dyrene ser ut til å inneha mange egenskaper man forbinder med mennesker, altså det man vil kalle 'proper to man', blant annet et forhold til tiden og det at de kan kle på seg. Det siste kapittelet vil være en utforskning av disse konseptene, og hvordan det påvirker Alice, og kontinuerlig utfordrer den vestlige tradisjonens idé om hva dyret er og kan gjøre. I tillegg kommer jeg i dette kapittelet også dypere inn på spillets rolle i Wonderland, med en liten avstikker til Deleuzes idé om det ideelle spillet. I dette kapittelet blir også makt og kontroll diskutert, også dette med et visst utgangspunkt i hva som tradisjonelt er forbundet med alt som er 'proper to man', og som dyrene i Wonderland nå har tilgang til.

Bakgrunnen for akkurat denne inndelingen kom for meg naturlig gjennom arbeidet med Alice-bøkene, og de temaene jeg har skissert her. Alice gjennomgår nemlig forskjellige faser av tvil. Hun tviler ikke bare på seg selv, men også på verden rundt seg og sin egen oppfatning av denne verdenen, av dyr og hvilke systemer som finnes og burde forstås. Dette er ikke en lineær utvikling, men gjentas på forskjellige måter og av forskjellige karakterer gjennom de to bøkene. Hvert kapittel i denne oppgaven tar i store trekk for seg hver sin fase, henholdsvis språk, selvidentifisering og at dyrene har menneskelige egenskaper. Samtidig er tematikken i de tre kapitlene noenlunde lik: Hvordan er egentlig Alices identitet knyttet til språket? Hvordan påvirkes hennes forståelse av sin egen identitet av at dyrene nå har språk, i tillegg til andre menneskelige trekk som hun ikke før har opplevd hos dyr. Er det hovedsakelig fordi dyrene nå deler det trekket som har vært sett på som grunnleggende menneskelig, og derfor får Alice til å tvile på hva det menneskelige da er, eller handler det om noe mer enn det? Det skal vi diskutere videre i oppgaven som helhet.

Med dette som bakgrunn skal jeg, sammen med Alice, nå begi meg ut på en utforskning av *The Wonderland That Therefore I am in*.

KAPITTEL 2: SPRÅKET

«”The question is, said Alice, “whether you *can* make words mean so many different things.”» (Carroll, 2015: 205)

Jeg skal i dette kapitlet først prøve å redegjøre for noen begreper som er sentrale innenfor språkforskning og *animal studies*. Jeg begynner med en kort gjennomgang av tradisjonen som betegner dyret som språkløst, og hvordan dette er en idé som har holdt stand gjennom historien. Med tanken om at dyret er språkløst følger en opphøyelse av mennesket. Siden mennesket har språket, blir mennesket også dominerende, og vil ha en evne til å navngi og definere de språkløse dyrene. Dette kan være med på å forklare hvorfor det at dyrene i Wonderland har språk vil kunne påvirke Alice og hennes forståelse av sin egen identitet. Det er nytt og ukjent, og bryter med alle forventningene hun har fra før, ikke bare til dyr, men også til hvordan verden er bygget opp og skal fungere. Et annet spørsmål som jeg vil fokusere på, er hvor mye av identiteten til Alice som faktisk *er* knyttet til språket og de typisk menneskelige egenskapene som man forbinder med det man kaller 'proper to man'. I tillegg skal jeg også prøve å gjøre rede for en del av de andre forskjellene man mener å finne mellom mennesker og dyr, hovedsakelig koblet til bruken av språket.

2.1 Zoon Logon Ekhon

Vi finner begynnelsen på ideen om 'ordet' (*logos*) som skillet mellom dyr og mennesker allerede i antikkens Hellas. Det er her de gamle grekerne med Aristoteles i spissen, «[...] characterized man as *zoon logon ekhon* [...] and the animal as *zoon alogon* (zoon deprived of logos)» (Derrida, 2011: 218). Også Heidegger påpeker at: «The opposition of animal and man, a-rational and rational living being, is a distinction whose primordial form is to be sought among the Greeks» (1992: 155). Mennesket er det dyret med *logos*, med ord, mens dyret ikke har ord og derfor er uten *logos*. Hvis man definerer mennesket som *zoon logon ekhon* og dyret som *zoon alogon*, blir det tydeliggjort at dette er en mangel for dyret, *logos* er noe dyret er 'deprived of'. Dyret er, i denne sammenhengen, ikke egentlig noe i seg selv, men bare et 'noe' som mennesket *ikke* er. Denne inndelingen i mennesket som *zoon logon ekhon* og dyret som *zoon alogon*, er ikke problemfri, det er for eksempel et poeng at mennesket rent biologisk sett er et dyr. Når både mennesker og dyr egentlig er dyr blir det vanskelig å kunne sette de to opp som et tydelig dikotomipar. Samtidig er mennesket også noe helt eget, og unikt annerledes enn

dyrene. I denne dobbeltheten i noe som er likt, men også noe som er forskjellig, finner man også utgangspunktet for mye av kontroversen knyttet til dette skillet.

Videre i dette kapittelet skal jeg gjøre rede for noe av kontroversen ved denne strenge inndelingen, fra Heidegger som er den av de første til å stille spørsmål til inndelingen, til Derrida og Agamben som både utvikler og kritiserer Heideggers argumentasjon. Dette blir en slags gjennomgang av den delen av *animal studies* jeg hovedsakelig skal holde meg innenfor. I tillegg blir det en solidifisering av den verdensordenen vi kjenner, og som blir utfordret i Wonderland. Det er ikke til å komme bort i fra at å være i Wonderland påvirker Alice, og at hennes identitet blir utfordret i møte med denne verdenen. Spørsmålet jeg skal prøve å svare på, både i dette kapitelet, og på andre måter i oppgaven som helhet, er i hvilken grad denne utfordringen kommer fra språket (og de menneskelige egenskapene) som nå også er å finne hos dyrene.

2.2 Det verdensskapende mennesket

Et av mange problemer som oppstår når en definisjon av mennesket skal fastsettes, er at man må definere mennesket gjennom «the opposition man/animal, human/inhuman» (Agamben, 2004: 37) Den enkleste måten å definere noe på er gjerne gjennom en motsetning, altså hva det *ikke* er. Agamben vil mene det er vanskelig – om ikke umulig – for kategorien menneske og kategorien dyr å eksistere uavhengig av hverandre, siden man må definere mennesket ut i fra dyret, ut i fra at det *ikke er* et dyr, og vice versa. Her har språket spilt rollen som det man med sikkerhet kan si at mennesket har, som dyret mangler. Når man har en slik måte å skille dem fra hverandre på, blir det også lettere å sette dem opp mot hverandre, og plassere mennesket på et høyere nivå enn dyrene. Menneskene har jo noe som dyrene mangler, og vil være i en maktposisjon, med muligheten til å navngi og definere dyrene som noe annet enn dem selv.

Mens Giorgio Agamben her setter opp en todelt diskurs, mennesket mot dyret, legger Martin Heidegger fram en slags tredeling av verden. Heidegger tar nemlig for seg steinen, som han mener er 'verdensløs' (*weltlos*), dyret som er 'verdensfattig' (*weltarm*) og til slutt mennesket som er 'verdensskapende' (*weltbildend*). (Derrida, 2011: 6) Heidegger, som de før ham, prioriterer også mennesket:

Til tross for Heideggers mistenksomhet overfor metafysikkens antroposentriske verdensbilde, forutsetter altså bestemmelsen av dyrets essensielle «verdensarmod» at blikkpunktet er forankret i den menneskelige eksistensen: Det er bare med hensyn til mennesket og fra menneskets perspektiv (*au regard du Dasein humain*) at det er mulig å forestille seg dyret «i sin alminnelighet» –altså at det til grunn for dyrenes utallige innbyrdes forskjeller skulle ligge en

felles animalsk essens som samtlige av dem har del i, og som forseglar dyrenes ontologiske «skjebne». (Selnes, 2011: 316)

Så selv om Heidegger er kritisk til metafysikken, tar han i denne inndelingen også utgangspunkt i mennesket, og den menneskelige forståelsen av verden. Å innsette mennesket som verdensskapende og dyret som verdensfattig setter mennesket i sentrum, og gir mennesket evnen til å diktere verden. På denne måten er Heidegger fortsatt innenfor metafysikken, selv om han prøver å ta avstand fra den.

Derrida tar, som de fleste andre, et utgangspunkt i Heidegger og hans kritikk av metafysikken. Den metafysikken Heidegger, – og dermed også Derrida – hovedsakelig forholder seg til og kritiserer er:

The metaphysics lying at the foundation of the biologism of the nineteenth century and of psychoanalysis, namely the metaphysics of the complete oblivion of Being, is the source of an ignorance of all laws of Being, the ultimate consequence of which is an uncanny hominization of the "creature," i.e. the animal, and a corresponding animalization of man (Heidegger, 1992: 152).

I metafysikken blir mennesket presentert som *animal rationale*, noe som fører til at «[...] animality is then interpreted, against the measuring rod of rationality, as what is irrational and without reason, i.e. interpreted against human intellectuality as what is instinctual» (Heidegger, 1992: 160). Heidegger tar, som vi ser, utgangspunkt i «the metaphysics of the complete oblivion of Being», og er kritisk til hvordan denne tradisjonen har behandlet dyret, og gjort dyret til noe irrasjonelt.

Det er ikke alle som er enige med Heidegger, og både Derrida og Matthew Calarco påpeker flere mangler i hans teori, men det er fortsatt Heidegger som starter tankeprosessene og åpner for diskusjonene man finner i feltet *animal studies*. Calarco oppsummerer Heidegger slik: «Unlike much of the philosophical tradition that precedes him, Heidegger does not take it as *philosophically* evident that there is a straightforward distinction to be drawn between human being and animal, or between living beings and nonliving beings» (2008: 21). De aller fleste teoretikerne innenfor *animal studies* beskjeftiger seg med Heidegger, siden han er blant de første som utfordrer inndelingen i mennesker og dyr. Han viser at det ikke er sikkert at språket er en så «straightforward distinction» som man har tatt utgangspunkt i fram til nå. Denne inndelingen av mennesket som *animal rationale* og derfor som dominerende, er ikke feil, men dypt metafysisk, (Calarco, 2008: 48) og Heidegger og de fleste av hans etterfølgere ønsker å bryte ned denne metafysiske tankegangen. Samtidig er det, som vi har sett, også tydelig at Heidegger ikke bryter helt med tankegangen som han tar et oppgjør med, noe blant annet Calarco påpeker:

Even though Heidegger initially acknowledges that “it is difficult to determine...the distinction between man and animal” [...] the question concerning *whether such a distinction between human beings and animals can or even should be drawn* is never raised for serious discussion. (2008: 23)

Selv om Heidegger er kritisk til metafysikken, stiller han ikke spørsmål ved grunnlaget for det hele, og diskuterer ikke hvorvidt dette skillet burde eksistere. Calarco mener derfor at Heidegger ikke går langt nok i sin kritikk, og dermed fortsatt vil være en del av den tradisjonen han kritiserer. Også Heidegger prioriterer mennesket foran dyret, språket er for ham «[...] selv et eksistensial» og hører med til de fenomenene som han betrakter som gitt ved den menneskelige væremåte. (Fløistad, 1993: 236). Heidegger presenterer eksistens kategorier, som han «logisk nok [kaller for] ”Existenzialien”. De betegner ikke vesentlige egenskaper, men de konstituerende strukturene ved fenomenet eksistens» (Haug, 2013: 11) Språket er en av disse eksistens kategoriene, og er med på å etablere *Daseins* eksistens.. Jeg forstår det slik at dyret dermed ikke kan eksistere på samme måte som mennesket, siden dyret ikke har tilgang til språket. Når Heidegger snakker om språket som et eksistensial er det snakk om talen, ikke skriften, fordi «det å tale eller bruke språket er å uttale eller uttrykke sin eksistens i verden slik den er konstituert ved en bestemt *befintlighet* (stemning) og forståelse. Det er å uttale eller uttrykke seg selv i sitt forhold til tingene» (Fløistad, 1993: 236, min kursiv). Også her føyer Heidegger seg inn i den vestlige, metafysiske tradisjonen. I denne tradisjonen har man prioritert talen og satt den over skriften. Derrida kaller dette for logosentrisme, ut i fra fokuset på ordet, *logos*. I Alice-bøkene er ikke nødvendigvis talen prioritert over skriften, men det talte språket er det eneste språket vi med sikkerhet kan si at dyrene i Wonderland innehar. Det er også kanskje derfor språket kan sies å være et slags eksistensial for dyrene i Wonderland, fordi det er snakk om det talte språket og den forståelsen og identitetsforståelsen som er knyttet til talen.

Derrida er, som nevnt, inspirert og påvirket av Heidegger, og noe av det han fester seg ved i teoriene til Heidegger, er hvordan tredelingen av stein, dyr og mennesker, som henholdsvis verdensløs, verdensfattig og verdensskapende, tar for seg tre forskjellige aspekter, men bare det ene aspektet er en faktisk *ting*, altså steinen. De to andre, dyret og mennesket er generelle konsepter, og blir ikke eksemplifisert ytterligere av Heidegger. Derrida prøver å svare på hvorfor Heidegger setter opp tredelingen på denne måten:

One of the reasons, no doubt, is that the generality “inanimate” with no example, would have raised the question of life, which Heidegger does not wish to raise here as such, and which would leave hovering the ambiguity of vegetables and plants, which are more animate and living than the stone, and about which one might wonder what Heidegger would have said (the plant, and therefore wood, for example, living wood if not dead wood – but then what is to be said

about the dead animal or the dead man, the cadaver?): would Heidegger have said that the plant is *weltlos* like the stone or *weltarm* like the living animal? (2011: 6)

Derrida spekulerer her rundt hvorvidt valget av det spesifikke eksempelet i steinen er gjort for å unngå forvirring rundt hva det ikke-levende vil måtte inkludere. Steinen er en representant for den ikke-levende delen av denne tredelingen, og som Derrida påpeker, er ikke-levende en vanskelig kategori å definere grensene til. Er for eksempel en plante ikke-levende? Den vokser jo, og kan dø, men kan likevel ikke sidestilles med dyret. Samtidig er den heller ikke en stein, så planten blir nærmest en kategori i seg selv, et sted mellom verdensløs og verdensfattig. Derrida lar hva Heidegger eventuelt ville inndelt planten som, stå åpent, og det er heller ikke særlig relevant for min videre utdypning. Det som er spesielt interessant er dette skillet mellom verdensfattig og verdensskapende, altså mellom dyret og mennesket.

Min forståelse av Heideggers tredeling tilsier at steinen ikke har noe konsept om verden, om sin egen eksistens, eller sin plass i næringskjeden. Steinen har heller ikke en plass i næringskjeden, den bare *er*. Den vil derfor være 'verdensløs'. Dyret på sin side har ikke så stor innsikt i sin egen eksistens, men har sin plass i verden og må forholde seg til naturen rundt seg, både når det kommer til naturfenomener, andre dyr og inngripen fra mennesker. Dyr er ofte en del av en flokk, og må dermed forholde seg til de andre dyrene i flokken og hierarkiet innad i denne. Dyret *har* en verden, der steinen ikke har en verden i det hele tatt. Mennesket er i denne tredelingen øverst på rangstigen og har forståelse av seg selv, verden rundt seg og generelt sin egen plass i denne verdenen. Dette innebærer også at mennesket kan skape verden. Med språket kommer evnen til å skape og sette ord på sin egen identitet, sette ord på ting, på følelser og på abstrakte konsepter som kan føre til en dypere forståelse av selve verden.

Denne evnen til å skape verden ved hjelp av ordet er noe som er forbeholdt mennesket, og dermed hverken kan finnes hos dyret eller hos steinen. Språket er dermed knyttet til menneskets følelse av identitet og selvforståelse, og er, sier blant andre Descartes og Heidegger, det som er den definerende forskjellen mellom nettopp dyr og mennesker. Det skiller *oss* fra *dem* (som her er dyrene). Det er også her Alice-bøkene er et interessant litterært utgangspunkt for å ta for seg Alices (og menneskets) identitet, og hvilket grunnlag denne hviler på, og hvilke grenser vår forståelse vil ha. Siden dyrene i Wonderland har språk er ikke lenger språket, og evnen til å skape verden, noe som kun er unikt for mennesket, og Alice har ikke lenger makt over dyrene i Wonderland, noe som er frustrerende, fordi hun er vant til å ha makt over kjæledyrene sine i den virkelige verden. Samtidig er Alice unektelig Alice, selv om hun tidvis vakler i troen på dette. Det er også fantasien til Alice som faktisk har skapt denne verdenen,

hun drømmer den jo. Det er ikke dermed sagt at det å drømme er hva Heidegger refererer til når han kaller mennesket verdensskapende, men det er likevel et aspekt som kanskje kan forklare hvorfor Alice aldri helt mister seg selv, hun er fortsatt *verdensskapende* selv om dyrene har menneskelige egenskaper.

Jeg har prøvd å gi et kjapt overblikk over utgangspunktet for *animal studies*, hovedsakelig via Heidegger og litt av kritikken som har blitt reist mot hans teorier. Nå skal jeg gå over til Derrida, og hans videre utdypning av Heideggers teorier og *animal studies* generelt.

2.3 The Animal That Therefore I am

Tittelen på Derridas bok *The Animal That Therefore I am* er et tydelig spill på René Descartes vekjente utsagn *cogito ergo sum*, jeg tenker, derfor er jeg. Som Skinazi påpeker:

Derrida's decision to substitute "L'animal" for Descartes's "Je pense" in *L'animal que donc je suis* stands as a defiant act of metonymy, which foregrounds the implicit object of Descartes's disavowal: the animal in general. In place of Descartes's silent disavowal, Derrida literally places the animal first: He grants "L'animal" the traditional position of the subject in the sentence, even if not the status of its grammatical subject. (2013: 23)

Derrida gir her dyret rollen som subjektet har hos Descartes. Han prøver ikke å fjerne subjektet som en helhet, ei heller å erstatte subjektet med dyret, men kommenterer heller fundamentet til den vestlige tradisjonen. Den vestlige tradisjonen, som vi har sett, fokuserer på det menneskelige subjektet, og setter det i kontrast til det språkløse dyret. Når Derrida her setter dyret på «plassen» til subjektet tydeliggjør han denne tradisjonen, mens han samtidig setter seg selv i opposisjon til den.

Derrida bygger, som nevnt, videre på tankene til Heidegger og vil mene at noe av problemet til metafysikken, og for så vidt også problemet til Heidegger, ligger i ideen om at denne inndelingen av mennesker og dyr er noe naturlig. Utgangspunktet er ideen om at mennesker og dyr kan sees på som likeverdige størrelser, at de kan likestilles som to homogene grupper, der mennesket er den bedre gruppen. Dette er problematisk, ikke bare fordi det finnes mange forskjellige mennesker (dog vi er en nokså homogen art), men også fordi det finnes et utrolig mangfold av dyr. Det å sette dyr og mennesker opp mot hverandre på denne måten, og å skjære alle dyr over en kam ved hjelp av ordet 'dyr', blir ikke bare å skape et kunstig dikotomipar, men også en måte å undergrave alt det mangfoldet som finnes i dyreriket.

Derrida fokuserer, som vi har sett, på dette «dyreordet», det er nemlig «indeed a matter of a word, only a word, the word *animal* [*du mot "animal"*]...» (2008: 41). Derrida er kritisk til

den vestlige tradisjonen og avskrivningen av dyret som språkløst som oppstår der. I *The Animal* påpeker han at mye av problemet kommer nettopp fra dette dyreordet, som omfavner alle dyr, men som aldri kan gripe mangfoldet og variasjonen som finnes i dyreriket. Hans forslag til en slags løsning – det er kanskje riktigere å kalle det et slags opplysningsprosjekt – er å heller bruke ordet «animot», som ifølge ham selv henviser både til *animal* og *animaux*, som er flertallet av dyr på fransk. Når man, på fransk, uttaler «animot» og «animaux» høres det likt ut, noe Derrida mener henviser til flertallet som forsvinner med dyreordet, fordi flertallsbetegnelsen ikke lar seg skille fra entallet. I tillegg betyr det franske 'mot' nettopp *ord*, og vil henviser til at dyreordet nettopp bare er et ord, et konstruert ord, uten noen faktisk rot i virkeligheten (Derrida, 2008: 48). I *The Animal* bruker ikke Derrida ordet 'animot' når han snakker om dyr, men han ber sitt publikum «to silently substitute *animot* for what you hear» (*ibid*) hver gang han bruker ordet *the animal* (l'animal) eller *the animals* (les animaux). Derrida mener ikke at dette vil løse problemene knyttet til behandlingen av dyret i den vestlige tradisjonen, men ønsker å tydeliggjøre hvordan dyreordet former vårt syn på dyret, og reduserer alle dyr til én språkløs enhet.

The Animal handler derimot ikke bare om dyreordet. Derrida er kritisk til oppfatningen av mennesket som språkmektig og verdensskapende og dyret som språkløst og verdensfattig. I denne forelesningsrekken, som opprinnelig hadde navnet «L'animal autobiographique» følger Derrida:

[...] sine emner hinsides grenseskillene som tradisjonen har etablert for den eksistensen som angivelig kan representere seg selv, som kan gjøre seg selv til gjenstand for sin egen forestilling – mennesket *qua* «animal autobiographique» – og denne «jakten» fører ham langt inn i dyrerikets flyktige iscenesettelser ved hjelp av uttrykk som aping, murring, stirring, maling, *mimicry*, *dansité*... På den måten forvandler Derrida forestillingen om «l'animal autobiographique» fra å være en betegnelse for det «artsspesifikke» ved den menneskelige eksistensen (*Dasein*) til å bli en generisk betegnelse på noe som tilkommer vår uutgrunnelig animalitet (*Tierheit*), som vi deler med dyrene. (Selnes, 2011: 305)

Mennesket er det selvbiografiske dyret, vi har evnen til selvrefleksjon, selvframstilling og selvbiografi, noe dyret ikke har. For Derrida er det ikke disse evnene tydelige trekk ved mennesket, og han stiller spørsmålet til bakgrunnen for at de har blitt det. Han ønsker også oppløse ideen om at dette kun er menneskelige evner, og gjør 'det selvbiografiske dyret' til en generisk betegnelse, i stedet for å være noe fastsatt menneskelig.

Selv om Derrida tar avstand fra, og et oppgjør med, den vestlige tradisjonen, tar han også utgangspunkt i mennesket, ikke i dyret.¹⁵ Han tar, i utlegningen av «dyreordet», utgangspunkt i hvordan *vi* omtaler dyret, og hvordan dette former *vår* verden, han forholder seg ikke til hvordan dette kan påvirke dyrene, og om det i det hele tatt har noe å si for dyrene. Derridas kommentarer om dyreordet handler om hvordan *vi* omtaler dyret, som om dette har noe å si for dyret selv. Det vil ikke ha noe å si for giraffen om vi kaller den giraff eller dyr eller noe annet. Dette vil bare påvirke hvordan menneskene ser på den giraffen. Poenget til Derrida er også at dette har formet den vestlige tradisjonen og diskursen, og at det derfor nettopp vil påvirke menneskene mer enn det vil påvirke dyrene. Man kommer altså ikke utenom menneskene, og vår påvirkning i verden. Så selv om Derrida prøver å ta et oppgjør med den vestlige, metafysiske tradisjonen, og stiller spørsmål til hvordan den er konstruert, er han jo også en del av den, uavhengig om han vil eller ikke. Det han kan gjøre er å være klar over at han er en del av denne tradisjonen og være kritisk til den, som jo er hva han gjør. Man kan ikke befri seg fra det å være menneske, som Heidegger understreker når han snakker om kastethet. «As Dasein, I ineluctably find myself in a world that matters to me in some way or another. This is what Heidegger calls *thrownness* (*Geworfenheit*), a having-been-thrown into the world » (Wheeler, 2016: URL). Mennesket er kastet inn i verden, og kan derfor aldri være helt separat fra verden. Det er ikke mulig for *Dasein* å stå utenfor verden, siden man allerede er en del av verden. Det vil dermed også være umulig å være helt nøytral, og fritatt fra sine egne meninger, fordommer og erfaringer.

2.4. Det språkløse mennesket

Språket blir sett på som en av de største og mest definerende forskjellene mellom dyr og mennesker. Som vi har sett har dette vært oppfatningen gjennom hovedsakelig hele den vestlige, filosofiske historien. Giorgio Agamben er en av dem som tar et oppgjør med dette utgangspunktet. Han mener at språket er en forskjell mellom mennesket og dyret, men setter spørsmålstegn ved hva dette egentlig innebærer og om språket egentlig er et positivt trekk. Mennesket er avhengig av språket på en helt annen måte enn dyrene, og vil derfor ikke kunne være fri fra språket. Agamben siterer lingvisten Heymann Steinthal om dette i *The Open*. Steinthal introduserer nemlig en idé om et «prelinguistic stage of humanity» (Agamben, 2004: 35), altså en fase av menneskets liv der språket enda ikke har dukket opp, men som han sier:

---

¹⁵ Jeg er heller ikke fritatt fra dette, jeg kan bare ta utgangspunkt i mine egne erfaringer og min egen forståelse og hele diskusjonen kan dermed ikke unngå å bli farget av mine fordommer og mitt utgangspunkt.

It first should have been shown whence stems the force by means of which the soul forms language; this force which has the ability to create language obviously cannot stem from language. For this reason we have invented a stage for man that precedes language. But of course, this is only a fiction; for language is so necessary and natural for the human being, that without it man can neither truly exist nor be thought of as existing. Either man has language, or he simply is not. (*ibid*)

For mennesket er språket en måte å definere oss selv på, en måte vi, som mennesker, skiller oss fra alle andre skapninger på Jorden, og gjør at vi kan sette oss på et høyere nivå enn alle de andre. Vi definerer oss, som mennesker, ut i fra denne egenskapen, og det å mangle språket vil gjøre oss mindre menneskelige, eller i verste fall, ikke menneskelige i det hele tatt. For Steinthal vil en mangel på språk nettopp føre til at man «simply is not». Uten å ha språket som gjør at vi kan definere dyret som språkløst, kan vi heller ikke definere mennesket. Agamben tar også direkte for seg at selv om man kanskje ser dyrene som språkløse, finnes det diverse eksempler på overtro og tradisjoner der man mistenker at dyr har språk: «Up until the eighteenth century, language – which would become man’s identifying characteristic par excellence – jumps across borders and classes, for it is suspected that even birds can talk» (2004: 24). Det finnes altså eksempler på dyr som ikke er språkløse, noe som tilsier at mennesket ikke har enerett på språket. Dette vises tydeligere i litteraturen og er vanligere i fiksjonen enn i den virkeligheten Aristoteles og Descartes forholder seg til. Alice-bøkene er bare et av eksemplene på bøker som har snakkende dyr, de finnes også i eventyr, diverse fortellinger og myter.

Ikke bare viser Agamben her til at det sterke språkskillet mellom dyr og mennesker ikke er like kraftfullt som man skal ha det til. Han har også en teori om at det er mennesket, ikke dyret, som egentlig er språkløst.

The idea of this *sprachloser Urmensch* – as Haeckel also defines him – entailed, however, some aporias of which he does not seem to have been aware. In reality, the passage from animal to man, despite the emphasis placed on comparative anatomy and paleontological findings, was produced by subtracting an element that had nothing to do with either one, and that instead was presupposed as the identifying characteristics of the human: language. In identifying himself with language, the speaking man places his own muteness outside of himself, as already and not yet human. (2004: 34-35)

Agamben plukker opp Ernst Haeckels idé om «det språkløse urmennesket», og påpeker at man i stedet for å fokusere på de evolusjonistiske trekkene, som anatomi, fokuserte man på språket for å opprette «the passage from animal to man». Det er altså språket som bestemmer når noen går fra å være dyr til å være menneske. Han påpeker at språket hverken er naturlig koblet til menneskene eller til dyret, men noe man har «presupposed» til å være den identifiserende egenskapen til mennesket. I det man identifiserer seg med dette språket, plasserer man sin egen

stumhet utenfor seg selv. Dette er tilfellet for barn, som er født uten forståelig språk og må lære seg språket for å kunne kommunisere.

[...]in the human individual, exposure to language is indispensable for the acquisition of language. It is a fact whose importance can never be overemphasized in understanding the structure of human language that if a child is not exposed to speech between the ages of two and twelve, his or her potential for language acquisition is definitively jeopardized. Contrary to ancient traditional beliefs, from this point of view man is not the 'animal possessing language', but instead the animal deprived of language and obliged, therefore, to receive it from outside himself (Agamben, 1993: 56-57).

Mennesket er avhengig av andre for å kunne lære seg språket, vi må omgås andre med språk for å kunne tilegne oss denne kunnskapen. Vi er ikke født språkløse, men uten evnen til å bruke språket og må dekke over denne mangelen ved å lære oss språket. For dyrene, som ikke har språk, vil ikke dette egentlig være en mangel, det vil bare være tilstanden de befinner seg i. Det er også kanskje derfor Derrida gjør et poeng ut av at «The animal will never be, as man is, 'prey to language'» (2008: 120), når han utforsker noen av Lacans tanker i *The Animal*. Mennesket er avhengige av språket på en helt annen måte enn dyrene, og vil ikke kunne klare seg uten språk. Vi er ikke hele uten språk, i motsetning til dyrene som er nok i seg selv. Dyrene trenger ikke språket for å dekke over noe eller for å kompensere for en mangel, som mennesket gjør. Jeg skal, i kapittel fire, utforske ideen om nakenheten hos mennesker og dyr, og hvordan denne blir utfordret i Alice-bøkene. For meg er det nemlig en tydelig kobling mellom det språkløse og det nakne. Begge deler er noe menneskene prøver å dekke over, men som dyrene lever i, det er derfor ikke noe problem for dyrene. De vil hverken være nakne eller språkløse, nettopp fordi de ikke prøver å skjule denne «mangelen», vil det heller ikke være en mangel. Selv om Agamben gjør et poeng ut av det er mennesket som er språkløst, trenger ikke dette bare å være negativt, som Calarco utforsker:

According to Agamben's line of argument, what is unique to human beings is that they are actually *deprived* of language (in the form of articulate speech) and are forced to receive it from outside of themselves. Infancy is the name given to this situation of human beings existing fundamentally in language but without discourse. There is no point at which the human being is in discourse like the animal is in language. And it is this state of being fundamentally deprived of language, this state of infancy, that opens human beings to alterity in the forms of culture, history and politics. (2008: 85)

Det er altså språkløsheten vår, det at vi er født språkløse, som gjør at vi klarer å forholde oss til og benytte oss av 'alterity', en 'otherness', dette andre, som her får formen kultur, historie og politikk. Så selv om mennesket ikke er den språkmektige entiteten som den vestlige tradisjonen vil ha det til, er vi fortsatt forskjellig fra dyrene, også i Agambens øyne. Vi har tilgang til et

annet lag av forståelse og innsikt, nettopp på grunn av språkløsheten vår. For ham er det derimot språkløsheten, ikke språket, som gjør oss til mennesker, det som gjør at vi har et annet utgangspunkt og en annen forståelse enn dyrene. Selv her, med et motsatt utgangspunkt enn hva vi har sett hos Aristoteles og Heidegger, er resultatet det samme. Mennesket er fortsatt forskjellige fra – og har dermed fortsatt makt over – dyrene.

I Wonderland er hverken Alice eller dyrene språkløse, og som jeg har vist bunner mye av Alices konflikt med sin egen verdensforståelse og selvfølelse nettopp i det at dyrene har egenskaper som før har vært unike for menneskene. Dette innebærer også en forståelse for kultur, historie, tradisjon og politikk. Dyrene i Wonderland har nettopp en forståelse for dette, og for hvordan de mener verden er bygget opp, og hvilke regler som gjelder:

“To begin with,” said the Cat, “a dog’s not mad. You grant that?”

“I suppose so,” said Alice

“Well, then,” the Cat went on, “you see a dog growls when it’s angry, and wags its tail when it’s pleased. Now I *growl* when I’m pleased, and *wag* my tail when I’m angry. Therefore I’m mad.” (Carroll, 2015: 61 W)

Jeg vil ikke nødvendigvis være enig med The Cheshire Cat sin definisjon av galskap, men det at den kan tolke og forklare verden på denne måten vitner om at dyrene ikke bare har språk, men også forståelse, både *av* språket og av Wonderland i seg selv. Hvis man ser på selve språket, påpeker også Agamben at «what distinguishes man from animal is language». (Agamben, 2004: 36), men han mener dette er problematisk nettopp fordi «this is not a natural given already inherent in the psychophysical structure of man; it is, rather, a historical production which, as such, can be properly assigned neither to man nor to animal» (*Ibid*). Ifølge Agamben er det ikke slik at mennesket har mer rett på språket enn dyrene, men vi har likevel tatt språket til oss og *gjort* det til et grunnleggende menneskelig trekk og til det som skiller oss fra dyrene. Ikke bare skiller det oss fra dyrene, det setter oss også på et høyere hierarkisk nivå enn dyrene. Et viktig spørsmål blir her hva som da faktisk er det grunnleggende menneskelige, hva sitter vi igjen med når dyrene også har språk? Når vi setter så stor lit til språket, og setter det å lære seg språket opp nærmest som et krav for den menneskelige tilhørighet, så er det nærmest vår egen feil at vi havner i en slik klemme når dyrene har språk. Samtidig tror jeg ikke dette er den eneste grunnen til Alices identitetsdilemma i Wonderland. Det handler nemlig ikke bare om språk, og at skapningene har dette grunnleggende menneskelige trekket, men også om hvordan de *benytter* seg av dette språket, og hvordan de oppfører seg mot Alice generelt.

Dette er også enda en grunn til at jeg mener Alice-bøkene er interessante å bruke i utforskningen av koblingen mellom språk og identitet og dyrespråkets påvirkning på forståelsen

av hvem man er. Skapningene i Alice-bøkene utfordrer Alice innenfor hennes egen diskurs, det virker som om de på den ene siden har sin egen diskurs, men at de samtidig er innenfor den menneskelige diskursen. Det er her Alice-bøkene varierer fra andre bøker der det er snakkende dyr. Det er få bøker der de snakkende dyrene bruker språket for å direkte utfordre mennesker ut i fra hvordan de bruker språket og oppfatter verden, som er tilfellet i Alice-bøkene. Det finnes heller ikke mange bøker der snakkende dyr bruker språket til å utfordre de menneskelige karakterenes følelse av identitet. Skapningene i Wonderland bruker også språket de har til å utfordre premissene Alice har for forståelse. Dyrenes bruk av språket kan igjen få oss til å stille spørsmål om hvordan vi mennesker skaper mening ut ifra språket og hvordan språket former vår oppfatning av verden.

2.5 Ordet

2.5.1 Ord mot Lyd. Dyrenes kommunikasjon

Selv om man sier seg enig i at dyrene ikke har ord – om man ikke teller med Alice-bøkene, der de jo har språk– er det vanskelig å benekte at dyr har mulighet for kommunikasjon. Det kan man se på ethvert naturprogram, der kommunikasjon og hierarki innenfor en flokk blir beskrevet og tydeliggjort. I tillegg kjenner man flere tilfeller der forskjellige lyder fra dyr betyr forskjellige ting for resten av flokken deres. Det kan være parrings-signaler eller varsler om mat eller fare. Så å si at dyr ikke har noen form for språk, eller i hvert fall en form for kommunikasjon blir å ignorere dyrenes plass i verden og hvordan de forholder seg til den og til hverandre. Likevel, som Derrida sier som en del av sin utlegning om Heidegger i *The Beast and the Sovereign vol II*:

But none of the voicings (*Verlautbarungen*) produced by animals are words (*Worte*), they are simple *psophoi*, noises. This is moreover what Robinson thought when he heard Poll his parrot emit sounds that sounded like words, but which were not words, according to him, but noises. And what is lacking in these simple noises, [...] is signification [...]. What is lacking to the animal, that of which it is deprived, is signification; the animal means nothing and understands nothing through its cry. (2011: 220)

Heidegger mener altså at kommunikasjonen hos dyrene ikke har «signification», altså ingen bakenforliggende betydning. Poenget her er ikke at dyrene ikke kan lage lyd, eller noe som kan tolkes av mennesker til å ha betydning, poenget er at denne betydningen ikke ligger i lydene (*psophoi*) fra før av, det vil alltid være noe mennesker påfører lydene. Som hos Robinson og papegøyen, og papegøyer generelt som kan lære seg å etterligne menneskelig tale ganske nøyaktig, betyr ikke ordene papegøyen(e) uttaler noe som helst. Det ligger ikke noen betydning bak lydene, og de kan derfor ikke kalles ord, selv om de kan uttales likt som ord vi kjenner.

Dette gjelder ikke skapningene i Wonderland, som ikke bare har ord, men også betydning bak ordene. De gjentar ikke bare ord de har hørt, eller lager lyder som man antar betyr dette eller dette. De har ord og motivasjon til å bruke ordene, og bruker språket for å oppnå spesifikke ting. Hadde dyrene i Wonderland hatt det menneskelige språket og ordene vi kjenner, men ingen «signification» bak ordene kunne de ha blitt avskrevet som lyder. Da hadde det også vært mindre sjans for at Alice hadde blitt satt ut av The Caterpillars spørsmål «Who are *you*?» (Carroll, 2015: 42 W), fordi hun hadde ikke tolket det som et faktisk spørsmål, bare lyder som minner om spørsmålet. Det er også lite sannsynlig at hun hadde blitt påvirket av Tweedledum og Tweedledee som sier at hun ikke egentlig finnes, hvis hun ikke hadde trodd at ordene de sa betydde noe. Hadde dyrene i Wonderland kun hatt ord som ligner de vi kjenner, men ingen «signification» bak dem, ville det lett kunne blitt avskrevet som lyder. Det er «signification» mer enn noe annet som er det definerende for språket, ikke bare hvilke lyder som kan komme ut av munnen på et dyr (eller et menneske for den saks skyld), og som kan *høres ut* som et ord man kjenner.

Kommunikasjon er sterkt knyttet til språket og dermed også til Alices identitet. Mennesker kommuniserer både ved hjelp av språk og kroppsspråk. Dyrene vil kunne kommunisere på andre måter enn ved hjelp av kroppsspråk, men i motsetning til mennesker, vil denne kommunikasjon bestå av lyder, ikke ord. Menneskenes språk på sin side består av ord, som også er lyder, men med bakenforliggende betydning, som de man snakker med forhåpentligvis har tilgang til. Her kan man tenke at tegnspråk er kommunikasjon uten ord, men det er heller kommunikasjon uten lyd, fordi alle bevegelsene i tegnspråk vil vise tilbake til et ord, med 'signification', som krever viten fra den man kommuniserer med for å bli forstått. Man kan kommunisere uten ord, men ikke på samme måte, eller med samme forståelsespotensial, som man kan med ord. Dette henger sammen med den felles konteksten som kan etableres ved hjelp av ord, og som ofte kommer av at man befinner seg innenfor samme kultur og tradisjon. Menneskene har «signification», de bruker ord med bakenforliggende betydning, noe som også innebærer at de kan respondere, at de kan ha en mening bak ordene sine og formidle denne meningen til folk med samme forståelsesbakgrunn og kontekstramme. Derrida vil mene at kommunikasjonen, eller i hvert fall lydene, til dyret vil mangle «signification». Det er også derfor dyr kun kan reagere, ikke respondere, noe den vestlige tradisjonen vil se som en kjensgjerning og som jeg straks skal utdype videre.

Måten mennesker og dyr forholder seg til språket på, og forskjellen mellom ord og lyd kan kobles til forskjellen mellom det å respondere og det å reagere. Derrida diskuterer hvordan

den vestlige tradisjonen har påstått at mens mennesket har språk og evne til å respondere, har ikke dyret språk, og vil derfor kun ha muligheten til å reagere.

From Descartes to Lacan inclusive, from Kant to Hegel to Heidegger inclusive, thus passing through Hobbes, the most powerful, impassive and dogmatic prejudice about the animal did not consist in saying that it does not communicate, that it does not signify, and that it has no sign at its disposal, but that it does not respond. I have tried elsewhere, in published and unpublished texts, to show in detail how this distinction between reaction and response remains dogmatic and thereby problematic. (Derrida, 2009: 56)

Vi ser her motsetningen mellom ord og lyd som jeg tidligere var innom, dette at dyret «does not signify, and that it has no sign at its disposal», altså mangler lydene til dyret og dyret selv evnen til å signalisere (*signify*), til å ha betydning bak lydene sine og forståelse av denne betydningen. Samtidig påpeker Derrida at dette er et mindre problem, og heller ikke det viktigste elementet i fordommene mot dyret. Problemet er distinksjonen mellom reaksjon og respons, «between responsible response and irresponsible reaction» (Derrida, 2009: 183), og hvordan dette har forsterket skillet mellom dyr og mennesker. Denne inndelingen er både dogmatisk og problematisk, kanskje spesielt fordi respons blir knyttet til det å være ansvarlig, mens reaksjon blir koblet til det uansvarlige. Dette fører til en tydelig inndeling i noe som er positivt, respons, og noe som er negativt, reaksjon. Mennesket plasserer igjen seg selv på et høyere og bedre nivå enn dyrene, på bakgrunn av menneskets egen kjennskap til, og bruk av språket. Det sier seg selv at forskjellen mellom menneske og dyr ikke bare stammer fra selve språket, det handler ikke bare om det talte ord, det er jo også en ren biologisk forskjell mellom mennesker og dyr (i tillegg til store biologiske forskjeller innenfor betegnelsen *dyr*). I tillegg handler det også om hva som er 'proper to man', hvem som innehar disse egenskapene, hvem som har makten til å innsette noe som 'proper to man' og dermed noe som dyret ikke har tilgang til. Til felles har disse forskjellene at det er noe språklig i bunn for dem alle. Det er språket som i bunn og grunn er med på å etablere definisjonene og rammene for forskjellen mellom mennesker og dyr.

2.5.2 Wonderlands språk

Utgangspunktet mitt for hele denne oppgaven er Alices (og, i forlengelsen, leserens) møte med dyrene med språk, og hvordan Alices identitet blir formet og utfordret av at hun ikke lenger er den eneste med språk. Samtidig så er språket i seg selv et sentralt tema i *Alice*-bøkene. Lewis Carroll er kjent for å leke med språket, og kjennetegner mye av det han skriver som «literary nonsense». Jeg skal ikke begi meg ut på en historisk-biografisk analyse av hva Carroll ville at leseren skulle mene og føle på bakgrunn av teksten, og hvordan dette knyttes til hans liv. Jeg

syns imidlertid at en analyse av Alice-bøkene også må inneholde noen kommentarer om Carrolls generelle språkføring. «Jabberwocky», diktet som Alice leser i «a looking-glass book» (Carroll, 2015: 143 LG) i starten av *Looking Glass*, er kanskje det tydeligste og mest brukte eksempelet på 'literary nonsense'. Vi ser flere andre eksempler på dette i *Alice*-bøkene, spesielt i tale/skrift - motsetningene i *Wonderland*. «“Mine is a long and a sad tale!” said The Mouse, turning to Alice, and sighing. “It is a long tail, certainly”, said Alice, looking down with wonder at the Mouse’s tail, “but why do you call it sad?”» (Carroll, 2015: 28 W). Her er det en misforståelse (tale-tail) bare vi – som lesere – har tilgang til, og som verken Alice eller The Mouse har noen forutsetning for å forstå. I tale høres disse to ordene helt like ut, og siden både Alice og The Mouse mangler tilgang til teksten vil en misforståelse lett kunne oppstå. Enda en slik misforståelse oppstår når The Mouse roper: «“I had *not!*” [...]sharply and very angrily. “A knot!” said Alice, always ready to make herself useful, and looking anxiously about her. “Oh, do let me help to undo it!”» (Carroll, 2015: 30 W). Også her er det tydelig at det ligger en misforståelse i hva de forstår med ordet 'not' og 'knot', siden k-en i 'knot' er stum, og de to ordene uttales likt.

I begge disse tilfellene er det en meningsforskjell som bare blir tydelig i det skriftlige, noe som forklarer misforståelsene mellom Alice og The Mouse. Fortellingen til The Mouse blir også visuelt skrevet som formen på en musehale, og bølger seg nedover siden med stadig mindre skrift mot halespissen. Dette understreker igjen det visuelle aspektet ved boka, og hvordan flere nyanser ved språket kun blir tydeliggjort gjennom nettopp skrift. Dette går i mot Heideggers og den vestlige tradisjonens fokus på talen, siden det her er skriften som gir det beste innblikket og den beste formidlingen av helheten. At fortellingen blir skrevet i 'haleform', har ellers ingen annen effekt enn å underholde leseren, det er ikke noe karakterene i historien har tilgang til, eller som påvirker dem på noe vis. Dette er enda et aspekt ved Carroll som kan forklare Derridas fascinasjon for disse bøkene. Det er ikke bare at dyrene har språk som er fascinerende, men også at Carroll utforsker denne dobbeltheten som finnes i tale og skrift, og de meningene som forsvinner i talen som kan komme fram i skriften. Dette er også noe av grunnen til at jeg mener Alice-bøkene er så spennende å bruke når det kommer til å utforske hvordan språk og identitet henger sammen, denne dobbeltheten mellom tale og skrift og hvilken (mis)forståelse som oppstår her.

Carroll utfordrer også, mer direkte, vår forståelse av språket, uten at det er noen dyr som er der for å krangle med Alice om forståelsen av et ord. Dette skjer tidlig når Alice faller ned gjennom kaninhullet og har tid til å reflektere over at hun faller. «... “[Y]es, that’s about the right distance – but then I wonder what latitude or longitude I’ve got to?” (Alice had not the

slightest idea what latitude was, or longitude either, but she thought they were nice grand words to say) » (Carroll, 2015: 9 W). Denne refleksjonen fra fortelleren side kan også gjøre oss oppmerksomme på hvor tilfeldig språket kan framstå, siden Alice har lært disse ordene uten mulighet til å knytte dem til noe i sin forståelse. Man kan si at dette viser fram tomheten i språket, hvordan ordet i seg selv ikke har noe innhold, kun den meningen vi mennesker, med våre tidligere erfaringer og antagelser, påfører ordet. Det er også det dyrene vil mangle, bakgrunnen for meningen som man tilfører ordet, «signification» bak hva man sier. «Longitude» og «latitude» er ord vi bare forstår fordi vi er blitt fortalt hva de betyr og hvordan vi skal bruke dem. Bakgrunnen for disse ordene er heller ikke noe som er naturlig oppstått, det er noe vi har tillagt dem for å kunne ordne og systematisere verden, som er noe det kan virke som mennesker har et stort behov for. Hva vi har blitt fortalt, former hvordan vi oppfatter verden, vi har ikke noe naturlig eller iboende oppfatning om hva disse ordene innebærer. Dette henger igjen sammen med at menneskene er avhengige av å tilegne seg språket ved hjelp av andre, og dermed ikke vil ha et nøytralt utgangspunkt. Det at Alice bruker disse ordene uten egentlig å skjønne hva de innebærer, sier også litt om Alices personlighet. Hun vil gjerne framstå som smart, velreflektert og kunnskapsrik. I Wonderland blir all kunnskapen hun tror hun har satt på prøve, som kan være noe av grunnen til at hun føler at hun mister seg selv i møtet med denne verdenen.

As so much of Alice's identity is based on knowing human language better than others her age, she tries to recite from memory one of the most famous children's poems of the time, Isaac Watts's "Against Idleness and Mischief." However, apparently still preoccupied by wild beasts, her "voice sounded hoarse and strange, and the words did not come the same as they used to do." (23)¹⁶(Bump, 2014: 66)

Alice har knyttet mye av sin identitet til å være smart og reflektert, spesielt i forhold til sine jevnaldrende. Hun prøver å gjenvinne kontrollen i Wonderland når hun merker at hun ikke lenger er helt sikker på seg selv, og er i en usikker situasjon. Måten hun vil gjøre det på er å deklamere dette diktet, men ordene er ikke som hun forventer. Hun har ikke den kontrollen hun trodde hun hadde, og når hun ikke lenger kan sitere noe som gir henne trygghet setter det hennes identitetsforståelse på prøve. Bump påpeker at det er de ville dyrene hun har møtt som gjør at hun ikke klarer å sitere diktet riktig, tankene hennes er et annet sted. Her er jeg ikke enig med Bump, når Alice har problemer med å deklamere diktet riktig har hun så vidt møtt noen av de «wild beasts» som er i Wonderland. Hun har enda ikke blitt konfrontert av dyrene i Wonderland, det rareste hun har sett hos dyrene er at The Rabbit har en klokke. Det som derimot

---

¹⁶ Jeg kommer til å referere til det korresponderende sidetallet i min utgave av *Wonderland* fra 2015 der det avviker fra det skrevne. Dette står på side 18 i min utgave.

har skjedd er at Alice har falt langt ned i kaninhullet, og har opplevd å være flere forskjellige størrelser. I Alices samtale med The Caterpillar sier hun at det er forvirrende å være så mange størrelser på en dag, og jeg tror dette har en større effekt på Alice på dette tidspunktet i historien. Det at «the words did not come out the same as they used to...» gjør at Alice må innse at hun i Wonderland ikke har samme kunnskap eller kontroll som hun har i den virkelige verden. Hun har fortsatt språk, men klarer ikke å benytte seg av språket på den måten hun ønsker. Vi ser dette også når hun møter de andre dyrene i Wonderland, hun benytter seg av kjente strategier for å gjenvinne kontrollen, men det har ikke den effekten hun ønsker. At hun ikke er helt seg selv, selv om hun har språket, underbygger også teorien om at språket ikke nødvendigvis er det eneste definerende trekket for den menneskelige identiteten. Det kan også avhenge av hvordan du bruker språket, og hvordan det blir oppfattet og mottatt av de rundt deg, og som sagt, andre faktorer, som det å konstant endre størrelse, og ikke vite konsekvensene av det du spiser og drikker. Siden dyrene i Wonderland har språk, kan de også svare Alice, og reagere på en annen måte enn hun ønsker, og få henne til å undre seg over det hun tror hun vet. Dette er dermed også med på å utilsiktet utfordre Alice.

Carroll leker gjennom begge bøkene med vår oppfatning av vårt eget språk, og hvor mange misforståelser som kan oppstå når man ikke har samme referanseramme eller de samme forventningene. Som Beatrice Turner påpeker:

The Alice texts are littered with utterances like that of the Hatter¹⁷, which "seemed to have no meaning in it, and yet... was certainly English" (52)¹⁸, and the entire narrative may be considered a complex linguistic joke at the expense of Alice and the reader, neither of whom possesses the requisite knowledge to make sense. (2010: 247)

Man kan se hele fortellingen som et lingvistisk påfunn, at det er Carroll som koser seg med språkets underfundigheter. Hvorvidt det i det hele tatt er ansvarlig å prøve å analysere noe som kan tolkes som ren «literary nonsense» er et spørsmål man kan stille i møtet med Carrolls bøker. Jeg mener likevel det er *for* mange interessante aspekter ved Carroll til å overse, og får heller tåle å bli spøkt med.

Alice og dyrene har ikke samme forståelsesbakgrunn, og vil derfor oppfatte og forstå situasjoner og verden forskjellig. Når Alice tviler på sin egen identitet, og blir stilt overfor spørsmål som «hvem er du?», påvirker det også oss, som lesere. Vi får, gjennom Alice, utfordret hvordan vi ser verden, og får se en annen måte å oppfatte verden på. Vi får et innblikk i hvordan

---

¹⁷ Hun referer her til samtalen mellom Alice og The Mad Hatter, der The Hatter påstår: «"You can draw water out of a water-well [...] so I should think you could draw treacle out of a treacle-well – eh, stupid?"» (Carroll, 2015: 72)

¹⁸ Side 67 i min utgave.

dyrenes måte å se på verden, som de i Wonderland har språket til å uttrykke, er like gyldig som vår. Det er ikke lenger sann at den menneskelige oppfatningen nødvendigvis er den eneste som gjelder og som kan være sann. Slik sett mener jeg også Carroll med sine språkspill påpeker hvordan språket former vår oppfatning og forståelse av verden.

2.5.3 Egennavnet: Viktigheten av navn for identitetsforståelse.

Noe som er med på å farge vår (og Alices) oppfatning av verden, er bruken av navn og hvilke forventninger som følger et navn. Skapningene Alice møter, har i stor grad artsnavnet sitt som et slags egennavn. Det finnes selvfølgelig unntak, både i *Wonderland* og *Looking Glass*, men det er likevel mange av skapningene som kun blir omtalt med sitt artsnavn, mens det i selve teksten er skrevet med stor forbokstav som man vil forvente av et egennavn. Det er kun for oss lesere at denne 'subjektifiseringen' av skapningene i Wonderland er tydelig, store forbokstaver kan jo ikke uttales. Nå er det ikke mange av skapningene som faktisk introduserer seg for Alice heller, så titlene/navnene de får kommer hovedsakelig fra Alices ståsted. Hvis man legger dette til grunn, vil det også være Alice som personifiserer disse skapningene gjennom den store bokstaven, ikke Wonderland selv. Vi, som lesere, blir bare introdusert for de delene av Wonderland som Alice selv ser og (halvveis) forstår, men har også den ekstra fordelen at vi har tilgang til den skrevne teksten, og derfor kan se at for eksempel The Pigeon er skrevet med nettopp stor P, et trekk som i skrift tilsier at dette er et subjekt og et egennavn. Denne store bokstaven er med på å understreke individualiteten til skapningene, de er egne karakterer, de har egne personligheter, de er ikke bare en del av en udefinerbar masse. I vår verden vil man kunne avfeie dyr som nettopp det, dyr, uten personlighet, karakter og individualitet, men dette blir vanskeligere når de er subjekter med egne navn.

Samtidig er deres egennavn og individualitet knyttet til nettopp hvilken art de er. The Rabbit er nettopp det, en kanin. Den store forbokstaven gir The Rabbit en egenart og en personlighet som man vanligvis ikke forbinder med dyr, men understreker også at den kun blir definert ut i fra hvilken art den er. Det å knytte tilhørighet og identitet til navnet er noe typisk menneskelig. For Alice er selve navnet Alice viktig, og hun knytter sin egen selvforståelse til dette navnet. For henne vil også hva hun heter påvirke hvordan andre ser henne. Alice har et distinkt menneskelig utgangspunkt, og vil nødvendigvis tolke verden ut fra dette. Her har hun samme begrensninger som både Heidegger og Derrida (og meg selv), at du ikke kan komme utenom deg selv, og aldri helt kan forstå verden objektivt fordi den alltid vil bli farget av din egen væren i den. Dette henger igjen sammen med Heideggers begrep *Geworfenheit*, som jeg

nevnte tidligere, det at mennesket er kastet inn i verden, og derfor alltid allerede er en del av verden. For Alice er det viktig at kaninen heter The Rabbit, og hun vil knytte personlighetstrekk og forventinger til det navnet. Det Alice derimot ikke har innsikt i, og kanskje aldri vil få fullstendig forståelse av, er hva dette navnet betyr for The Rabbits egen identitet, og om den har samme forhold til sitt navn som Alice har til sitt eget.

I *Looking Glass* må Alice gå gjennom en skog «where things have no names» (Carroll, 2015: 167 LG) og hun lurer på hva som kommer til å skje med hennes eget navn når hun går inn i skogen. Hun er bekymret, og vil ikke miste det, mest fordi «”they’d have to give me another, and it would be almost certain to be an ugly one”» (*ibid*). Hvem disse ’they’ er, er ikke tydelig, og heller ikke så viktig i denne sammenhengen. Hvis man knytter identitet og forståelse til navn, vil kanskje et stygt navn føre til at Alice blir (eller føler seg som) et stygt barn. Alice vil ikke være noen andre enn seg selv, som man også ser i hennes motvilje mot å være Mabel i starten av *Wonderland*, og hun knytter en stor del av identiteten sin til navnet sitt. Hvem Alice er, er knyttet til hvilket navn hun har, og når hun er inne i skogen og ikke vet hva hun heter, vet hun heller ikke hvem hun er. Det er en del av henne som vil mangle når hun ikke har navnet sitt.

Hvis man vil tolke dette videre kan det også hende at Alice må finne igjen sitt eget navn for å kunne våkne og komme tilbake til sin egen verden. Hun må kunne finne seg selv, og eneste måten å gjøre det på er å finne sitt eget navn igjen, noe som vil passe inn med den menneskelige ideen om viktigheten av egennavn. Jeg tenker at også dette kan kobles til viktigheten av språket, og hvilken kraft man tillegger både egennavnet og språket selv. Uten språket til å forklare seg selv mister man også seg selv litt. Vi ser at Alice finner trygghet i å kjenne sitt eget navn: «Alice stood looking after it, almost ready to cry with vexation at having lost her dear little fellow traveller so suddenly. “However, I know my name now,” she said. “That’s *some* comfort. Alice – Alice – I won’t forget it again...”» (Carroll, 2015: 169 LG). Det er noe systematiserende ved at ting har navn som gjør det lettere for Alice å ha kontrollen, det er noe bestemmende ved å kunne definere alt rundt deg ved hjelp av navn du kan og kjenner konteksten til. Dette er grunnlaget for mye av den menneskelige forståelse, som er knyttet til nettopp språket og hvilke forventinger man har til betydning av forskjellige ord og tegn.

Alice prøver gjennom begge bøkene å forstå verden rundt seg, og prøver å sette ord på det hun opplever i møtet med de personifiserte dyrene. Hun vil skjønne hvordan reglene i denne verdenen fungerer, og måten hun tror hun må gjøre det på er å sette ord på dem. Vi ser dette i hennes diskusjon med The Gnat som hun møter på toget i kapittelet «Looking-Glass Insects» i *Looking Glass*

“Of course they answer to their names?” the Gnat remarked carelessly.

“I never knew them do it.”

“What’s the use of their having names,” the Gnat said, “if they won’t answer to them?”

“No use to them,” said Alice, “but it’s useful to the people that name them, I suppose. If not, why do have things have names at all?” (Carroll, 2015: 163 LG)

Hvorfor har egentlig ting navn i det hele tatt? Som Alice påpeker, det har ikke kanskje noe å si noe for de som ikke vil svare til navnet sitt, men det har noe å si for de som gir dem navn. Dette kan kobles til menneskets behov for å kartlegge, forstå og systematisere verden rundt seg. Alice har dette samme behovet, hun prøver å forstå verden rundt seg, men blir møtt med motstand fra de forskjellige skapningene, i dette tilfellet The Gnat, som ikke skjønner hvorfor hun stiller så dumme spørsmål. Alices forsøk på å forstå denne verdenen hun har havnet i blir fort utfordret og avfeid. Dette er også med på å utfordre Alices selvforståelse og selvfølelse. Hun har ikke samme kontroll som i sin verden, og får heller ikke muligheten til å gjenvinne en slags kontroll eller få oversikt over hvilket system denne verdenen er bygget på. Også Bump har merket seg viktigheten av navn:

Take, for instance, Carroll’s stories of the Gnat and the Fawn (*Looking Glass*, Ch.3). The power of names is often conceptualized, but is more easily *felt* as the Gnat suggests to Alice the freedom of being namesless: when “the governess wanted to call you to your lessons,... she would have to leave off,... and of course you wouldn’t have to go’ ” (175¹⁹). (2014: 63)

Det The Gnat ikke skjønner er at Alice ikke vil være navnløs. Hun finner ingen frihet i å ikke vite navnet sitt, for henne er det å ikke ha et navn en slags utvisking av personligheten hennes. Når hun mister navnet sitt i skogen der alle glemmer navnet sitt mister hun også kontroll over hvem hun er, og hun blir glad og beroliget når hun husker sitt eget navn igjen. For Alice er navnet en viktig faktor for hvem hun er, og hvordan hun identifiserer seg, mens navnet for The Gnat kun har praktiske bruksområder. The Gnat mangler forståelse og empati for Alices situasjon, så det er noe menneskelig The Gnat fortsatt ikke har tilgang til. Her ser man at Alice, i Wonderland, møter en annen kultur, som utfordrer hennes meninger og behov. Skapningene i Wonderland har muligheten til å utfordre Alice på denne måten fordi de har språk, men det er ikke språket i seg selv som utfordrer Alice, det er de som bruker det, og hvordan det blir brukt av skapningene i Wonderland som påvirker henne. I den virkelige verden må ikke Alice forklare alle sine innfall og meninger, men i Wonderland blir hun kontinuerlig tvunget til å forsvare sine utsagn. Så at Wonderland påvirker Alice og er så annerledes kommer ikke *bare* fra at dyrene har språk, men mye av det bunner likevel i språket.

---

¹⁹ S. 166 i min utgave.

Tilbake i *Looking Glass*-verdenen kan det tenkes at The Gnat syns Alices spørsmål er dumme fordi den innser at det kanskje ikke har noe å si for skapningene i Wonderland hva vi kaller dem. For dyrene har det ikke noe å si hva vi mennesker kaller dem, hva dyrene heter for menneskene påvirker bare menneskene og hvordan mennesket ser det enkelte dyret. For dyrene vil det ikke ha noe å si om vi kaller dem animal, eller *animot*, det former bare hvordan mennesket forholder seg til dyret. Når Derrida ber sine tilhørere om å «silently substitute» (2008: 47) *animal* med *animot* handler det ikke om dyrenes rettigheter, men om å opplyse menneskene hvordan dyreordet har formet den metafysiske diskursen.

Derrida benekter ikke at de er en forskjell mellom dyr og mennesker, men han prøver å bli kvitt, eller i hvert fall gjøre oppmerksom på, den strenge og uimotsagte «oss mot dem»-tankegangen. Hos Derrida er det fortsatt mennesket som har logos, som er verdensskapende, og at vi sånn sett påvirker alt og alle rundt oss. Det handler fortsatt om hva mennesket gjør og at vi må bli oppmerksomme på våre handlinger. Selv om Derrida vil gjøre oss oppmerksomme på avgrunnen mellom mennesker og dyr, er det hele fortsatt med et menneskelig perspektiv, noe som er nærmest umulig å unngå.

2.6 The Caterpillar

Alice sliter med å finne seg selv i Wonderland, og det er ikke bare fordi dyrene har språk, eller bare fordi hun glemmer navnet sitt i skogen i *Looking Glass*. Jeg skal nå prøve å vise til et mer konkret eksempel på måten dyrene i Wonderland faktisk bruker det menneskelige språket, og den menneskelige forståelsen til å eksplisitt utfordre Alice. Ikke bare med tanke på hvem hun er, men også hvilken rolle hun har, og hvordan *hun* bruker språket. De som kanskje utfordrer Alice mest spesifikt, er Humpty Dumpty og The Caterpillar. De griper begge tak i hvordan hun benytter seg av språket, og hvordan det kan misforstås. The Caterpillar er også den eneste som rent bokstavelig spør Alice:

“Who are *you*?” said the Caterpillar.

This was not an encouraging opening for a conversation. Alice replied, rather shyly, “I... I hardly know, sir, just at present – at least I know who I was when I got up this morning, but I think I must have been changed several times since then.”

“What do you mean by that?” said the Caterpillar, sternly. “Explain yourself!”

“I can’t explain *myself*, I’m afraid, sir,” said Alice, “because I’m not myself, you see.” (Carroll, 2015: 42-43 W)

The Caterpillar krever at Alice forklarer hvem hun er, men Alice, som har endret størrelse flere ganger, bokstavelig talt «been changed», er ikke lenger sikker på hvem hun faktisk er. Dette spørsmålet gjør at hun selv blir oppmerksom på dette, og til en viss grad må konfrontere sine egne følelser rundt hvem hun nå er, noe hun kunne sluppet om The Caterpillar ikke hadde disse spørsmålene. The Pigeon og Tweedledum og Tweedledee utfordrer også Alices identitet, men de baserer i større grad sin kritikk i hennes fysiske handlinger og valg, og ikke direkte hvem hun er. The Pigeon er overbevist om at Alice er en slange siden hun har lang nakke og sier hun spiser egg. Tweedledum og Tweedledee prøver å overbevise Alice om at hun ikke engang eksisterer, at hun bare er en figur i The Red Kings drøm. Begge disse utfordringene skal vi diskutere mer i neste kapittel der jeg blant annet skal utforske ideene om selvidentifisering og definisjonsmakt og hvor viktige de er for den menneskelige identiteten.

Når hun blir møtt av nettopp dette spørsmålet «Who are you?», prøver hun å forklare hvorfor hun synes det er vanskelig å svare på det. Hun er «“afraid I can’t put it more clearly,” [...]“for I can’t understand it myself, to begin with; and being so many different sizes in a day is very confusing”» (Carroll, 2015: 43 W). The Caterpillar har ikke sympati med dette: «“It isn’t”» (*Ibid*). The Caterpillar klarer ikke (eller velger å la være) å sette seg inn i Alices situasjon og hvordan det å være i Wonderland og være så mange forskjellige størrelser uten å kunne kontrollere det, nødvendigvis vil påvirke henne. Når Alice møter The Caterpillar er hun både forvirret og usikker på sin nye situasjon, hun har nettopp ankommet Wonderland og vet ikke hva hun står overfor, og har allerede opplevd å nesten bli sittende fast i et hus som hun vokser seg for stor til. Hun har imidlertid fortsatt en ganske sterk følelse av hvem hun er. Det virker som om Alices først prøver å få The Caterpillar til å forstå hennes situasjon, men når The Caterpillar fort avfeier dette forsøket, går hun over til å prøve å etablere et skille mellom seg selv og the Caterpillar. Om Alice ønsker å etablere dette skillet for å kunne gi seg selv en plass i Wonderland, for å kunne plassere seg selv som noe *annet* enn The Caterpillar, eller om det rett og slett er en barnslig respons på å ikke få viljen sin, kunne man diskutert. Det er uansett interessant å se at Alice prøver å ta avstand fra dyrene som har språk i Wonderland. Selv om de i denne drømmen er hennes likemenn, eller kanskje til og med på et høyere nivå enn henne, prøver hun fortsatt å skille seg ut som unik og som sitt eget individ.

The Caterpillar nekter å godta at det kan være forvirrende å være så mange forskjeller størrelser på en dag. Alice prøver å argumentere med at: «“Well, perhaps you haven’t found it so yet,”» (Carroll, 2015: 43 W), og påpeker at the Caterpillar kanskje kommer til å forstå hva hun mener «“when you have to turn into a chrysalis – you will some day, you know – and then after that into a butterfly, I should think you’ll feel it a little queer, won’t you?”» (*Ibid*). Som et

slags rebelsk forsøk på å takle denne verdenen hun ikke helt forstår prøver Alice her å innføre en slags jeg-mot-deg-dikotomi: «“Well, perhaps *your* feelings may be different,” said Alice. “All I know is it would feel very queer to *me*”» (Carroll, 2015: 43 W). Hun har en annen oppfatning av verden enn The Caterpillar har, og har sin helt egen følelse av hvem hun er. Her virker det som om hun er ganske sikker på seg selv, og på sin egen identitet som både adskilt fra og grunnleggende annerledes enn The Caterpillar. Hun er ikke nødvendigvis bedre enn The Caterpillar, men for henne blir det viktig å definere seg som separat fra The Caterpillar. Dette blir for Alice et forsøk på å gjenopprette en form for kontroll, og stadfeste de systemene hun kjenner fra før.

Problemet er at reglene og systemene Alice kjenner fra før, ikke nødvendigvis vil gjelde i Wonderland. Hun må akseptere det for å kunne forstå denne verden. Hvis hun først skjønner at hun ikke kan applisere sin vanlige logikk på Wonderland og få den til å gi mening, vil det være lettere å skjønne hvordan Wonderland faktisk er bygget opp. Alice klarer kanskje ikke å se for seg en verden som er så langt fra hennes egen, at ikke engang larver blir til sommerfugler. Det er ingenting som tilsier at dette *ikke* kommer til å skje med The Caterpillar, men det er heller ingenting som impliserer at det kommer til å skje, utenom Alices (og våre egne) erfaringer fra vår verden. The Caterpillars motvilje mot å godta Alices bortforklaringer gjør at hun blir oppmerksom på at hun ikke egentlig vet hvem hun er i denne verdenen, og at hun er «”not myself, you see...”», noe hun fram til nå ikke egentlig har reflektert over. Her ser man igjen hvordan The Caterpillar tvinger Alice til å konfrontere at hun ikke lenger er helt sikker på hvem hun og hvilken rolle hun har i denne verdenen der dyrene har språk og innehar de menneskelige egenskapene.

2.7 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg prøvd å redegjøre for noe av grunnlaget for oppfattelsen av mennesket som språklig og dyret som språkløst. Jeg har tatt utgangspunkt i Derrida, Agamben og Heidegger, i tillegg til å ta opp problemer som de to foregående ser med Heidegger. Med utgangspunkt i Agamben har jeg også prøvd å redegjøre for at det muligens er mennesket, ikke dyret, som er den egentlig språkløse. Calarco påpekte at det kanskje er nettopp det som gjør at mennesker har kapasiteten til andre ting som kunst og politikk. Slik argumenterte jeg for at bakgrunnen for mennesket ikke egentlig *er* språket, men heller at man må lære seg språket. I tillegg har jeg prøvd å ta for meg forskjellen ord og lyd som former for kommunikasjon, og

hvordan disse kan kobles til forskjellen mellom respons og reaksjon, som blir sett som enda et skille mellom menneskelig og animalsk kommunikasjon.

Jeg så også på Alices samtale med The Caterpillar i *Wonderland*, og hvordan Alice takler dette møtet og utfordringene rundt hvem hun er og hva det innebærer som The Caterpillar stiller henne overfor. Jeg forespeilet her en videre diskusjon av andre skapninger i *Wonderland* som utfordrer Alice, som gjør dette med bakgrunn i hennes fysiske utseende og eksistens, og mindre i selve språket. Nå bruker de jo språket for å utfordre henne, og det vil ligge til grunn at dyrene *har* språket for at de hele tatt kan stille Alice i denne posisjonen. Jeg nevnte i starten av dette kapitlet at jeg skal prøve å utforske hva som er rammene og grunnlaget for Alices forståelse av sin egen identitet. Er såpass mye av Alices identitet knyttet til at hun har språk at det er nok å være i en verden der også dyrene har språk for å vippe henne av pinnen, eller er det også noe mer som ligger bak? Som jeg har prøvd å vise, er mye av menneskets identitet generelt knyttet til at vi har språket, mens dyrene er de språkløse, men som blant annet Agamben ser er ikke dette noe som er svart-hvitt. Mennesket definert som *zoon logon echon* er grunnlaget for mye av den vestlige sivilisasjonen, men jeg tror ikke det *bare* er evnen til språk som gjør oss til mennesker. I neste kapitlet skal jeg gå nærmere inn på noen av disse aspektene som er med på å definere mennesket. Her skal jeg snakke om at det er mennesket som til nå har hatt definisjonsmakt, som har hatt evnen til å bestemme verden og dyrene rundt seg gjennom språket og den maktposisjonen mennesket har som 'verdensskapende'. I *Wonderland* er ikke dette lenger tilfelle, og jeg skal i neste kapittel undersøke hvordan dette påvirker Alices selvforståelse og identitet.

KAPITTEL 3: SELVIDENTIFISERING

“Curiouser and curiouser!” (Carroll, 2015: 15)

Jeg kommer hele tiden tilbake til Alices identitetsproblematikk, og hva som skjer med hennes forståelse av seg selv, og sin rolle, etter at hun havner i Wonderland. Denne problematikken møter man både i *Wonderland* og *Looking Glass*. I begge fortellingene møter Alice skapninger som direkte utfordrer hennes identitet og som i stor grad innehar de evnene og egenskapene som mennesket tradisjonelt har attribuert til seg selv. I dette kapitlet skal jeg diskutere noen av disse egenskapene, og hvordan det at de nå er hos dyrene påvirker Alice, og hvordan disse skapningene benytter seg av dem.

3.1 Dyrenes definisjonsmakt

En av disse egenskapene, muligens en av de mest grunnleggende for mennesket, er makten til å definere skapningene rundt oss, til å gi dem navn og deretter tilegne dem egenskaper som hører til navnet. Mennesket har en definisjonsmakt overfor resten av skapningene i verden, som jeg allerede nevnte i forrige kapittel, både gjennom dyreordet og klassifisering av dyr som språkløse, og rent bokstavelig, noe Derrida kommenterer, i Edens Hage, der Adam, det første mennesket, gir navn til alle skapningene. Når det kommer til dyreordet, er det Derrida som er mest uttalt og kritisk, ikke minst til effekten bruken av dette dyreordet har hatt.

Men would be first and foremost those living creatures who have given themselves the word that enables them to speak of the animal with a single voice and to designate it as the single being that remains without a response, without a word with which to respond. That wrong was committed long ago and with long-term consequences. It derives from this word, or rather it comes together in this word *animal*, which men have given themselves as at the origin of humanity, and which they have given themselves in order to be identified, in order to be recognized, with a view to being what they say they are, namely, men, capable of replying and responding in the name of men. (Derrida, 2008: 32)

Derrida ser, som sagt, dette dyreordet som et av grunnproblemene i den vestlige tradisjonen, og noe av det som gjør at mennesket har innsatt seg selv som den gjeldende og dominerende kraften i verden. Ved å bruke dette dyreordet gjør man dyret til noe ensidig, uten mangfold, og derfor noe som kan avfeies. Språket er, som sagt, innsatt som den definerende forskjellen mellom dyr og mennesker, og ved hjelp av dyreordet har mennesket gjort alle dyr til en språkløs, mindreverdige gruppe som ikke kan respondere. Mennesket har da også evnen til å definere skapninger ut i fra noen generelle karaktertrekk uten å ta innover seg eventuelle avvik eller variasjoner innenfor en art. Mennesker, kanskje spesielt mennesker i den vestlige tradisjonen,

har stort fokus på individet og det subjektive, og når man undergraver dyrenes evne til å være individer, tydeliggjør man skillet mellom *oss* og *dem*. I *Wonderland* og *Looking Glass* møter Alice dyr som ikke er en del av denne språkløse, udefinerbare massen, ikke bare har de språk, de er også helt unike individer. Skapningene i *Wonderland* innehar mange av egenskapene som man tidligere har forbundet med mennesket, og det som er 'proper to man', som evnen til å respondere og til å stille spørsmål. I forrige kapittel diskuterte jeg The Caterpillars påvirkning på Alices identitetsforståelse, og hvordan The Caterpillars utfordringer og spørsmål understreker Alices allerede sviktende tro på hvem hun er. Alice begynner jo å tvile på seg selv allerede før hun møter the Caterpillar. Hun lurer nemlig på «Who in the world am I?» (Carroll, 2015: 17 W). Hvorfor lurer hun på det? Kanskje er hun usikker på seg selv som en som ikke helt har funnet sin plass i verden²⁰, kanskje fordi hun i *Wonderland* allerede har vært flere forskjellige størrelser, eller kanskje fordi hun møter en verden der dyrene innehar menneskelige egenskaper. Jeg, for min del, mener det mest sannsynlig er en kombinasjon.

3.1.1 The Pigeon

I diskusjonen av the Caterpillar forespeilet jeg en videre utbrodering av andre skapninger som utfordrer Alices forståelse av hvem hun er og hva dette innebærer, og som med det langt på vei adopterer den menneskelige definisjonsmakten. En av skapningene som kan sies å benytte seg av denne definisjonsmakten er The Pigeon, som tror Alice er en slange som skal stjele eggene dens. Mens The Caterpillar stilte Alice spørsmål som gjorde at hun måtte reflektere over sin egen situasjon, har The Pigeon i større grad adoptert den menneskelige definisjonsmakten. Mens The Caterpillar kan unnskyldes for å være nysgjerrig på hva og hvem Alice egentlig er, er The Pigeon godt på vei både anklagende og konfronterende.

Alice har, før sammenstøtet med The Pigeon, spist av en side av en sopp (hva som kan sies å være en side av en sopp lurer Alice også på og hun «remained looking thoughtfully at the mushroom for a minute, trying to make out which were the two sides of it; as it was perfectly round, she found this a very difficult question.» (Carroll, 2015: 48 W).) og har derfor vokst på seg en lang og hengslete nakke, som bøyer seg i alle retninger, «like a serpent» (Carroll, 2015: 49 W) Alice blir skremt av et skrik: «"Serpent!"». Det er The Pigeon som har fått øye på henne, og er overbevist om at hun er en slange på vei til å stjele egg ut av redet. Alice prøver å forklare «"But I'm *not* a serpent, I tell you! [...] I'm a... I'm a—» (Carroll, 2015: 50 W) Hun blir avbrutt

---

²⁰ Ren Aihong bruker mye av sin artikkel på å argumentere for nettopp dette, at det handler om barnet Alice som vil finne sin plass i den voksne verden, og at problemet med å finne sin plass kommer fra at dyrene i *Wonderland* har rollen som de voksne og prøver å kontrollere henne.

av the Pigeon som er kritisk «"Well! *What* are you?" [...] "I can see you're trying to invent something!"». Problemet er at Alice er usikker hvem hun nå er, hun har nettopp måtte konfrontere dette i møtet The Caterpillar og svarer: «"I...I'm a little girl," [...], rather doubtfully, as she remembered the number of changes she had gone through that day» (*ibid*). Mens Alice har vært i Wonderland har hun gjennomgått faktiske fysiske forandringer, hun har vært flere forskjellige størrelser, og blitt tatt for å være The Rabbits hushjelp og blitt behandlet deretter. Det er en situasjon Alice ikke har vært i før, ikke bare er det en kanin som forteller henne hva hun skal gjøre, men hun blir også beordret rundt, noe hun ikke er vant med. I det lille leseren får vite om Alice er det tydelig at hun ikke er noen tjenestepike, og at hun heller er vant med å gi ordre enn å utføre dem. Hadde ikke The Pigeon og The Caterpillar hatt språk hadde de ikke kunne stille Alice i slike situasjoner, der hun blir konfrontert med sin egen mangel på identitetsforståelse og må sette ord på at hun ikke lenger er sikker på hvem hun er. Språket er grunnleggende, men det er ikke selve språket som utfordrer Alice, det er det The Pigeon og The Caterpillar og måten de *bruker* språket på, som gjør.

The Caterpillars utfordring av alt Alice tror hun vet om seg selv kan kobles til Derrida når han sier: «Men would be first and foremost those living creatures who have given themselves the word [...]» (2008: 32). Her virker det som Derrida reduserer mennesket til et *noe* som ikke er noe i seg selv, men som kun kan defineres ut i fra at det ikke er noe annet, altså et ikke-dyr. Når Alice ikke kan definere seg som et ikke-dyr, fordi dyrene har alle de menneskelige trekkene, blir det vanskelig å finne ut hva som er det menneskelige i henne. Dette er noe av problemet som både Derrida og Agamben diskuterer, hvordan mennesket ikke er noe definerbart i seg selv, og derfor må undertrykke dyret som noe fundamentalt annerledes for å få kunne tre fram i lyset og etablere grensene for seg selv. Det finnes altså ikke noe grunnleggende menneskelig, bare noe grunnleggende ikke-menneskelig. Det kan virke som Derrida undervurderer mennesket på samme måte som mennesket undervurderer dyret, men dette kan også bare være for å vise fram nettopp denne dobbeltheten.

Det er nettopp mennesket som har gitt seg selv ordet som gjør at vi kan plassere dyret som absolutt forskjellig fra oss, og som «a single being that remains without a response, without a word with which to respond» (*ibid.*) Derrida påpeker at mennesket med dette også gjør dyret språkløst, altså uten ord å respondere med. Dette legger grunnlaget for all vestlig metafysikk, og problemene den tankemåten medfører. Man kan se møtet mellom The Pigeon og Alice som en slags analogi på mennesket som kategoriserer dyret og gjør det språkløst, hvor det her er The Pigeon som har tatt i bruk ordet og kan kategorisere Alice. I så fall burde Alice egentlig

være det språkløse dyret, uten evnen til å respondere, og bare definert som «a single being», uten noen flere holdepunkter. The Pigeon tar over definisjonsmakten og reduserer Alice til 'konseptet slange', på samme måte som mennesket har gjort mot dyret gjennom hele den vestlige tradisjonen, nemlig redusert alle dyr til 'konseptet dyr'. Alice blir, i The Pigeons øyne, en språkløs slange som bare sees som en trussel, og de personlighetstrekkene hun har som jente blir ikke tatt med i betraktningen. The Pigeon har noe som man har antatt er kun 'proper to man', nemlig definisjonsmakt. I Wonderland har nemlig også dyrene en form for definisjonsmakt. Selv om Alice blir usikker i møtet med dette menneskelige trekket hos en due, lar hun seg heller ikke helt diktere. Hun vet fortsatt at hun er jente, selv om hun av og til er litt usikker, så analogien er ikke helt perfekt.

Alice er jo heller ikke en språkløs slange, og vil ikke la seg bli redusert til det hennes lange nakke forteller The Pigeon at hun er. Hun prøver – om enn litt fåmælt – å forsvare seg selv og si at hun er en liten jente, men forklaringen blir ikke godtatt.

“A likely story indeed!” said the Pigeon, in a tone of the deepest contempt. “I’ve seen a good many little girls in my time, but never *one* with such a neck as that! No, no! you’re a serpent, and there’s no use denying it. I suppose you’ll be telling me next that that you never tasted an egg!” (Carroll, 2015: 50 W)

Alices utseende har endret seg på grunn av denne soppen, og nakken hennes er uvanlig lang, så the Pigeon kan til en viss grad unnskyldes for sine antagelser. The Pigeon ser bare nakken, og ikke barnet som nakken sitter fast på, og baserer seg derfor kun på dette ene aspektet. Her kan man se en parallell til hva Derrida diskuterer om hvordan mennesket har definert hele spekteret av dyrelivet ut i fra enkle og stereotypiske trekk, som nettopp det at de er språkløse, og dermed har redusert alle dyr til en homogen gruppe av ikke-menneskelige skapninger. I møtet med The Pigeon blir Alice kun definert ut i fra utseendet sitt og ikke noe annet. Det viser også på mange måter makten et navn har, som jeg nevnte i forrige kapittel. Det følger forventninger med et navn, både med artsnavn og egennavn. Man kan blant annet se dette i de to guttenavnene Preben og Ronny, som vil vekke forskjellige forventninger til personen navnet tilhører, uten at det nødvendigvis stemmer med personligheten til denne personen. I dyrenes verden ser man også disse forventingsforskjellene knyttet til artsnavn. Man har andre forventninger til en slange og en hund, både med tanke på oppførsel og utseende. Mens hunden er kjæledyr, menneskets beste venn, knyttet til kos og det hjemmekjære, er slangen for mange forbundet med noe som er giftig og farlig. Det finnes selvfølgelig både de som spiser hunder og de som har slanger som kjæledyr, men spesielt i den vestlige verden vil disse være i mindretall. Når man i tillegg bruker

ordet 'dyr', mister man muligheten til å vite om det er hunder, slanger, begge deler eller noe helt annet det er snakk om. Derrida vil vel mene at det er noe av det problematiske med dyreordet, at dyreordet kan føre til misforståelser og generaliseringer av dyr. Man trenger ikke nødvendigvis være enig med ham i det, man kan anta at de aller fleste reflekterte mennesker faktisk tenker på dyr som egne skapninger, og vet at det er en forskjell på aper og spissmus, selv om begge blir kalt dyr i språket.

Derrida tar heller ikke for seg noen andre språk enn engelsk og fransk, og diskuterer ikke hvorvidt dette 'dyreordet' eksisterer i alle språk, og brukes på samme måte overalt. Det er ikke sikkert det finnes et 'dyreord' i alle språk, det finnes lakuner i alle språk og det er ikke usannsynlig at det finnes språk der en samlebetegnelse for 'dyr' ikke finnes. Likevel legger Derrida dette dyreordet til grunn for sivilisasjonen, eller i hvert fall til grunn for at mennesket skal kunne gjøre seg til herre over dyrene. Selv om han påpeker at han snakker om den vestlige tradisjonen «from Aristotle to Descartes, from Descartes, especially, to Heidegger, Levinas, and Lacan...» (2008: 27), og derfor ikke vil ta inn over seg den ikke-vestlige tradisjonen, tar han ikke fullstendig inn over seg dette potensielle blindpunktet i sin argumentasjon. Han påstår heller ikke at han skal dekke over hele verdenshistorien. Mange av språkene i den vestlige verden har samme utgangspunkt, og utgreiner seg fra den indoeuropeiske språkstammen, så det er ikke unaturlig å anta at de alle har et 'dyreord', selv om selve utformingen av dette dyreordet nødvendigvis vil variere. Problemet er at Derrida ikke engang nevner denne fallgraven, at han kun omtaler fransk/engelsk samtidig som han mener dette 'dyreordet' er grunnlaget for hele den vestlige verdens diskurs om dyret. I sin søken etter å belyse noen av feilslutningene han mener å finne i den vestlige tradisjonen, åpner Derrida samtidig opp for å undergrave sin egen argumentasjon. Samtidig kan kanskje Derrida unnskyldes. Når man leser mellom linjene, ser man ofte at Derrida sier han skal fortelle sitt publikum noe, for å så ikke egentlig fortelle det. Når man leser litt nøyere ser man imidlertid at gjennom måten Derrida forteller på, viser han fram hva han egentlig mener. Ved å ikke kommentere sin egen fallgrube viser han hvordan den vestlige metafysikken ikke tar inn over seg de andre delene av verden, og problemene som kan oppstå med dette. Når vesten innsetter seg inn som overlegne i verdensordenen, og mener de setter dagsordenen for hele verden, utelukker man en annerledes forståelse, som til slutt kan åpne for å gi en bedre forståelse.

Alices forståelse av sin egen identitet og verdi blir utfordret både av *The Caterpillar* og *The Pigeon*, og hun er usikker på hvem hun egentlig er og hva denne nye rollen, der hun ikke lenger er den eneste med definisjonsmakt, faktisk innebærer, men hun underkaster seg ikke dette hierarkiet uten spørsmål. På *The Pigeons* påstand om hun har spist egg, svarer hun

sannferdig, siden hun er «a very truthful child» at «“I have tasted eggs, certainly”» (Carroll, 2015: 50 W), men det er nærmest så hun skynder seg å forsvare seg med «“little girls eat eggs quite as much as serpents do, you know”» (*ibid*). Overfor denne nye karakteren, denne nye makten som kan definere henne, føler Alice at hun må forklare og forsvare seg. Samtidig, tonen til Alice er nærmest nedlatende, hun snakker til The Pigeon og prøver å forklare denne – i hennes øyne – stakkars, forvirrende skapningen hvordan verden egentlig fungerer. Som man også ser i Alices reaksjon på møtet med The Caterpillar prøver hun å etablere seg selv i forhold til dyrene, i opposisjon til dem, for å selv kunne stå på egne bein. Selv om Alice her blir stilt overfor en slags definerende makt, en som har samme form for definisjonsmakt som mennesket har påberopt seg, er det likevel noe som gjør at hun ikke blir fullstendig kuert av det.

3.1.2 Alices reaksjon

The Pigeon godtar ikke forklaringen om at det jenter også kan spise egg, og mener at de da vil være «a kind of serpent.» (Carroll, 2015: 51 W) Alice som menneske er ikke vant til å bli irettesatt på denne måten, og heller ikke utfordret på det som for henne er logiske og tydelige forklaringer. Jeg har tidligere nevnt hvordan Alice knytter mye av sin identitet til det å ha kontroll og framstå som kunnskapsrik og reflektert. I møtet med The Pigeon får hun ikke noe støtte for det som for henne er ufeilbarlig logikk, og som i en verden der mennesket fortsatt satt alene med definisjonsmakten ville blitt godtatt uten spørsmål. Nettopp dette, at hun ikke får gjennomslag for det «typiske menneskelige trekket», rasjonalisme, er kanskje noe av det hun reagerer sterkest på. Mennesket er *animal rationale*, men i denne andre verdensordenen har ikke den typisk menneskelige rasjonaliteten den effekten som Alice ønsker, og The Pigeon sitter fortsatt med en slags definisjonsmakt over Alice. Mangelen på reaksjon fra The Pigeon på Alices rasjonalitet får nok Alice både til å tvile på sin egen makt i denne verdenen, og verdien av rasjonalisme i seg selv. The Pigeons påstand om at «“You’re looking for eggs, I know *that* well enough; and what does it matter to me whether you’re a little girl or a serpent?”» (*ibid*) gjør det heller ikke lettere for Alice å etablere seg selv i denne verdenen. Selv om det for The Pigeon er likegyldig hvorvidt Alice er en slange eller en jente, så lenge hun utgjør en fare for eggene, mener Alice at «“It matters a good deal to *me* [...]”» (Carroll, 2015: 51 W). For The Pigeon har ikke de menneskelige trekkene som Alice forbinder med seg selv – og som alle mennesker gjerne forbinder med nettopp det menneskelige – noe å si, The Pigeon er kun interessert i å beskytte eggene sine, og ser derfor Alice som en trussel uavhengig av utseende og artstilhørighet.

The Pigeon som, selv om den har en slags definisjonsmakt, fortsatt er et dyr og har dyreinstitkter, representerer på mange måter den nye verdensordenen Alice kan sies å befinne seg i. I Wonderland har dyrene nemlig definisjonsmakt og kan både påvirke Alice, og utfordre hennes forståelse av sin egen identitet. Dyrenes definisjonsmakt er ikke nødvendigvis den samme definisjonsmakten som mennesket påberoper seg via dyreordet, og via navngivningen av alle dyr i bibelen, men det er like fullt en definisjonsmakt som har evnen til å påvirke Alice, og få henne til å tvile på seg selv. Det virker ikke som om The Pigeon med vilje prøver å plassere Alice i en bestemt bås, eller redusere henne til noe mindre eller noe annet enn det hun er. Alt The Pigeon gjør, er egentlig å reagere på bakgrunn av instinktene sine, og tror på grunn av tidligere erfaringer at hun er en slange basert på den lange nakken hennes. På en måte er dette nettopp det dyrene alltid har blitt beskyldt for i den vestlige tradisjonen, The Pigeon responderer ikke, den bare reagerer uten refleksjon og baktanke. Så selv om The Pigeon har språk, kan den bli redusert til et dyr uten evne til hverken refleksjon eller til å respondere rasjonelt. The Pigeon er annerledes enn en due i den virkelige verden. En due ville kanskje reagert på samme måte hvis den var redd for at noen skulle ta eggene dens, men den ville ikke hatt språket til å uttrykke denne frykten. Det er språket som gjør at The Pigeon kan kommunisere med Alice og dermed fornærme henne.

Poenget her er ikke å liste opp forskjellene man kan finne mellom dyr og mennesker, ei heller forskjeller mellom den virkelige verden og Wonderland. Det er likevel interessant å se hvordan Alice reagerer i møtet med dyret som har definisjonsmakt, som i tillegg har et annet utgangspunkt for definisjonene enn henne selv, og det hun til nå har vært vant med. Alices reaksjon viser at hun ikke er så vant til å bli utfordret, spesielt ikke av dyr, og hun prøver som sagt å plassere seg selv på et høyere nivå enn dem, og vil fastsette sin posisjon som noe annet enn dyrene. Vi ser dette i hennes møte med The Caterpillar, hennes nesevise respons til The Pigeon «"But I'm not looking for eggs, as it happens, and if I was, I shouldn't want *yours*: I don't like them raw."» (Carroll, 2015: 51 W), og i hennes møte med The Duchess. Her blir det også igjen tydelig at Alice liker å vise fram sin kunnskap og framstå som reflektert og belest, siden hun «felt very glad to get an opportunity of showing off a little of her knowledge. "[...] You see the earth takes twenty-four hours to turn round on its axis—" » (Carroll, 2015: 56 W). Alice liker å belære skapningene rundt seg, kanskje for å bevise at hun er bedre enn dem, eller for å prøve å holde fast ved det hun anser som sine kvaliteter, og det som gjør henne til Alice.

Det hører kanskje med til personligheten til Alice å være litt opprørsk. Når hun først kommer til Wonderland, er hun fryktelig usikker på hvem hun er og lurte på om hun kanskje er Mabel, en venninne som «knows such a very little!» (Carroll, 2015: 18 W). Hun prøver å

bevise at hun kan ting ved å multiplisere tall og ramse opp hovedsteder, men alt blir bare tull. Hun tror derfor at «I must be Mabel after all...», men hun vil ikke egentlig være Mabel og sier til seg selv:

No, I've made up my mind about it: if I'm Mabel, I'll stay down here! It'll be no use their putting their heads down and saying 'Come up again, dear!' I shall only look up and say "Who am I, then? Tell me that first, and then, if I like being that person, I'll come up: if not, I'll stay down here till I'm somebody else' – but, oh dear! (Carroll, 2015: 18-19 W)

Hun er her både veldig usikker på hvem hun er, og ganske sikker på hvem hun ikke vil være. Hun er ikke redd for å være litt rebelsk og opprørsk mot de som eventuelt prøver å si at hun er Mabel, eller noen andre. Hun vil være seg selv, men sliter med å vite akkurat hva eller hvem det er. Akkurat dette «hva er du?» er i følge Bump lite fokusert på:

While most readers of this chapter focus on Caterpillar's key question, "Who are YOU?" Pigeon asks the ultimate question of posthumanism, "WHAT are you?" Alice can't answer this question (in Derrida's view there can be no definitive answer because one can never fully "know" one's own animality). (2014: 64)

Alice har ikke noe klart svar på hverken «hvem er du?», eller «hva er du?». Derrida vil mene det er vanskelig å svare på hva du er fordi du aldri kan kjenne din egen animalitet, som Bump påpeker. Man kan dermed aldri heller kjenne seg helt, fordi det er en del av man selv som man aldri vil kunne nå. For min del tror jeg ikke Alices problem med å svare på spørsmålet om hva (eller hvem) hun er nødvendigvis henger sammen med at hun ikke kan kjenne sin egen animalitet, men heller at hun er i en verden der slike spørsmål i det hele tatt kan bli stilt av duer og kålormer. I tillegg til at det er skapningene i Wonderland som stiller disse spørsmålene, noe som innebærer at de har språk, er det også spørsmål Alice mest sannsynlig ikke har blitt stilt før. Det er heller ikke spørsmål en liten jente nødvendigvis har filosofert så mye over. Når dyrene bruker språket sitt til å stille henne til veggs med disse vanskelige spørsmålene, blir det tydelig at hun ikke kan svaret, og hun bli konfrontert med at hun ikke lenger er sikker på hvordan hun skal definere seg selv, og hvem hun nå er. Dette er spørsmål som hun har kjent på siden hun havnet i Wonderland, men det er dyrenes utspørring som virkelig bringer dem fram i lyset.

Det er ikke bare de snakkende dyrene som påvirker henne, det er hele Wonderland og opplevelsene hun har der. Hun vil ikke la andre definere seg, uavhengig om det er en due, en kålorm eller hennes egne foreldre. Jeg vist sett hvordan dyrene i Wonderland har en form for definisjonsmakt, og hvordan den kanskje varierer litt fra den menneskelige. Vi har også sett

hvordan Alice reagerer på møtet med denne formen for definisjonsmakt, og hvordan hun prøver å gjøre opprør mot den, samtidig som hun ikke klarer å la være å bli påvirket. Nå skal jeg se nærmere på noen av Alices kriterier for definisjon og hvordan de kanskje blir utfordret i Wonderland.

3.2 DEFINERENDE FAKTORER

3.2.1 Å leve i nakenheten: Menneskets og dyrets nakenhet

Noe Derrida fokuserer mye på i sin *The Animal*, er at dyr ikke kan være nakne, nettopp fordi de ikke kler på seg. Det å kle på seg er forbundet med noe 'proper to man', altså noe grunnleggende menneskelig, noe bare menneskene gjør.

Clothing would be proper to man, one of the "properties" of man. "Dressing oneself" would be inseparable from all the other figures of what is "proper to man", even if one talks about it less than speech or reason, the *logos*, history, laughing, mourning, burial, the gift, etc (Derrida, 2008: 5)

Det at menneskene kler seg selv, at de er påkledd, er noe av det som gjør mennesker til mennesker. Dette gjør også at mennesker kan være nakne, de kan være avkledd, de kan ha en mangel på klær. Dette er en mangel dyrene aldri vil kunne kjenne på eller oppleve. Dyrene har ikke «knowledge of their nudity» og derfor vil de være «naked without knowing it, animals would not be, in truth, naked» (Derrida, 2008: 5). Mens menneskene er fullt klar over at de er nakne, og kler på seg for å dekke over denne 'defekten', er det «no nudity "in nature"» (*ibid*). Kort oppsummert kan man si at det ikke er mulig å mangle noe som aldri *har* vært der, og som aldri *skal* være der. Dyrene vil derfor ikke være avkledd, fordi det er ingen klær de kan ta av, de har ikke evne, vilje, eller mulighet til å kle på seg, og det vil derfor heller ikke være et problem at de er 'avkledd'. Hvis man går tilbake til Bibelen, ser man i Edens Hage at det er først etter at Eva spiser eplet fra kunnskapens tre at Adam og Eva får kunnskapen og innsikten i at de er nakne, og føler et behov for å dekke seg til. Før denne innsikten var de heller ikke nakne, og var på den måten kanskje nærmere dyrene, uten denne ideen om hva som er 'proper to man'. Bibelen er ikke et teoretisk verk, men det er et verk Derrida bruker mye tid på i sine seminarer, så jeg skal dvele litt her. Det at Adam og Eva ikke vet at de er nakne (og derfor ikke *kan være* nakne) før de får kunnskapen om det fra frukten Eva spiser, understreker at 'dressing oneself', som er en av de mest fremtredende egenskapene under det man mener er 'proper to man', kun er en konstruert idé. Man kan argumentere at mennesket nødvendigvis dekker seg til fordi det er kaldt og man må beskytte seg fra elementene, men når man tar utgangspunkt i

Bibelen, i det som skal være paradiset, er det kun nødvendig med klær når kunnskapen om nakenheten oppstår. Det er dermed ikke noe som kommer fra naturen, eller er iboende i alle mennesker. Disse «properties», som er en del av det som er 'proper to man' har hovedsakelig sitt opphav i den vestlige metafysikken og logosentrismen, og er derfor det utgangspunktet jeg har for diskusjonen av mennesket. Det Bibelen kan vise er at det man ser på som grunnleggende og definerende for mennesket, det som er 'proper to man', ikke er naturlig, men konstruert.

Det å være klar over at man er naken, og at man er naken ovenfor noen andre, er knyttet til en forståelse av, og en kunnskap om, selvet. Denne kunnskapen er også noe man mener dyret mangler. Dyret har ikke samme kunnskap om selvet som mennesket har, og hvordan denne kunnskapen om din egen eksistens og hvordan den påvirker verden rundt deg, påvirker dine valg og din selvforståelse. Hvordan man kler seg, avgjør hvordan man blir definert og dømt av de rundt seg, og mange knytter personlighet til klesvalg. Man kan framstå som både beskjeden og ubeskjeden (eller modest/immodest) på bakgrunn av klærne, mens dyr hverken kan være det ene eller det andre, «because the animal is naked without consciousness of being naked, it is thought that modesty remains as foreign to it as does immodesty. As does the knowledge of the self that is involved in that» (Derrida, 2008: 5). «The knowledge of the self», er noe man ser på som en mangel for dyret. Hvis dyret hverken kan forstå beskjedenhet eller ubeskjedenhet, er det fordi dyret mangler kunnskap om selvet. Den vestlige tradisjonen ser det at dyret ikke kler på seg som en mangel, fordi det å kle på seg er 'proper to man'. Derrida på sin side benekter ikke at dyret er nakent, (eller altså ikke-nakent) uten klær, men mener ikke det er en mangel, fordi det nakne dyret ikke dekker seg, er det heller ikke utildekket. Derrida benekter heller ikke, som nevnt, at det er en forskjell mellom dyr og mennesker generelt. Denne forskjellen betegner Gisle Selnes som en avgrunn:

Derridas mottrekk er ikke å benekte at det finnes en avgrunn mellom dyr og menneske, men snarere å dvele ved denne avgrunnen: Han stiller seg dypt og genuint undrende til de kriteriene som er blitt brukt for å bestemme akkurat hva det er dyrene mangler, hvilke distinktive trekk det er som angivelig hever mennesket over sine «artsfrender». (2011: 310)

Det Derrida er kritisk til er dermed kriteriene for skillet mellom dyr og mennesker, og det er hovedsakelig det han tar for seg i *The Animal*. Derrida vil påpeke at det man mener er en mangel for dyret, ikke nødvendigvis er en mangel, nettopp fordi dyret ikke må dekke seg til, eller, når det kommer til språket, at dyret ikke må dekke over sin språkløshet med nettopp språk. Alice-bøkene viser konsekvent fram et alternativ til denne inndelingen mellom menneske og dyr. Jeg tror ikke Derrida mener at Wonderland er et bedre alternativ, men det er i hvert fall et sted hvor

de konkrete skillene, innsatt av mennesker, mellom dyr og mennesker har opphørt. Skapningene her har språk, de kler på seg, og de har definisjonsmakt. I den virkelige verden er dette noe som ville blitt betegnet som 'proper to man', men det er egenskaper dyrene i Wonderland også innehar. Dette tilsier ikke at disse egenskapene slutter å være 'proper to man', men at det ikke lenger *kun* er 'proper to man', fordi dyrene også har dem. Så selv om Wonderland på mange måter utfordrer den menneskelige oppfattelsen av verden, blir ikke det faktiske skillet, den faktiske forskjellen, mellom mennesker og dyr diskutert. Dette er egentlig naturlig, siden Carrolls bøker ikke er teoretiske oppslagsverk om *animal studies*. Det er likevel interessant å se hvordan Alice reagerer – både bevisst og ubevisst – på at dyrene har disse egenskapene. Hun, og leseren med henne, får utfordret hva hun trodde var sannheter i verden, men stiller ikke spørsmål ved hvorvidt det er en god sannhet til å begynne med. På denne måten er kanskje Wonderland, for Derrida, et alternativ til den virkelige verden som åpner for en diskusjon av denne avgrunnen mellom menneske og dyr, men ikke det perfekte alternativ.

Poenget det virker som Derrida prøver å få frem i sin diskusjon av det ikke-nakne dyret, er at det som ofte er sett som en mangel hos dyrene, bare blir sett på som en mangel fra menneskenes side, fordi det er ulikt oss selv. Man ser dette som noe mennesker har, noe som gjør mennesket bedre enn dyret, men man kan også se det som en mangel hos mennesket. Det er mennesket som må dekke over nakenheten sin, som må kle seg for å være ikke-nakne. Dyret på sin side eksisterer i nakenheten, og har derfor ingenting å dekke over. Samtidig mener Derrida at

Man could never be naked any more because he has the sense of nakedness, that is to say, of modesty or shame. The animal would be *in* non-nudity because it is nude and man *in* nudity to the extent that he is no longer nude. There we encounter a difference, a time or *contretemps* between the two *nudities without nudity*. (Derrida, 2008: 5)

Hverken mennesket eller dyret er nakne, men av fullstendig omvendte grunner. Mens mennesket ikke er nakent fordi det kler på seg, er dyret ikke nakent fordi det *ikke* kler på seg. Enten har mennesket og dyr samme mangel, eller så er ingen av dem en faktisk mangel, det er bare to sider av samme sak. Dette kan sees som en måte å understreke at å separere ut enten mennesket eller dyret, som enten bedre eller verre eller annerledes enn den andre, blir å skape et kunstig hierarki. Det er ingen grunn til at det er mer riktig å være ikke-naken fordi man har kledd på seg, enn å være ikke-naken fordi man aldri har kledd seg. I sin diskusjon av mennesket som nakent og dyret som ikke nakent gjør Derrida et poeng ut av «At least that is what is thought» (*ibid*), noe som kan understreke at dette ikke faktisk er hva han selv mener, men hva den vestlige tradisjonen har påstått. Samtidig, han gjør et poeng ut av at i den vestlige tradisjonen er det å kle på seg noe som er 'proper to man', noe som tilsier at dyret ikke kan kle

seg, og har en mangel. Dette vil antyde at den vestlige tradisjonen vil se dyret som avkledd og nakent, mens Derrida vil mene det ikke kan være nakent. Hvis man sier at hverken dyret eller mennesket er nakne, vil man kanskje mene at dyret og mennesket er likestilte. Det er likevel noe i menneskets behov for å dekke seg til som vitner om en kunnskap om selvet, en kunnskap dyrene aldri vil ha. Det er en kunnskap om at vi eksisterer og kan bli sett av andre, litt som når Derrida føler han må dekke seg til når «the cat observes me *frontally* naked, face to face [...]» (2008: 4). Han skjønner at katten hans ser på ham, og føler han må dekke seg til. Dette kommer av en kunnskap om selvet som dyret aldri vil ha, og som kanskje igjen gjør at mennesket er på et høyere hierarkisk nivå enn dyrene. Nå som jeg har redegjort for dyrenes mangel på nakenhet, og hvordan Derrida forholder seg til dette konseptet som en av de ”properties” som er ’proper to man’, skal jeg undersøke hvordan denne ideen blir utfordret i Wonderland.

3.2.2 Det påkledde dyret: The Fish Footman

Som sagt så påpeker Derrida at dyret ikke er kledd, og derfor ikke kan være nakent, eller i hvert fall at «At least that is what is thought» (2008: 5). I Wonderland, derimot, møter Alice en annen virkelighet. Dette ser man blant annet i hennes møte med The Footman utenfor huset til The Duchess. The Footman (butler eller tjener er vel den beste norske oversettelsen) er «in livery» (altså livré) (Carroll, 2015: 52 W), og har fått navn etter yrket sitt i motsetning til for eksempel The Caterpillar og The Rabbit: «Alice considered him to be a footman because he was in livery: otherwise, judging by his face only, she would have called him a fish.» (*ibid*) Her får leseren igjen sett Wonderland gjennom hva Alice oppfatter og forstår. Her er det Alice som navngir og tydeliggjør karakteristikken til The Fish-Footman. Døren til The Duchess blir åpnet av en frosk, også den kledd i livré, men dette er ikke noe Alice fester seg ved. The Footman er ikke på langt nær den eneste skapningen som har på seg klær, men det er ikke alltid Alice lar klær definere rollen til skapningene hun møter som hun gjør med The Footman. Uten at man skal putte for mye lit til tegninger, ser man i illustrasjonene til bøkene at nærmest alle har på seg klær, og at både dronningen(e) og kongen er korrekt antrukket. Dyrene er i dette narrative *påkledd*, og kan dermed være nakne. Det som er spesielt med The Footman framfor de andre skapningene med klær, er hvordan Alice forholder seg til påkledningen. Det er på grunn av klærne hun skjønner hvilken rolle denne fisken har, og at The Footman har en rolle og et yrke og er mer enn bare arten sin. Klærne han har på seg, gjør at Alice klarer å plassere ham innenfor sitt samfunnssyn, og sine forventninger. Hadde The Footman ikke hatt på seg klær, hadde han

i Alices øyne kun være en fisk, mens han med klær på blir en tjener. The Footman blir dermed enten redusert til bare en fisk, eller bare en Footman, hans egentlige personlighet blir ikke tydeliggjort, og det er heller ikke instrumentelt for narrativet.

Det ligger en forståelse og en forventning i hvilke klær man har på seg, og spesielt en uniform som The Footman bruker, tydeliggjør for Alice hvilket yrke The Footman har, og dermed hvilken rolle han spiller i dette samfunnet. The Footman uten klær vil bli oppfattet som – og dermed være – en fisk, han vil ikke lenger være i ikke-nakenheten til dyrene, men i ikke-nakenheten til menneskene. På denne måten blir The Footman nesten menneskeliggjort. Samtidig vil en naken The Footman i Alices øyne bli redusert til sin rolle som fisk. I det The Footman blir menneskeliggjort åpnes det også for at han blir en fisk når han tar av seg uniformen. Det er en slags dobbelthet i Wonderland som er vanskelig både for leseren og Alice å sette ord på, som kan være med på å forklare hvorfor det å være i Wonderland har en påvirkning på Alice. Det er noe *unheimlich* med, og i, Wonderland. Ikke bare for Alice som møter en verden hun ikke helt forstår, og som påvirker henne, men det er også noe *unheimlich* med Wonderland som konsept. Det er en verden som er lik vår egen, men samtidig forskjellig, og som hele tiden utfordrer det vi tror vi vet om dyr, orden og oss selv. Ikke bare har dyrene språk, det er også omvendte regler som gjelder, som at det i *Looking Glass* «takes all the running you can do to keep in the same place» (Carroll, 2015: 155 LG). Wonderland bryter med alt vi vet om hvordan verden fungerer og det er alltid en følelse av at man ikke forstår alt som foregår, og at det er noe bortenfor som man som leser, (ei heller Alice) kan få has på.

Jeg snakket tidligere om at mennesker gjerne definerer dyr ut i fra (mangelen på) språk og hvilke assosiasjoner artsnavnet og utseendet gir. Alice viser at definisjonene ikke bare handler om språket, eller bare om utseendet, som vi ser er utgangspunktet til The Pigeon. For Alice, i denne situasjonen, er det klærne som er det avgjørende for hva hun definerer The Footman som inne i sitt eget hode. Klær kobles også til utseendet, men for Alice, i møte med The Footman er klærne nettopp en motsetning til fiskens utseende. De menneskelige faktorene med klær og yrker påvirker også dyrene her i Wonderland, og har fortsatt noe å si for Alice selv om hun er i en ukjent situasjon i en ukjent verden. Hun kan ved hjelp av klærne til The Footman kjenne igjen hvilken rolle han har, og kan derfor plassere seg selv på et høyere hierarkisk nivå enn ham, fordi hun er vant til dette fra sitt hverdagsliv.

At Alice kan plassere The Footman innenfor et system som hun kjenner, skulle man tro hadde vært med på å berolige henne, og gjøre at hun føler hun finner en slags ro i en ellers forvirrende verden. Samtidig får hun igjen utfordret det hun tror hun vet, og de forventningene hun har blir helt snudd på hodet. Det at denne fisken er kledd som en Footman er bare enda et

element som er omvendt av hva Alice forventer, og som kanskje rokker om på hele systemet hun har prøvd å skape seg – både i livet generelt og siden hun havnet i Wonderland. The Footman med klær er et bilde på dyret som sidestilt med mennesket. The Footman er som nevnt ikke-naken på samme måte som Alice er ikke-naken, fordi de begge er påkledd, ikke fordi The Footman aldri har kledd seg. Så den følelsen av opphøyethet i forhold til The Footman, og følelsen av å kjenne igjen et system som Alice kanskje først kjenner på, snus fort til en enda større usikkerhet rundt hva som er de faktiske menneskelige kjennetegnene og hvem hun egentlig er selv.

Jeg sier ikke her at Alice-bøkene er et motbevis på Derridas tanker. Jeg sier heller ikke at de kan eller burde settes opp mot hverandre slik jeg tidvis gjør her, men det er en plattform å diskutere både Alice-bøkene og Derrida ut i fra. Det er interessant å se hva som er igjen av det menneskelige når man utfordrer alt det som Derrida (gjennom sin kritikk av logosentrismen) setter opp som det menneskelige. Derrida mener at det *er* en forskjell på dyr og mennesker, men at den vestlige tradisjonen kanskje har misforstått eller overdrevet hva disse er og hva det innebærer. Det er også en forskjell mellom dyr og mennesker i Wonderland, man ser jo at Alice tviholder på sin status som menneske og ser alle de andre skapningene for hva de er, men det er ikke klart hva denne forskjellen består av.

3.2.3 Forvirrende forventninger

De omvendte reglene og forventningene Alice møter i Wonderland, er med på å få henne til å tvile på sitt verdenssyn, og sette spørsmålstegn ved hva hun tror hun vet, og i videreføringen av det, hvem hun er. Alice blir beskrevet som en jente som er opptatt av å vite ting og å vise andre at hun vet ting, så det er kanskje ikke så rart at hun blir usikker på seg selv når alt hun tror hun vet blir utfordret og utslettet. Vi ser et annet eksempel på de reverserte oppfatningene, og hvordan de kan utfordre det Alice vet allerede før hun begynner å følge etter The Rabbit. Når Alice først hører The Rabbit snakker reagerer hun ikke egentlig på at the Rabbit gjør nettopp det, snakker. Det hun finner mest merkelig er at «the Rabbit actually *took a watch out of its waistcoat pocket*» (Carroll, 2015: 8 W), altså at The Rabbit har en klokke. Hun reagerer annerledes, eller i hvert fall tregere, enn man kunne forvente, man ville tro hun hadde hoppet opp og løpt etter den med en gang hun hørte den snakke.

Som en slags motsats, eller egentlig et supplement, til dette har vi kaninens reaksjon på at Alice snakker. Når Alice endelig har kommet seg til Wonderland i *Wonderland*, ser hun igjen denne kaninen. Hun er forvirret over hvem og hvor hun er og hva som skjer, og retter et veldig

høflig: «“If you please, sir...”» mot kaninen, blir hun møtt med sjokk: The Rabbit «started violently, dropped the white kid gloves and the fan, and scurried away into the darkness as hard as he could go» (Carroll, 2015: 17 W). Det kan selvfølgelig hende at the Rabbit ikke har sett henne før nå og bare skvetter av at det er noen der når den var overbevist om at den var alene, men det kan også tolkes dithen at The Rabbit reagerer på at Alice, *en jente*, snakker. Litt senere kommanderer rett nok The Rabbit Alice, og virker ikke lenger overrasket over at hun snakker, men da tror den også at Alice er hushjelpen Mary Ann²¹, og ber henne gå hjem og hente nye hansker. Det virker som om The Rabbit ikke har noen klar idé om forskjellen på Mary Ann og Alice. Det er interessant at The Rabbit reagerer på at Alice snakker, når man skulle tro det var mennesket (i dette tilfellet Alice) som ville reagere på at dyret har språk, ikke omvendt. Disse omvendte forventningene og ideene er kanskje noe som bidrar til Alices usikkerhet rundt sin egen identitet. Hun trodde hun var unik, men i Wonderland klarer ikke The Rabbit engang å skille henne fra sin egen hushjelp. Dette bidrar også til at Alice mister noe av sin autoreferensialitet, som jeg nå skal diskutere videre.

3.3 SELVIDENTIFISERING

3.3.1 Ipseity

Jeg har snakket mye om dette 'å si jeg og mene jeg', altså evnen til å kunne gjenkjenne seg selv og være sikker på hva dette *jeg-et* innebærer. Noe av problemet Alice kan sies å møte i Wonderland, som også kan være noe av grunnen til hennes 'identitetskrise', er at hun i Wonderland på mange måter mister denne evnen. Vissheten om at jeg eksisterer og er meg selv, er igjen noe man tillegger mennesket som grunnleggende egenskap, og kan være noe av det Heidegger tenker på når han kaller mennesket verdensskapende. Ved å kunne si jeg er meg, og være sikker på hva det innebærer, vil det ikke være langt unna å kunne si du er noe annet enn meg. Da man kan skape en verden rundt seg, å kunne sette seg selv utenfor det man prøver å forstå eller forklare. At mennesket er i stand til å si dette er meg, og se seg selv i en større sammenheng, betyr derimot ikke at dyrene er uten forståelse av seg selv og sin eksistens:

This would perhaps be the place or moment to clarify once more the both subtle and decisive stakes of this power of the “I”. No doubt it will not simply be a case of the relation to self, nor even of a certain automotion, an auto-kinetic spontaneity that no one, not even the most negative of minds vis-à-vis the animal, not even Descartes, disallows in the animal. Let me repeat it,

---

²¹ Mary Ann er en «housemaid», men hva slags skapning hun faktisk er, om det er et menneske, et spillkort, eller noe helt annet er ikke tydelig.

every living creature, and thus every animal to the extent that it is living, has recognized in it this power to move spontaneously, to feel itself and to relate to itself. (Derrida, 2008: 94)

«The power of the "I"» er kanskje noe som mennesket påberoper seg selv, og som vi knytter sterkt til vår egen personlighet. På mange måter er vel «the power of the "I"» nettopp vår egen personlighet og hvilke egenskaper vi ser i oss selv og i andre. «The power of the "I"» som menneskene er i besittelse av, er ikke den samme formen for selvforståelse som «every living creature» innehar. Derrida påpeker at også dyr har en forståelse av seg selv, i tillegg til evnen til å forholde seg til seg selv. Det er ikke denne 'enkle' selvforståelsen som Alice mister (eller føler hun mister, eller aldri har hatt) i Wonderland. Hun vet at hun *er* – selv om hennes faktiske eksistens også blir problematisert, som jeg snart skal komme inn på –, men det hun til en viss grad mister, er dette andre nivået som også dyr kan sies å mangle. Denne andre formen for selvforståelse diskuterer også Derrida. Det er som sagt:

no one [that] denies the animal auto-affection or auto-motion, hence the self of that relation to the self. But what is in dispute – and it is here that the functioning and the structure of the "I" count so much, even where the *I* is lacking – is the power to make reference to the self in deictic or autodeictic terms, the capability at least virtually to turn a finger toward oneself in order to say "this is I" (*ibid*).

Dyrene har ikke et like tydelig begrep om jeg-et som mennesket har. Det er bare mennesker som kan gjenkjenne seg selv i henhold til verden rundt seg, og se sin egen rolle i verden. Du har evnen til å kjenne igjen deg selv som unik i forhold til alle andre, og kjenne din egen personlighet. Når man har kunnskapen om hvem man selv er, kan man definere resten av verden ut i fra det. Man får fokus på hvem man er, og hva som kjennetegner akkurat deg, i motsetning til alle andre. Det er denne evnen Alice mister i Wonderland.

3.3.2 Speilbildet og blikket til den andre.

Med ipseity, med muligheten til å se seg selv og forstå sin rolle i verden kommer også kunnskapen om sitt eget speilbilde. Mennesket kan se seg i speilet og kjenne igjen seg selv. De kan dermed også se andre ting som hva de er, de kan kjenne igjen et tre som et tre, eller et menneske som et annet menneske. Mennesket har evnen til å se «being *as* being». Dette er igjen koblet til evnen å kunne forklare noe med ord og forstå det man forklarer bare på bakgrunn av ordene. Dette er igjen en evne som dyrene i stor grad mangler. Heidegger diskuterer dette, og mener at *Dasein* er den eneste entiteten som er «capable of relating to beings *as* beings». (Calarco, 2008: 25) Denne 'as' strukturen, det å kunne se et tre som ('as') et tre er ikke en evne dyr har. Evnen kommer fra det å kunne peke på seg selv og gjenkjenne seg selv som seg selv.

Hvis man kan klassifisere seg selv som nettopp seg selv, er ikke veien lang til å kunne kjenne igjen et tre som nettopp et tre, ikke bare en ting som gir skygge eller mat. Der mennesker kanskje ser definisjoner og forklaringer, har ikke dyr noe konsept om at et tre *er et tre*, bare hvilken nytte denne tingen har. På samme måte som Alice-bøkene utfordrer Derridas påstander, ser man et alternativ til Heideggers syn i Wonderland. Her er det flere av skapningene som klarer å se både seg selv og andre som de faktisk er. The Cheshire Cat ser the March Hare som en March Hare for eksempel, selv om det blir påpekt at the March Hare er gal. Haigha klarer for eksempel å se Alice som nettopp et barn.

“This is a child!” Haigha replied eagerly, coming in front of Alice to introduce her, and spreading out both his hands towards her in an Anglo-Saxon attitude. “We only found it today. It’s as large as life, and twice as natural!” “I always thought they were fabulous monsters!” said the Unicorn. “Is it alive?” “It can talk,” said Haigha solemnly.

Selv om Haigha ikke har sett et menneske før, eller i hvert fall ikke et barn, klarer han å skjønne, kanskje ut i fra beskrivelser eller fortellinger han har hørt, at Alice er et barn. Han klarer å bruke de ordene og begrepene han kjenner til fra før for å indusere seg fram til dette. Dette tilsier at dyrene i Wonderland også har en form for verdensskapelse, de kan forklare verden og utvide sin egen forståelse ved hjelp av det de allerede vet, og dermed utvide sin verdensforståelse. Dette er igjen noe unikt menneskelig som skapningene i Wonderland også innehar. Jeg synes også det er interessant at Haigha og The Unicorn reagerer på Alice som om hun var et sjeldent funn, et slags *freakshow* de ikke trodde fantes i virkeligheten. Dette er en parallell til hvordan man antar at voksne mennesker ville reagert på snakkende dyr i den virkelige verden. De hadde møtt dyrene med undring og fascinasjon, og snakket *om* det heller enn *til* det, som Haigha og The Unicorn også gjør. Alice blir selv litt fornærmet over at de snakker om henne og svarer syrlig at hun alltid har trodd enhjørninger var «fabulous monsters» (*ibid*). Både The Unicorn og Alice får utfordret sitt bilde på verden av å møte *hverandre*. De har dermed gjensidig nytte av å møte hverandre, og er i denne verdenen likeverdige.

Ved å kunne se seg selv i speilet og kunne se inn i sitt eget blikk, kan man per definisjon også kunne se inn i andres blikk og forstå dem som forskjellige fra seg selv. Dette handler også om *ipseity*, man må kunne kjenne seg selv som seg selv for å kunne se andre. Spørsmålet blir kanskje da om Alice egentlig kan se dyrene i Wonderland for hva de er, og hvem de er når hun mister seg selv. Kanskje Alice ikke lenger har evnen til å forholde seg til skapningene *qua* skapninger, fordi hun ikke lenger klarer å forholde seg til seg selv. Hun har ikke lenger samme evne til autoreferensialitet, og det blir dermed vanskeligere for henne å se verden, og

skapningene i verden for det de er. Dette er ikke noe som blir tatt opp av bøkene, og er kanskje heller noe ubevisst som understreker Alices følelse av et tap av kontroll.

Når Derrida henter til en analyse av Alice-bøkene i *The Animal*, fester han seg spesielt ved at flamingoen ser Alice inn i ansiktet, noe som igjen kobles til å kunne se seg selv i speilbildet: «Remember the croquet ground where the "balls were live hedgehogs" [...]. Alice wanted to give the hedgehog a blow with the head of the flamingo she held under her arm, and it would "twist itself round and look up in her face," until she burst out laughing» (2008: 7) Det som fascinerer Derrida her er: «How can an animal look you in the face? » Hvordan kan denne *flamingoen* se Alice inn i ansiktet? For Wilma Cruise blir dette et hovedpoeng:

This is not only the core of Derrida's question on the animal but also embodies the central tenet of my research: What happens in the "space between" the animal's look and one's perception of it? What knowledge is conveyed at that moment when the animal looks back at its observer. Is it aware of its interlocutor as ashamed and naked as Derrida was, or clothed and curious as this researcher is? (2014: 76)

Et dyr kan jo ikke se deg inn i ansiktet, for et dyr har ikke *ipseity* på samme måte som mennesket, og vil derfor ikke ha nok kunnskap om *seg* selv til å kunne se *deg* inn i ansiktet. Som sagt har jo dyret heller ikke denne evnen til å se *being as being*, og vil derfor ikke kunne gjenkjenne et ansikt som nettopp et ansikt. Kan denne flamingoen faktisk se Alice «in the face», eller er det noe Alice innbiller seg at den gjør? Samme spørsmål gjelder for Derrida, som forteller om katten som ser på ham på badet: «I often ask myself, just to see, *who I am* – and who I am (following) at the moment when, caught naked, in silence, by the gaze of an animal, for example, the eyes of a cat, I have trouble, yes, a bad time overcoming my embarrassment» (Derrida, 2008: 3-4). Derrida påpeker her at han snakker om sin egen katt, katten er ikke et bilde på noe annet, slik dyrene i Wonderland heller ikke er bilder på noe annet, men bare dyr. Derrida snakker om sin reaksjon, han blir flau over at katten ser på ham, og føler han må dekke seg til, men dette er noe Derrida selv påfører situasjonen. Mennesket kan kjenne at dyret ser på dem, uavhengig av om dyrene faktisk mener å se på oss, eller bare har øynene tilfeldigvis rettet mot oss, og vi kan egentlig aldri vite om dyret noensinne kan se oss, eller om det bare er vår oppfatning av situasjonen.

Jeg ser to løsninger på Derridas kjernes spørsmål, hvordan et dyr kan se deg i ansiktet, i situasjonen med flamingoen og Alice. Den ene er såpass enkel som at flamingoen ikke faktisk ser Alice i ansiktet. Som jeg foreslo, ser den ikke Alice *inn i ansiktet*, den bare har blikket mot henne, tilfeldigvis på ansiktet hennes. Det kan hende at det er Alice, som muligens har litt dårlig samvittighet for å slå pinnsvinene med denne flamingoen, som innbiller seg at den ser

anklagende på henne. Selv om alle rundt henne gjør akkurat dette, syns kanskje Alice det er noe umoralsk ved å bruke dyr på denne måten, og når hun ser at pinnsvinene stikker av hele får hun et inntrykk at de ikke vil være der. Derfor kan hun få det for seg at flamingoen ser henne inn i ansiktet for å få henne til å slutte å bruke den som kølle.

Den andre løsningen er kanskje mer sannsynlig når man tenker på de andre møtene Alice har hatt med skapningene i Wonderland. Vi har diskutert hvordan disse skapningene har mange (om ikke alle) av de «properties» som man tidligere har forbundet kun med mennesket, så det er kanskje ikke så urealistisk å anta at skapningene i *Alice* faktisk har denne muligheten til å se 'being as being', og derfor også evnen til å kunne forstå Alices ansikt, og kunne se henne i ansiktet som et hvilket som helst menneske. Flamingoen har kanskje menneskelige egenskaper, som de fleste andre skapningene i Wonderland, vil derfor kunne se Alice inn i ansiktet. Dette kan igjen være bakgrunnen for Alices usikkerhet på seg selv og sin forståelse av verden, når selv flamingoen hun bruker som kølle, innehar menneskelige egenskaper hun aldri før har tenkt på kan eksistere hos dyr.

3.3.3 Eksisterer Alice egentlig?

Dette kunne selvfølgelig vært et stort litteraturvitenskapelig spørsmål hvor diskusjonen går på hvorvidt fiktive karakterer i det hele tatt kan sies å eksistere. Kan man si at karakterer som kommer til live inne i hodet til leseren er noe som er ekte? Dette er derimot ikke spørsmålet jeg stiller, spørsmålet er hvorvidt Alice *selv* føler at hun eksisterer. Dette spørsmålet blir hun bokstavelig talt stilt overfor når hun møter brødrene Tweedledum og Tweedledee i *Looking Glass*.

Vi har allerede nevnt dette møtet i det foregående kapittelet, men det er grunn for å undersøke det litt nærmere. I *Looking Glass* møter Alice disse to «fat little men» (Carroll, 2015: 171 LG) i skogen, og vet egentlig bare hva de heter etter hva som står på kragen deres. Disse to mennene – hvorvidt de faktisk er menn, blir ikke diskutert, og jeg kommer til å behandle dem på lik linje med alle de andre skapningene i Wonderland – prøver å overbevise Alice om at hun ikke egentlig eksisterer. Det har heller ikke egentlig noe å si om de er menn eller ikke, det som teller er rollen de spiller overfor Alice, at de har en slags makt over henne, og prøver å overbevise henne om at hun bare er en skikkelse i drømmen til the Red King og ikke eksisterer i seg selv. Hvordan dette påvirker Alice er uavhengig av hva slags skapninger Tweedledee og Tweedledum er, det avhenger mer av at de har en slags makt over Alice – som

de kanskje ikke ville hatt om Alice fortsatt hadde vært på den andre siden av speilet – og hvordan de velger å bruke denne.

“He’s dreaming now,” said Tweedledee. “And what do you think he’s dreaming about?”
Alice said: “Nobody can guess that.”
“Why, about *you!*” Tweedledee exclaimed, clapping his hands triumphantly. “And is he left off dreaming about you, where do you suppose you’d be?”
“Where I am now, of course,” said Alice.
“Not you!” Tweedledee retorted contemptuously. “You’d be nowhere. Why, you’re only a sort of thing in his dream!” (Carroll, 2015: 180 LG)

Hvis Alice er en del av drømmen til the Red King, er da også denne samtalen med Tweedledee og Tweedledum bare en del av drømmen? Eller er det the Red King og Tweedledum og Tweedledee og alle de andre skapningene og hendelsene som er en del av Alices drøm om Wonderland? Vi blir også stilt overfor dette spørsmålet helt mot slutten av historien:

Now, Kitty, let’s consider who it was that dreamt it all. This is a serious question, my dear, and you should *not* go on licking your paw like that – as if Dinah hadn’t washed you this morning! You see, Kitty, it *must* have been either me or the Red King. He was part of my dream, of course – but then I was part of his dream too! *Was* it the Red King, Kitty? You were his wife, my dear, so you ought to know – oh, Kitty, *do* help to settle it! I’m sure your paw can wait!” But the provoking kitten only began on the other paw, and pretended it hadn’t heard the question. Which do *you* think it was? (Carroll, 2015: 265 LG)

Hvem dette du-et er, er ikke åpenbart, men man kan enten tro det er Alice som snakker til Kitty, eller boka som spør leseren. Som med mye annet i *Alice og Looking Glass* blir det aldri ordentlig besvart eller oppklart, og siden det er den siste setningen i fortellingen blir svaret hengende i lufta.²² Dette er noe av grunnen til at disse bøkene er så interessante, men som også bidrar til Alices usikkerhet. Hun søker orden og kontroll, som er hjørnesteiner for henne i den verdenen hun kjenner. I Wonderland eksisterer ikke dette, i hvert fall ikke på den måten hun er vant til. Hun prøver gjennom begge bøkene å finne et system, et sett med regler eller en verdensorden som hun kan kategorisere Wonderland ved hjelp av, men hver gang hun finner en ny regel er det noe som motbeviser det hun tror hun har funnet ut. I *Looking Glass*, når hun endelig har funnet navnet sitt igjen etter ferden gjennom skogen der alle mister navnet sitt, så kommer Tweedledum og Tweedledee og sier at hun ikke eksisterer i det hele tatt.

I Wonderland har ikke Alice lenger den tydelige ideen om *ipseity*, og hun er ikke lenger selvsikker i sin evne til å si jeg og mene jeg. Det blir derfor lett for Tweedledum og Tweedledee å påstå at Alice bare er en del av en annens drøm uten at det blir avfeid som en dårlig spøk.

---

²² Gitt at akrostikonet som avslutter boken og staver Alice Pleasance Liddell ikke er svaret på dette spørsmålet.

Hverken Alice eller leseren føler seg helt trygge på at dette *ikke* er tilfelle, det er såpass mye som ikke kan forklares i begge bøkene, at det er vanskelig å vite hva som er umulig og ikke.

3.4 Oppsummering

I dette kapittelet tok jeg utgangspunkt i menneskets evne til selvidentifisering. Mennesket har en evne til å si jeg og mene jeg, og det er noe av denne evnen som Alice mister i Wonderland. Dette er noe av det som gjør mennesket til mennesket, og som dyrene i Wonderland innehar. Jeg begynte dette kapittelet med en utdypning av at dyrene i Wonderland har definisjonsmakt, en egenskap som før kun har vært knyttet til mennesket. Et eksempel på dette viste jeg med Alices møte med The Pigeon, der The Pigeon er overbevist om at Alice er en slange fordi hun har en lang nakke. Jeg så videre på hvordan dette påvirker Alice, og får henne til å bli usikker på *hva* hun egentlig er, og ikke bare *hvem* hun er, som er spørsmålet The Caterpillar stiller.

Videre snakket jeg om Derridas kommentarer om det ikke-nakne dyret, og hvordan blant annet The Fish Footman utfordret denne ideen. Innenfor dette nevnte jeg også hvordan verdenssynet til Alice både blir bekreftet og utfordret i møte med Wonderland. Til slutt gikk jeg over til en diskusjon av *ipseity*, og hvordan Alices manglende evne til å si jeg og mene jeg. Med dette kom også en diskusjon av speilbildet som ser tilbake på deg, og dyrene som ser deg inn i ansiktet, noe Derrida fokuserer på. For Alices del handlet det om The Flamingo som ble brukt som kølle i krockettspille som snudde seg rundt og så henne inn i ansiktet.

Jeg snakket videre om hvordan den antatte menneskelige reaksjonen på mange måter blir speilet i reaksjonen til Haigha og The Unicorn når de ser Alice. De to reagerer på en snakkende jente slik mennesker kanskje ville reagert på et snakkende dyr, og er enda et eksempel på dobbelthetene som finnes i Wonderland. Til slutt stilte jeg spørsmålet hvorvidt Alice eksisterer eller ikke, siden Tweedledum og Tweedledee prøver å overbevise henne om at hun bare er en del av The Red Kings drøm. Hverken Alice eller leseren blir noensinne helt sikre på hvis drøm det *egentlig* var.

KAPITTEL 4: MENNESKET OG DYRET: TID, MAKT OG DØD

«” ...Speak in French when you can't think of the English for a thing – turn on your toes as you walk – and remember who you are!”» (Carroll, 2015: 156-157 LG)

Som nevnt før er konseptet om hva som er 'proper to man', som Derrida utforsker i sine verk, også noe som utfordres i Wonderland. Alt man har forbundet kun med menneskene, at de kler på seg, at de har tiden og at de har definisjonsmakt og kontroll er i Wonderland også noe dyrene har tilgang til. I dette kapittelet skal jeg komme nærmere inn på hva dette egentlig innebærer, hvordan Wonderland på mange måter er et spill, og hvordan det påvirker Alice og hennes selvforståelse.

4.1 Proper to man

Selv om språket er det tydeligste menneskelige aspektet som skapningene i Wonderland innehar, er det ikke på langt nær det eneste. Som jeg har vært innom, og som Derrida diskuterer, finnes det mange konsepter som er 'proper to man', altså noe man forbinder spesifikt med mennesket, og *kun* med mennesket. Det å kle på seg, er proper to man, språket er proper to man, det å kunne lyve, er proper to man, men også det å dø er noe man, og spesielt Heidegger, forbinder med mennesket, og ikke med dyret.

On the one hand, in the dominant tradition of how the animal is treated by philosophy and culture in general, the difference between animal and human has always been defined according to the criterion of “power” or “faculty,” i.e. the “being able to do [*pouvoir faire*]” or the *inability to do* this or that (man can speak, he has that power, the animal does not have the power of speech, man can laugh and die, the animal can neither laugh or die, it is not capable of its death, as Heidegger literally says: it does not have the power (*können*) of its death and to become mortal, etc.); and, as I said here quite insistently not long ago, Bentham always seemed to me to be on the right track in saying – in opposition to this powerful tradition that restricts itself to power and non-power – that the question if not, “can the animal do this or that, speak, reason, die, etc.?” but “can the animal suffer?” is it vulnerable? (Derrida, 2011: 243-244)

Derrida tar opp Benthams spørsmål om hvorvidt dyret kan 'suffer', altså om det kan lide, mer enn en gang i løpet av sin diskusjon av dyret. I stedet for å bruke tid på de grunnleggende egenskapene som man har antatt er 'proper to man', mener Derrida man burde fokusere på hvorvidt dyret er sårbart. Da slipper man også lite fruktbare diskusjoner om makt og en sterk binaritet mellom menneske og dyr. En idé av hva som er 'proper to man', og dermed, hva som *mangler* hos dyret vil bare bidra til å forsterke skillet mellom mennesker og dyr. Det er

hovedsakelig den vestlige metafysikken som er ansvarlig for denne feilaktige distinksjonen, mener Derrida. Det er også dette skillet som muliggjør ideen om hva som er 'proper to man', som igjen kan brukes til å utpeke mangler hos dyret. At menneskene *har* disse egenskapene som dyrene *mangler* gjør det lettere å etablere oss på et høyere nivå enn dyrene. Vi kan påstå at siden vi har så mange evner de aldri vil kunne forstå, er det naturlig at vi er på et høyere hierarkisk nivå enn dyrene og har makt over dem. Derrida vil mene dette er basert på en falsk dikotomi, – selv om han ikke er uenig at det er en forskjell på mennesker og dyr – og fokuset på hva dyret ikke er «able to» vil undertrykke dyret i sin helhet. I forrige kapittel snakket jeg om at det å kle på seg er 'proper to man', og hvor forvirret Alice blir når hun møter The Footman som egentlig er en fisk, men også en tjener om man skal dømme ham ut i fra klærne hans. Jeg viste her at det som er ansett for å være 'proper to man', også kan finnes hos skapningene Alice møter i Wonderland. Det tydeligste eksemplet er «the power of speech», skapningene i Wonderland har språk og har *pouvoir faire*, de har evnen til å bruke og forstå språk. De er 'able to' å bruke språket, å kle på seg og har kanskje til og med evnen til å lyve.

Det er ikke tydelig i *Alice*-bøkene om dyrene faktisk lyver, men man ser blant annet i kapitlet «A Mad Tea Party» at dyrene ikke er redde for å stille Alice til veggs eller vri om på ordene hennes. De stiller henne det kjente spørsmålet (gåten er riktigere): «"Why is a raven like a writing desk?"» (Carroll, 2015: 65 W) og når hun senere medgir at hun ikke vet svaret, sier de at de selv heller ikke har anelse om hva svaret er. Alice blir irritert av dette og sukker: «"I think you might do something better with the time, [...] than wasting it asking riddles that have no answers"» (Carroll, 2015: 67 W). The Mad Hatter sa aldri at han visste svaret, men Alice antok det ut i fra hvilke normer og regler hun kjenner og er vant med. Når noen stiller en overfor en slik gåte vil det være for underholdningens skyld, ikke fordi de faktisk lurte på hva svaret er. Leken er å gjette seg fram til en løsning, i motsetning til et faktaspørsmål der et klart og tydelig svar er å foretrekke. Gjennom å ignorere disse normene, men ikke forklare det til Alice, viser dyrene rundt teselskapsbordet at de har en evne til bedrag, som kan sies å være en form for løgn. Ikke bare forvirrer The March Hare, The Dormouse og The Mad Hatter Alice med sine talemåter og hvordan de stiller henne overfor spørsmål om tid og skrivebord som hun ikke kan svare på, men også det at de har evnen til å være utspekulerte er med på å gjøre Alice usikker. Hun blir igjen stilt overfor en egenskap som eksisterer hos dyrene som hun fram til da har forbundet med mennesker og det menneskelige.

Derrida refererer også at Heidegger gjør et poeng ut av dyrene ikke kan dø, de kan bare slutte å eksistere. Dette kan komme av at dyrene ikke har noe konsept om sin egen død, selv om de uten tvil har et overlevelsesinstinkt. Heidegger behandler ikke egentlig dette aspektet, at

dyrene har nettopp overlevelsesinstinkt, men noe av poenget er at dette er et *instinkt*, og ikke noe dyr tenker eller reflekterer over. Heidegger mener dyret ikke har evnen til å dø, og derfor vil de heller ikke være dødelige, på samme måte som dyret ikke kan være nakent fordi det aldri kler på seg. Jeg skal diskutere dette aspektet ved Heidegger videre litt senere. Denne inndelingen i hva som er proper to man har, som sagt, vært grunnleggende for å skille menneskene fra dyrene. Språket er den egenskapen som tydeligst skiller oss fra dem, men det er som vi ser langt fra den eneste egenskapen som menneskene har bestemt at er typisk menneskelig og som dyrene mangler.

“Can they suffer?” asks Bentham, simply yet so profoundly. Once its protocol is established, the form of this question changes everything. It no longer simply concerns the *logos*, the disposition and whole configuration of the *logos*, having it or not, nor does it concern, more radically a *dynamis* or *hexis*, this having or manner of being, this *habitus* that one calls a faculty or “capability,” this can-have, or the power one possesses (as in the power to reason, to speak, and everything that that implies). (Derrida, 2008: 27)

Når det handler om hvorvidt dyret kan lide blir ikke lenger språket det viktigste. Dette stemmer også overens med det jeg har oppdaget i min lesning så langt. Selv om Alice blir påvirket av at skapningene har språk, handler det mer om hvordan de oppfører seg, hvordan de *bruker* språket og, i tilfellet med The Duchess’ baby²³ også hvordan de faktisk kan lide.

Jeg har vist, og vi kommer til å se videre i dette kapitlet at dyrene i Wonderland konsekvent motbeviser at dyrene mangler disse egenskapene, og skal jeg utforske hvordan skapningene i Wonderland ikke bare har tid, men også autoreferensialitet, evnen til å spille spill, til å ha kontroll og makt, og til og med avgå med døden.

4.2 Tid i Wonderland

Som jeg har diskutert tidligere er det første Alice reagerer på hos The Rabbit som løper forbi henne i starten av Wonderland, ikke at den snakker og har språk, men at den *tar en klokke ut av vesten sin*. Alice reagerer på at The Rabbit har tid. Den ser nemlig på klokka, forstår hva viserne og tallene betyr og skjønner at den er sent ute. Alt dette, å ha tid, å forholde seg til en fastsatt tid – utover solnedgang/soloppgang og trøtthet eller sult – er noe man utelukkende forbinder med mennesket, og klokka blir sett på som et tegn på det siviliserte samfunnet. Klokken bestemmer hvordan vi definerer verden, vi har arbeidstimer, tidssoner og kategorier, alt ut i fra den runde flaten, og hva de to (eventuelt tre) viserne forteller oss. Alice forbinder det å ha en

---

²³ Jeg skal gå mer i dyben på hva som skjer med babyen til The Duchess litt senere i dette kapitlet.

klokke så sterkt med mennesket at hun, selv med hennes livlige fantasi, blir satt ut av at The Rabbit har en klokke. Skinazi påpeker også at: «Alice is too much accustomed to speaking to her house cats to be impressed by a talking rabbit. What catches Alice's attention, and sends her chasing after the animal is something that might have caused Heidegger to raise an eyebrow as well, the fact that this talking rabbit *has* time» (2013: 42). Klokken er et redskap man forbinder med mennesket, noe som er knyttet til system og kontroll, ikke noe man forventer å se hos en kanin. Så når Alice ser at The Rabbit *har* tid er hun plutselig «burning with curiosity» (Carroll, 2015: 8 W), reiser seg opp og løper etter The Rabbit, ned gjennom kaninhullet og helt til Wonderland.

Tiden er med på å systematisere verden og gi orden til en arbitrær virkelighet – det er ingenting i naturen som forteller oss når mandag blir til tirsdag, unntatt at klokken slår midnatt. Tiden Alice møter i Wonderland forholder seg derimot ikke til våre regler og prinsipper, og har derfor ikke samme systematiserende effekt. For deltagerne på The Mad Tea Party – og generelt alle skapningene i Wonderland – betyr tiden noe helt annet enn den gjør for Alice, og alle hun omgir seg med i den virkelige verden. The Mad Hatter har riktig nok en klokke, men den er helt annerledes enn de Alice er vant med:

“What a funny watch!” she remarked. “It tells the day of the month, and doesn’t tell what o’clock it is!” “Why should it?” muttered the Hatter. “Does *your* watch tell you what year it is?” “Of course not,” Alice replied very readily, “but that’s because it stays the same year for such a long time together.” “Which is just the case with *mine*,” said the Hatter. Alice felt dreadfully puzzled. The Hatter’s remark seemed to her to have no sort of meaning in it, and yet it was certainly English. (Carroll, 2015: 66-67 W)

The Hatters klokke kan ikke fortelle Alice hva klokken faktisk er, men den forteller henne i hvert fall hvilken dag i måneden det er. Hun stiller som man ser ikke et direkte spørsmål til The Hatter for å få svar på hvordan dette kan ha seg, men undrer seg over fenomenet. I stedet for å forklare henne hvorfor det er sånn stiller The Hatter henne et motspørsmål. Dette spørsmålet har ikke noe med Alices opprinnelige spørsmål å gjøre, og fører bare til større forvirring for henne. Det er som om de to er i forskjellige verdener, og det hele fører til at Alice blir stående litt utenfor, og forblir uforstående, både til denne klokken og med tanke på hvordan disse skapningene forholder seg til verden og til språket. Alice og The Hatter snakker forbi hverandre her, og klarer ikke å finne en felles plattform der de kan forstå hverandre.

Ikke bare har The Hatter og Alice forskjellige klokker, og forskjellige forventninger til hva en klokke skal vise dem, de har også forskjellige ideer om tiden selv. Mens tiden for Alice er et konsept og et system hun har blitt lært av lærerinnene sine, er tiden for The Hatter en person, Tiden er en *han*: «“If you knew Time as well as I do,” said the Hatter, “you wouldn’t

talk about wasting *it*. It's *him*.”» (Carroll. 2015: 67 W). The Hatter snakker om at det er mulig å kjenne tiden, og mens det for Alice vil bety å vite hva klokka er, vil det for The Hatter være snakk om å kjenne en faktisk person. For The Hatter er det også snakk om å kunne forhandle med Tiden, og bli venner med ham. The Hatter anklager Alice

”I dare say you never even spoken to Time!”

Alice svarer: “Perhaps not, [...] but I know I have to beat time when I learn music.”

“Ah! That accounts for it,” said the Hatter. “He won't stand beating. Now, if you only kept on good terms with him, he'd do almost anything you liked with the clock...” (*ibid*).

Alice sier ‘beat time’, og mener da å holde rytmen når hun skal spille musikk og må telle taktene, mens Tiden for The Hatter er en person, og han tror²⁴ at Alice skal slå *til* Tiden. Dette er på den ene siden enda et av Carrolls små språkspill som viser fram dobbelthetene som finnes i språket, og hvordan det samme ordet kan bety helt forskjellige ting ut i fra konteksten man er innenfor. På den andre siden viser det fram Alices forståelse av tiden opp mot skapningene i Wonderlands oppfatning av Tiden, og dermed også delvis hvordan og hvorfor deres oppfatning av verden varierer. Så selv om skapningene har noe som er ‘proper to man’, altså tid, har de tiden på sine egne premisser.

Som nevnt blir mye av den menneskelig verden systematisert ut i fra klokken, hvilken tid på døgnet det er, og hvilken dag det er. Dette er med på å definere når man skal stå opp, gå på skole/jobb og når man burde legge seg for å holde seg innenfor normene til samfunnet. Tiden dominerer samfunnet i Wonderland også, men på en annen måte. The Hatter prøver å overbevise Alice om at man kan bruke tiden til å spole over skoletimer: «”For instance, suppose it were nine o'clock in the morning, just time to begin lessons: you'd only have to whisper a hint to Time, and round goes the clock in a twinkling! Half past one, time for dinner!”» (Carroll, 2015: 68 W) og heller la klokka være halv to så lenge man vil. Når Alice spør: «”Is that the way *you* manage?”» (*ibid*) viser det seg at The Hatter har kommet på kant med tiden, etter en konsert hos the Queen of Hearts, og nå vil ikke Tiden «”[...] do a thing I ask! It's always six o'clock now.”[...] “It's always teatime, and we've no time to wash the things between whiles.”» (Carroll, 2015: 69 W). I Wonderland er det kanskje mulig å bli uvenner med Tiden slik at klokka alltid er ‘six o'clock’, samtidig som det finnes regler som tilsier at dette betyr te-tid, og at det ikke er mulig å gjøre noe annet på denne tiden. Det er noe veldig gjenkjennelig ved mye av Wonderland, selv om deler også er fullstendig absurde. Dette går tilbake til det *unheimliche*, det er noe som er kjent, men likevel noe man ikke forstår. I Alices egen virkelighet er det nok

---

²⁴ Eller så *velger* han å tro dette, for å være obsternasig og kverulerende mot Alice. I Wonderland vil begge deler være mulig, og det blir ikke klargjort i teksten.

også en spesifikk tid som er te-tid, så hun kjenner seg igjen i dette, men hun kjenner ikke igjen at man kan bli uvenner med Tiden. Det finnes tydeligvis riktig og gal kutyme også i Wonderland, som i den virkelige verden, *uavhengig* av om du kan bli venner med Tiden eller ikke. Så skapningene i Wonderland *har* tiden, de har en forståelse av tiden og hva den innebærer, kort oppsummert har de et konsept som man har antatt å være 'proper to man'.

Selv om skapningene kanskje ser tiden på en litt annen måte enn Alice er vant med, og dermed vil ha sin egen forståelseshorisont, trenger ikke det bety at de har en helt annen verden, eller ikke kan være en del av vår verden. Derrida sier:

For no one will seriously deny the animal the possibility of inhabiting the world (even if Heidegger claims that the animal does not inhabit as man alone inhabits it), no one will deny that these living beings, that we call the beast *and* the sovereign, inhabit a world, what one calls the world, and in a certain sense, the *same* world. There is a habitat of the animal as there is a habitat of plants, as there is a habitat for every living being (2011: 264).

Ingen benekter altså at dyrene er i verden, *uavhengig* om det er The Rabbit med klokke i Wonderland eller en kanin uten klokke i vår verden. Ingen, fra Aristoteles til Heidegger, benekter heller at dyret eksisterer. Dyrene er beboere i verden, kanskje innenfor sin egen sfære, men like fullt innenfor verden. Derrida mener at man hverken kan benekte at dyret finnes, eller at dyret finnes som en del av vår verden. Som nevnt er både 'the beast' og 'the sovereign' utenfor loven, slik Derrida presenterer det, men de er like fullt *i*, og en del av, verden. Derrida mener 'the beast' som i dette tilfellet kan sees som dyret, selv om de ikke er synonymer, på en måte har uteskutt sitt eget habitat, som like fullt eksisterer som en del av den menneskelige verden. Dette er på en måte akkurat hva Wonderland kan sies å være, en del av den menneskelige verden, men samtidig sitt eget område, med sine egne regler. Vi har allerede diskutert at alt som skjer i Wonderland er noe Alice drømmer, og at det derfor er tydelig at Wonderland ikke faktisk er en del av vår verden, men bare en verden som er en del av Alices drøm. Likevel, for henne framstår hele den verdenen som virkelig og som det hele er en del av hennes verden som hun bare ikke har oppdaget før, en verden under bakken. Det er noen regler og forventinger i denne verdenen hun ikke forstår seg på, og dermed ikke klarer å forholde seg til. Det at hun kjenner igjen noe, men ikke alt, gjør det også vanskeligere for henne å plassere seg i denne verden og finne sin egen rolle i denne nye verdensordenen.

4. 3 Spillets regler

Jeg har allerede diskutert at det finnes regler i Wonderland, og at dette er noe av det som tydeliggjør at dyrene her har mange av de evnene som man tradisjonelt tilskriver menneskene, altså det som er 'proper to man'. Det er tetid kl 18, og det er ikke mulig å gjøre noe annet enn å drikke te og spise små brødsiver og scones på det tidspunktet. Ikke bare viser dette at skapningene i Wonderland har kunnskap om tid, men også at de har tradisjoner, etikette, og normer som de, og alle rundt dem, må forholde seg til. Alt dette er egenskaper man vil kalle 'proper to man', og som man ikke forventer å finne hos dyr. Igjen bryter dyrene i Wonderland med forventningene våre og kan være med på å understreke hvorfor møtet med Wonderland gjør at Alice mister seg selv, og den kontrollen hun er vant til å ha. Det er også med på å understreke den arbitrære inndelingen som den vestlige tradisjonen har innsatt mellom menneske og dyr og som Derrida er skeptisk til. De viser hvor lite det er som tilsier at det er akkurat disse tingene og egenskapene som er 'proper to *man*'. Det er konstruerte konsepter hvis *sannhetsgehalt* blir satt på prøve i Wonderland.

På et mer eksplisitt nivå finnes det også regler som bestemmer de forskjellige lekene og spillene Alice blir stilt overfor i Wonderland, hvor hun i stor grad ikke har tilgang til nettopp disse reglene. Både i «the Caucus race» og i krockettpillet hos dronningen deltar Alice i spill/leker der hun ikke kjenner reglene. Det er ingen, unntatt henholdsvis The Dodo og The Queen som faktisk kjenner til reglene i disse situasjonene, og de andre deltagerne er like uvitende som Alice. Mens The Dodo forklarer pampeløpet med «“the best way to explain it is to do it”» (Carroll, 2015: 26 W), er The Queen strengere og forklarer ikke i reglene i det hele tatt. Krockettpillet foregår i den vakre hagen som Alice så gjerne ville nå i starten av boken. Ren Aihong postulerer at «For Alice, the garden appears to hold promise of pleasure and order, and it seems to be the entrance to a wonderful world that holds the knowledge Alice seeks» (2014: 127). Problemet er at denne hagen hverken har «pleasure» eller «order», det er ingen som er der for å forklare Alice hvordan dette spillet er bygget opp, og alt The Queen gjør i krockettpillet er å rope, «“Off with his head!” or “Off with her head!”» (Carroll, 2015: 80 W) med jevne mellomrom, uten noen egentlig begrunnelse. Jeg er ikke enig i Aihongs analyse av hagen, ei heller i hans påstand om at den «symbolizes Alice [sic] ideal of the adult's world» (2014: 127). Jeg tror heller Alice vil til denne hagen fordi den er vakker, og fordi hun ikke liker å være i korridoren med alle dørene. Selv om jeg ikke er enig i at hagen innebærer et løfte om en orden, kan jeg se at den for Alices del kan representere et mål. Hennes plan etter hun har

havnet i Wonderland er å komme seg til denne hagen, og hun handler deretter. Denne planen gir leseren et mål for historien, og hjelper Alice å beholde en form for kontroll. Selve historien slutter ikke når hun kommer til hagen, men målet har likevel en strukturerende effekt. Når Alice endelig kommer til hagen får hun ikke de svarene hun ønsker, hagen er, om mulig, enda mer kaotisk enn resten av Wonderland, og fortellingen fortsetter.

På den ene siden kan fraværet av forklaring av reglene knyttet til disse spillene sees som et eksempel på skapningenes manglende evne til refleksjon, The Queen og The Dodo tenker ikke over at de burde forklare reglene og skjønner ikke at ikke alle har akkurat samme forståelse og erfaring som dem. Det kan kort oppsummert sees som om de ikke har evnen til å tenke:

Because it is held to be incapable of this autodeictic or auto-referential self-distancing [*autotélie*] and deprived of the “I”, the animal will lack any “I think”, as well as understanding and reason, response and responsibility. The “I think” that must accompany every representation is this auto-reference as condition for thinking, as thinking itself; that is precisely what is proper to the human, of which the animal would be deprived. (Derrida, 2008: 94)

Slik diskuterer Derrida konseptet rundt jeg-et, slik tradisjonen har sett det, evnen til å ha en slags autoreferensialitet, og dermed også evnen til å se andre som noe annet enn seg selv og å kunne reflektere over verden rundt en. Det er ingen, i følge Derrida, som vil benekte at dyret har en slags «relation to self» (*ibid*), men det man tradisjonelt benekter at dyret har er denne evnen til å si og mene «I think». Det kan virke som om skapningene her kanskje nettopp er «deprived of» evnen til å tenke og til å se behovene til de rundt dem. Dette er en evne som vil være 'proper to man', i sammenheng med evnen til å tenke og til å kunne forholde seg til konseptet 'jeg tenker (altså er jeg)'. Man kan som sagt se the Dodos og the Queens uvillighet til å forklare reglene på en ordentlig måte, (eventuelt uvitenhet om at det vil være et behov for dette) som et slags bevis på at de ikke har forståelse eller medlidenhet for verden rundt dem. Hvis man ikke har noe konsept om selvet, og hvilken rolle man har i verden, klarer man heller ikke å forholde seg til andre skapninger i verden, og kan ikke sette seg inn i deres synspunkt eller utgangspunkt. Ved å ikke forklare Alice reglene viser de begge at de ikke klarer å abstrahere situasjonen ut i fra sin egen hjerne og dermed se den fra Alices ståsted.

Samtidig vil jeg si at deres holdning kan vise nettopp the Dodos og the Queens evne til å tenke, og å sette seg i forhold til og utenfor andre. The Dodo forholder seg jo faktisk til Alices mangel på forståelse, og selv om den ikke eksplisitt forklarer reglene, klarer den å formidle en form for utgangspunkt: den beste måten å lære på er å gjøre det. The Dodo klarer å se Alice som en utenforstående og en som ikke forstår seg på konseptet om et pampeløp, og klarer derfor også å se seg selv som noe annet enn Alice, altså som et eget individ. Dette vil tilsi at The Dodo har evnen til å tenke, og også til å si (og mene) 'I think'. Ved å se Alice som et eget

individ vil The Dodo også se muligheten for at Alice kan vinne pampeløpet, og ved å unngå å forklare henne reglene vil det være lettere for The Dodo å vinne. Dette viser også en forståelse av selvet og individet. Nå skal det sies at alle vinner – eller rettere sagt, etter at The Dodo har tenkt seg lenge om, bestemmer den at alle har vunnet – i pampeløpet og Alice er nødt til å gi alle en premie. Igjen motbeviser skapningene i Wonderland alle fordommer og forestillinger man (mennesket) har om dyret, og setter spørsmålstegn ved vår (og kanskje spesielt Alices, som jo blir stilt direkte overfor dette) forutinntatthet om hva som er det menneskelige.

The Queen ser seg selv helt tydelig på et annet og høyere nivå enn de andre deltagerne i krockettpillet. Hun har gitt seg selv makten til å bestemme om de skal halshugges, og bare hun kan bestemme om de følger reglene eller ikke, og om det gjør at de fortjener en halshugging. Hun ser seg selv nærmest som den suverene, utenfor loven, dronningen over alle, som kan kontrollere alle rundt seg, og bestemme hvilke regler de skal spille etter. Denne oppfatningen innebærer en hel del tenkning, og selvforståelse, og vil kunne vise at the Queen innehar egenskaper som er 'proper to man'. Nå kan det jo diskuteres om the Queen egentlig er et menneske, og om det derfor er logisk at hun har disse egenskapene som er proper to man fordi hun er nettopp et menneske [*man*]. Ut i fra resten av karakterene hun omgir seg med kan man kanskje anta at hun er et kort, altså en faktisk dame/dronning i en kortstokk. Poenget er likevel at det ikke egentlig er så farlig hva hun er, hun er en karakter i Wonderland, og er utenfor de vanlige reglene Alice er vant med. Derfor er The Queen også med å understreke disse forskjellene, og etablere seg selv som en suveren, på et høyere nivå enn Alice, som er vant til å kunne manipulere kortene i en kortstokk som hun vil, og ikke forventer at de skal ha en stemme og en personlighet.

4.3.1 Sjakkspillet

Jeg snakker i oppgaven generelt om begge Alice-bøkene i sammenheng, men skal her gå nærmere inn på den siste av de to. *Through the Looking Glass and What Alice Found There* er nemlig lagt opp nærmest som et sjakkspill og blir forklart som nettopp det. Boka åpner med en forklaring på hvordan Alice (som en hvit bonde i sjakkspillet) kan spille og vinne i løpet av 11 trekk. Carroll adresserer det også i "Preface to the 1897 Edition" [gjengitt i 2015-utgaven]:

As the chess problem, given on a previous page, has puzzled some of my readers, it may be well to explain that it is correctly worked out, as far as the *moves* are concerned. The *alternation* of red²⁵ and white is perhaps not so strictly observed as it might be, and the "castling" of the three

---

²⁵ På Carrolls tid var ofte sjakkbrikker røde og hvite, i stedet for svarte og hvite.

Queens is merely a way of saying that they entered the palace: but the "check" of the White King at move 6, the capture of the Red Knight at move 7, and the final "checkmate" of the Red King, will be found, by anyone who will take the trouble to set the pieces and play the moves as directed, to be strictly in accordance with the laws of the game. (2015: 127)

Alice må bevege seg gjennom de forskjellige 'squares', de forskjellige rutene, for når hun når den andre enden av brettet blir hun en dronning. Alice skjønner selv at det hele er lagt opp som et spill ganske tidlig i narrativet:

"I declare it's marked out just like a large chessboard!" Alice said at last [...] "It's a great huge game of chess that's being played – all over the world – if this *is* the world at all, you know. Oh, what fun it is! How I *wish* I was one of them! I wouldn't mind being a Pawn, if only I might join – though of course I should *like* to be a Queen, best." (Carroll, 2015: 153 LG)

Hun vil prøve å komme seg til den andre siden av brettet, - som i dette tilfellet er hele Wonderland – der hun, som en bonde, ifølge vanlige sjakkregler, vil bli omgjort til en ekstra dronning i spillet. Hvert kapittel videre i boken er en dermed en ny 'rute' i spillet som hun må komme seg forbi for å nå enden av brettet. Hele *Looking Glass* er derfor, i mye større grad enn *Wonderland*, bokstavelig talt et spill, med et sett av regler og et endelig mål. Likevel, Alice kjenner ikke reglene i dette bokstavelige spillet heller. Selv om det er sjakkspill på overflaten, er det altfor mange aspekter som ikke passer inn i et standard sjakkspill til at hun kan applisere reglene hun kjenner derfra for å forstå spillet. Man befinner seg hverken på et tog eller i en skog der alle glemmer navnet sitt i løpet av et faktisk sjakkspill. Så at Alice vet at det er lagt opp litt som et sjakkspill hjelper ikke hennes faktiske forståelse, og hun er fortsatt forvirret både med tanke på hvordan verdenen rundt henne fungerer og hennes rolle i denne verdenen. Det at det er lagt opp som et sjakkspill, noe som er kjent for Alice og som faller inn under kategorien 'proper to man', er med på å gjøre Alice enda mer fortvilet, og får henne til å tvile enda mer på seg selv. Dette er fordi det er noe som er kjent og som hun kanskje kunne kjent seg trygg i, men så er det likevel forskjellig fra det hun er vant til, og hun mister holdepunktet hun her trodde hun hadde. The Red Queen prøver å fortelle henne at hun må «"speak in French when you can't think of the English for a thing [...] and remember who you are"» (Carroll, 2015: 156-157 LG), og prøver på denne måten å forklare noen av grunnreglene i dette sjakkspillet for Alice. Denne forklaringen hjelper hverken Alice eller leseren med å forstå spillet eller reglene, men det er viser at the Red Queen har mulighetene og språket til å kunne forklare reglene til Alice, og at hun derfor innehar flere egenskaper som er 'proper to man'.

Alice leter etter et slags system i Wonderland, hun vil gjenfinne sin kontroll og systematisere den nye verdenen så hun kan forstå seg på den. Hun søker hele tiden etter systemer og likheter til den verdenen hun kjenner fra før hun forsvant ned i kaninhullet. Hun

ville finne reglene som former denne verdenen, for å kunne gjenvinne en form for kontroll, som vil være 'proper to man'. Alice prøver for eksempel å forklare The Duchess' dårlige humør med at det er så mye pepper i suppen som kokka lager.

"When *I'm* a Duchess," she said to herself (not in a very hopeful tone, though), "I won't have any pepper in my kitchen *at all*. Soup does very well without – maybe it's always pepper that makes people hot-tempered," she went on, very much pleased at having found out a new kind of rule," and vinegar makes them sour – and chamomile that makes them bitter – and... barley sugar and such things that make children sweet-tempered. I only wish people knew *that*: then they wouldn't be so stingy about it, you know..." (Carroll, 2015: 85 W)

Alice er veldig fornøyd med å ha oppdaget et sett med regler som gjør at hun kan kategorisere forskjellige mennesker og deres humør ut i fra hva de spiser. For henne er dette en måte å ta tilbake det som er 'proper to man', det å kunne kontrollere, tenke og systematisere. Jeg har snakket om dette at mennesket har evnen til å si «Jeg tenker», og til å forholde seg til resten av verden ut i fra dette. Når Alice kan tenke seg til hva som kan være en gjeldende regel for Wonderland, viser ikke dette bare at hun klarer å se verden som noe utenfor henne selv, men det er også en måte for henne å kontrollere den verdenen.

4.3.2 Det ideelle spillet

Gilles Deleuze snakker i "Tenth Series of the Ideal Game" i sin *Logic of Sense* om Carroll, og de spillene som finnes i *Wonderland*.

Not only does Lewis Carroll invent games, or transform the rules of known games (tennis, croquet), but he invokes a sort of ideal game whose meaning and function are at first glance difficult to assess: for example, the caucus-race in *Alice*, in which one beings when one wishes and stops at will; and the croquet match in which the balls are hedgehogs, the mallets pink flamingos, and the loops soldiers who endlessly displace themselves from one end of the game to the other. These games have the following in common: they have a great deal of movement, they seem to have no precise rules, and they permit neither winner nor loser. We are not "acquainted" with such games which seem to contradict themselves. (Deleuze, 2004:69)

Spillene, for eksempel 'the Caucus race' i Wonderland, er en form for et ideelt spill, hvis mening kan være vanskelig å sette fingeren på, det har jo ingen regler og ikke noe mål – unntatt å bli tørre etter å ha vært i sjøen av Alices tårer – så det er vanskelig å kategorisere det. Det er egentlig bare The Dodo som kjenner reglene i pampeløpet, og heller ikke den virker som den egentlig har fullstendig kontroll på alt som foregår og alle reglene. Deleuze mener også at krocketspillet hos The Queen er et slikt ideelt spill, og påpeker hva de to spillene har til felles: bevegelse, mangel på regler, og hverken en vinner eller en taper. Dette i motsetning til de

spillene vi kjenner der det er tydelige regler og målet er å komme fram til en vinner, og da per definisjon en taper. Spillene i Wonderland bryter med alle regler og forventninger man har til spill, og det er nok derfor Alice har problemer både med å forstå reglene, og Wonderland som en helhet.

As Tweedledee puts it, "if it was so, it might be; and if it were so, it would be: but as it isn't, it ain't. That's logic." (120)²⁶ That is not, of course, logic as Alice understands it or as readers outside the text understand it. It is, however, what logic is in the worlds Alice finds herself in: a secret system that appears meaningless to those outside it. Knowledge of the game's rules is a signifier of power, and Alice, ignorant of how this logic works, is powerless. (Turner, 2010: 249)

Logikken i Wonderland er helt annerledes enn hva Alice er vant til, og hun har derfor vansker med å systematisere Wonderland ut i fra de reglene og fordommene hun kjenner fra før. I Wonderland gir kunnskap til reglene i spillet makt, en makt dyrene – tidvis – har, og som Alice mister.

Deleuze diskuterer videre om det ideelle spillet «of which we speak cannot be played by either man or God. It can only be thought as nonsense. But precisely for this reason, it is the reality of thought itself and the unconscious of pure thought» (2004: 71). For Alice fremstår jo spillene som nonsens, og man kan dermed påstå at hun ikke egentlig kan spille noen av dem, selv om hun deltar både i pampeløpet og i krocketspillet. Selv om man er til stede under utføringen av et spill, kan man ikke påstå at man faktisk spiller når man ikke kjenner reglene. Alice er et eksempel på dette, hun deltar jo i begge spillene, men kjenner ikke reglene i noen av dem. Derfor kan man heller ikke si at hun spiller disse spillene fullt ut. Kanskje kunne hun spilt dem hvis hun hadde godtatt at det bare var nonsens, og at det ikke var noen regler å lære, men hun prøver å finne både systemet og reglene til disse spillene der dette ikke eksisterer. Her jobber Alices behov for å kontroll mot hennes forsøk på å finne sin plass i denne nye verdenen. Hadde hun godtatt at hun ikke kunne kjenne reglene fordi de ikke fantes, og gitt slipp på sitt behov for kontroll, ville det kanskje vært lettere for henne å finne sin plass i denne verdenen.

Samtidig mener Deleuze at dette ideelle spillet som kun er nonsens, også er the «reality of thought itself.» Kanskje betyr dette at tanken i seg selv er nokså 'nonsensisk', uten regler og mål og mening. Det ideelle spillet er spillet uten grenser, uten vinner eller taper, og uten et mål, fordi det er her tanken kan få lov til å flyte fritt, uten å bli temmet av regler og oppsatte grenser. Deleuze presiserer ikke dette, men det kan tenkes at det er derfor det er ideelt. Det 'nonsensiske' i de ideelle spillene som er eksemplifisert i Wonderland, er med på å representere det

---

²⁶ I min utgave side 171

'nonsensiske' i tankene våre, hvordan de flyter fra sted til sted, uten behov for å ha mål eller mening. Jeg tolker det slik at Deleuze mener at den rene tanken kan komme fram i det ideelle spillet. Det er nettopp det 'nonsensiske' som kan gi tankene fritt spillerom. Dette hjelper imidlertid ikke Alice med å forstå seg på denne verden, eller seg selv, kanskje fordi hennes behov for å kjenne reglene og ha kontroll er for stort, og hun ikke klarer å la tankene løpe fritt.

4. 4 Kontroll

Alice mister mye av sin egen identitetsforståelse når hun er i Wonderland, ved at hun blir stilt overfor en verdensorden hun ikke forstår, og møter forskjellige skapninger som ved hjelp av språket kan utfordre alt hun sier, er og tenker. Et av de største problemene hun møter i Wonderland, som har stor påvirkning på hennes forståelse av seg selv, er, som nevnt, tapet av kontroll. Alice er vant til å være en som sitter med kontrollen, ikke på den måten at hun nødvendigvis kan bestemme alt, men på den måten at hun forstår seg på verden, og kan framstå som kunnskapsrik. Alice er vant til å skape sin egen verden, hun har en rik fantasi, og liker å si 'la oss late som': «And here I wish I could tell you half the things Alice used to say, beginning with her favourite phrase "Let's pretend".» (Carroll, 2015: 135 LG) I disse fantasiene er det Alice som har kontroll, det er hun som bestemmer reglene og setter grensene. Wonderland er en verden Alice har skapt og skaper kontinuerlig, siden det er hun som drømmer den. Likevel, kanskje nettopp fordi det er en drøm, og ikke en lek, kjenner hun ikke reglene, og hun har ikke kontroll over hva som foregår. Skapningene i Wonderland følger sine egne regler og ideer og forventer at Alice skal forstå dem. Når hun ikke gjør det forklarer de dem heller ikke for Alice, og hun forblir uforstående.

I Wonderland prøver også flere av dyrene å fortelle Alice hva hun skal gjøre og hvordan hun skal gjøre det, noe Alice ikke setter pris på. Hun er, som man ser allerede i starten av *Wonderland*, rebelsk selv mot de voksne i den 'virkelige' verden. Alice innbiller seg, som sagt, at hvis de voksne sier hun er «Mabel», vil hun nekte å komme opp av hullet. Hun vil bli der nede til hun er «somebody else» (Carroll, 2015: 19 W). Selv om hun er usikker på hvem hun er, er hun fortsatt sikker på hvem hun ikke vil være, og prøver å beholde kontrollen. Alle Alices forsøk på å systematisere verden, som at det er pepper som er grunnen til at the Duchess er så sint, hjelper henne ikke egentlig med å forstå, kanskje fordi, som hun sier til the Cheshire Cat: «“you've no idea how confusing it is all the things being alive...”» (Carroll, 2015: 81 W). Uansett hvor hardt hun prøver vil hun aldri helt forstå denne verdenen, fordi alt *er* levende, selv

maten hun spiser snakker til henne. Hun uttrykker sin frustrasjon over krockettpillet, der alt fra ballen, til køllene og buene de skal slå ballene gjennom faktisk lever. Ikke bare kjenner hun ikke reglene, men pinnsvinet, som er ballen, stikker av, flamingoen, som er køllen, vil ikke strekke ut nakken, og soldatene som skal være buene går hele tiden av banen eller blir truet med halshugging av dronningen. Så det virker ikke som det er noen regler, og om de eksisterer er de utilgjengelige for Alice. Spillet er også fysisk vanskelig å gjennomføre, nettopp fordi ballen og køllen er levende, og vil ha sin egen mening om hvor og hvordan de skal være. Det virker som om alt er ute av kontroll, og Alice har ingen måte å gjenvinne denne på, noe som påvirker hennes selvfølelse og selvforståelse.

Som sagt, flere av dyrene prøver å kontrollere og iredesette Alice, og hun setter sjelden pris på det. Samtidig, når the Rabbit tar henne for å være hushjelpen sin, Mary Ann, og beordrer henne hjem for å hente et par hansker og en vifte gjør hun hva han sier uten å mukke: "How surprised he'll be when he finds out who I am! But I'd better take him his fan and gloves – that is, if I can find them." (Carroll, 2015: 32 W). Først slår det henne ikke at dette er en reversering av kontrollen og makten som hun er vant med. Hun er vant til å fortelle Dinah hva hun skal gjøre/ikke gjøre, dette kommer enda tydeligere fram i *Looking Glass*: «"Really, Dinah ought to have taught you better manners! You *ought*, Dinah, you know you ought!"» (Carroll, 2015: 132 LG). Her får katten Dinah kjeft av mennesket Alice for å ikke ha oppdratt kattungen sin ordentlig. Kattungen har ikke fulgt de normene Alice mener den burde følge, og i den virkelige verden er det kan hun iredesette kattene når de ikke følger hennes regler. Hvorvidt denne makten faktisk er reell er et annet spørsmål, men for Alice framstår det som hun har denne makten, og det er troen på dette hun mister i Wonderland. I Wonderland er disse rollene byttet om, og det er Alice som blir iredesatt. Etter å ha kommet over redselen av å bli kommandert av the Rabbit begynner Alice å reflektere over denne nye situasjonen.

"How queer it seems," Alice said to herself, "to be going messages for a rabbit! I suppose Dinah'll be sending me on messages next! And she began fancying the sort of thing that would happen: "Miss Alice! Come here directly, and get ready for your walk!" "Coming in a minute, nurse! But I've got to watch this mouse hole till Dinah comes back, and see that the mouse doesn't get out." Only I don't think," Alice went on, "that they'd let Dinah stop in the house if it began ordering people about like that!" (Carroll, 2015: 33 W)

Alice ser for seg hva som ville skje i den virkelige verden hvis Dinah plutselig skulle ta over menneskets rolle og begynne å kommandere de rundt seg. Hvis dette hadde vært tilfelle tror ikke Alice de voksne ville akseptert det. De voksne ville ikke akseptert at dyrene, her eksemplifisert gjennom Dinah, tok denne makten og hadde klart å sette Dinah på sin plass, og dermed beholdt sin maktposisjon overfor dyret. Alice på sin side ville hørt på Dinah, og holdt

vakt ved musehullet hvis hun ble bedt om det. Hun er på mange måter mer tilbøyelig til å høre på et dyr som kommanderer henne, også i den virkelige verden. Selv om hun er vant til å ha kontroll i den virkelige verden er hun fortsatt usikker på sin egen rolle, hun er bare et barn, og er åpen for at hierarkiet kan forskyves, om enn bare i en hypotetisk situasjon. Problemet som oppstår i Wonderland er at Alice i møtet med The Rabbit er i en situasjon der hun faktisk blir beordret av et dyr, det er ikke lenger hypotetisk, og det finnes heller ingen voksne som kan ta ett oppgjør med The Rabbit for å prøve å ta over kontrollen. Alice er i en verden der alle skapningene virker som om de innehar alt man har forbundet med 'proper to man': alt fra å ha kontroll, til definisjonsmakt, til faktisk makt og, ikke minst, språket. Dette får henne til å tvile på seg selv.

Et annet konkret eksempel på en skapning i Wonderland som frarøver Alice kontrollen, og setter henne på plass, er The Duchess. Når Alice prøver å få en forklaring på hvorfor The Cheshire Cat smiler, blir hun avfeid av The Duchess med at alle katter kan smile og de fleste gjør det ofte. Alice har aldri sett en katt smile, og har heller ikke visst at det var mulig for katter å smile. Hun setter ikke pris på at The Duchess sier at hun ikke vet *noe*, bare fordi hun ikke har sett en katt smile.

"Please would you tell me," said Alice, a little timidly, for she was not quite sure whether it was good manners for her to speak first, "why your cat grins like that?"

"It's a Cheshire Cat," said the Duchess "and that's why. Pig!" She said the last word with such sudden violence that Alice quite jumped; but she saw in another moment that it was addressed to the baby, and not to her, so she took courage and went on again:

"I didn't know that Cheshire Cats always grinned; in fact, I didn't know that cats *could* grin."

"They all can," said the Duchess, "and most of 'em do."

"I don't know of any that do," Alice said very politely, feeling quite pleased to have got into a conversation.

"You don't know much," said the Duchess, "and that's a fact." Alice did not at all like the tone of this remark, [...].(Carroll, 2015: 55-56 W)

Alice prøver også her å få tilbake kontrollen over verden hun møter og søker en forklaring på hvorfor the Cheshire Cat smiler. Hun blir ikke bare møtt med en uvilje mot å forklare dette for henne, men blir stilt overfor en verden der man ikke skjønner hvorfor hun synes det er rart at katten smiler. Wonderland har en helt annen forståelseshorisont enn Alice, og et annet utgangspunkt for forståelse i det hele tatt.

4.4.1 Makt

Generelt, både i den virkelige verden og i Wonderland, er kontroll knyttet til makt. Dette kan fremstå som selvfølgelig, hvis man har makten, så har man per definisjon også kontrollen over de man har makt over. Samtidig kan kontroll og makt også sees som to forskjellige fenomener, å ha kontroll over en situasjon, betyr heller at man skjønner hva som skjer og kan forholde seg til det, enn at man har faktisk makt over situasjonen. I den virkelige verden har Alice makt, blant annet over kjæledyr som Dinah og hun har også kontroll og en forståelse av hvordan hennes verden fungerer. Man ser ved flere anledninger at Alice setter pris på å ha kontroll og kunne vise andre at hun er kunnskapsrik og forstår verden rundt seg. I Wonderland er dette vanskelig for henne, fordi hun ikke lenger er i en maktposisjon, og alt hun tror hun vet, om sjakkspill og tjenere og kaniner og klokker, viser seg å være feil. Hun har verken makt eller kontroll, som begge er 'proper to man', mens skapningene i Wonderland har begge deler, på forskjellige måter. De har makten som kommer med språk, de har definisjonsmakt, de har kontroll og kan påvirke Alice på en helt annen måte enn de kunne håpet på å kunne gjøre i Alices virkelige verden.

Jeg har allerede snakket om definisjonsmakt, og hvordan dyrene i Wonderland har denne makten, men det finnes også andre former for makt, og det er flere steder hvor Alice føler hun har mistet makten. Kanskje er dette nødvendig for at dyrene skal kunne ha den makten de har i Wonderland. Agamben snakker om at man kun kan definere mennesker/dyret ut i fra en opposisjon mellom de to (2004: 37). De to kan ikke være likeverdige, for da ville det vært umulig å skille dem fra hverandre, og hverken dyret eller mennesket ville kunne blitt definert. Siden det er skapningene i Wonderland som sitter med makten, kan ikke Alice ha samme form for makt som hun i den virkelige verden, der dyrene ikke har makt. Det er på mange måter 'oss mot dem', og en av oss må være dominerende for å opprettholde balansen. Når Alice tar tilbake makten, eller i hvert følelsen av makt, når hun vokser seg stor mot slutten av *Wonderland*, eller når hun plukker opp the Red Queen fra bordet og rister henne i *Looking Glass* er hun samtidig nødt til å våkne. Alice kan ikke fortsette å eksistere i en verden der hun har like mye makt som dyrene – eller heller, der dyrene har like mye makt som henne. Når hun tar tilbake sin rolle som den med makt, må hun samtidig finne tilbake til den opprinnelige verden, for det er kun her hun kan kunne opprettholde denne rollen.

Et gjennomgående tema i *Wonderland* er nettopp Alices skiftende størrelse. Hun begynner som seg selv, men etter hvert som hun spiser, drikker eller holder i forskjellige ting blir hun større eller mindre, og oppdager flere problemer knyttet til dette. Hun holder på å

drukne i sjøen av sine egne tårer fordi hun er for liten, og sitter fast inne i The Rabbits hus fordi hun er for stor. Mye av Alices usikkerhet og forvirring kan knyttes til hennes størrelse. Hun synes selv at det er veldig forvirrende å være så mange forskjellige størrelser i løpet av en dag. Når hun er liten og nesten drukner i innsjøen er hun i fare på grunn av hvor liten hun er, og når hun sitter fysisk fast i the Rabbits hus er hun også fanget kun på grunn av størrelsen sin. Det er også lengden på halsen hennes som får the Pigeon til å tro at hun er en slange. Størrelsen Alice har, og hvordan den endrer seg gjennom hele *Wonderland* – det er ikke et spørsmål i *Looking Glass* – er med på å forsterke Alices forvirring og usikkerhet rundt hvem hun er og hvilken rolle hun har. Det påvirker også tydeligvis hvordan de forskjellige skapningene i Wonderland oppfatter henne.

Mot slutten av *Wonderland* er Alice i en rettsak mot The Knave of Hearts, som har stjålet The Queen of Hearts sine 'tarts': «The Queen of Hearts, she made some tarts, / All on a summer day: / The Knave of Hearts, he stole those tarts / And took them quite away!» (Carroll, 2015: 107) Dette rimet er også egentlig det eneste beviset som blir lagt fram for å underbygge The Knave of Hearts sin skyld, og viser fram at rettssystemet i Wonderland hverken er det beste eller det mest rettferdige. Selv om Wonderland har et rettssystem som ligner det menneskelige, forløper ikke rettsaken helt som man forventer at en rettsak skal foregå. I løpet av denne rettsaken begynner Alice å vokse igjen, tilbake til sin opprinnelige størrelse. I motsetning til de andre størrelsesforandringene hennes finnes det her ingen åpenbar grunn til at hun vokser. Det kan fordi hun holder på å våkne, og dermed forlater denne drømmeverdenen der man kan endre størrelse. Det kan også være et bilde på at hun holder på å finne tilbake til sin opprinnelige identitet, og hvor stor hun er, er knyttet til hennes bilde av seg selv.

Hun blir mange ganger større enn alle de andre karakterene i rettsalen. Vaktene til The Queen er jo bare spillkort, og jeg tror både The Queen og The Knave of Hearts også er spillkort, og at de dermed er små i forhold til et barn. Etter hvert som Alice vokser seg større får hun mer og mer makt over hva som skjer i rettsalen, og alle deltagerne blir nærmest tvunget til å høre på henne. The King prøver å få henne til å forlate rettsalen ved å si: «Rule Forty-Two. *All persons more than a mile high to leave the court.*» (Carroll, 2015: 115 W) Alice påpeker det absurde ved dette og sier som sant er at hun ikke er 'a mile high', og at det hele uansett må være en regel de har funnet på nå, for å få henne ut derfra. The King sier nei, dette er den eldste regelen i boken. Alice sier, som sant er, at da burde det jo være den første regelen, ikke den førtiandre. Alice får bli i rettsalen.

Alices størrelse gir henne en følelse av kontroll og selvtillit: «[...] (she had grown so large in the last few minutes that she wasn't a bit afraid of interrupting him)». (Carroll, 2015:

116 W) Alice, som i løpet av sin opplevelse i *Wonderland* har lurt på hvem hun er, og vært redd for å fornærme noen eller gjøre noen feil, har ikke lenger disse bekymringene, nå som hun er større enn alle de andre. Alice vokser seg jo også stor andre ganger i fortellingen, som i huset til The Rabbit, men her klarer hun ikke helt å ta innover seg at dette kan innebære en form for makt eller kontroll, hun har nok med å vokse ukontrollert. Når hun vokser til sin fulle størrelse i rettsalen, er det ingen som tør å utfordre henne. Selv når the Queen skriker: "Off with her head!" er det ingen som reiser seg eller prøver å gjennomføre denne ordenen, og Alice er heller ikke redd for at de skal gjøre det: « "Who cares for *you*?" said Alice (she had grown to her full size by this time). "You're nothing but a pack of cards!" » (Carroll, 2015: 120 W). Ikke bare gjør størrelsen at Alice får en makt over disse skapningene hun møter i *Wonderland*, men hun får også tilbake sin egen makt: «Quite unlike the biblical narrative where Adam asserts his dominion by divine right and through a civil exercise of the power of language, Alice asserts her sovereignty free of any moralizing fable, by growing larger and more powerful than all of the other creatures» (Skinazi, 2013: 19). Hun vokser seg fysisk større enn de andre i rettsalen, men hun vokser samtidig tilbake til sin vanlige størrelse, noe hun ikke har vært siden hun først drakk av flasken i korridoren med alle dørene. Som nevnt kan dette henge sammen med at hun holder på å våkne, og derfor er på vei tilbake til den virkelige verden der størrelsen vår ikke kan endre seg fordi man spiser en kake. Siden Alice har vært såpass usikker på grunn av alle endringene kroppen hennes har gjennomgått i *Wonderland*, kan det også hende at hun ved å komme tilbake til sin egentlige størrelse finner igjen sin selvsikkerhet og at det derfor hun tør å si imot dyrene i *Wonderland* på en måte som, hovedsakelig, blir respektert og etterkommet.

Hvis jeg trekker dette tilbake til tanken om at det menneskelige ikke bare handler om språket, er det kanskje nettopp det Alice må finne ut før hun kan finne tilbake til seg selv i denne drømmeverdenen. Det menneskelige trenger ikke bare handle om språk eller kunnskap, men også ren, fysisk styrke og makten som kommer med det. Hvis man følger denne tanken inn i *Looking Glass*, er det tydelig at Alice er klar over sin fysiske makt i starten av fortellingen når hun truer tusenfrydene: «"If you don't hold your tongues, I'll pick you!"» (Carroll, 2015: 148 LG). Den andre gangen Alice er i *Wonderland* så er hun mer klar over sin egen fysiske styrke og er ikke redd for å true blomstene til å være stille. Blomstene har også språk, men Alice vet nå hvordan hun skal bruke sin fysiske styrke til beholde makten over blomstene. Så det som i *Wonderland* var utgangspunktet for mye av Alices usikkerhet, nemlig hennes skiftende størrelse, er i *Looking Glass* noe som holder seg konstant, og som bidrar til å underbygge Alices selvtillit.

4.5 Døden

Når mennesket blir født, blir det født med et potensial til språk og kommunikasjon, men må bli lært å benytte seg av dette potensialet før det kan tre inn i den 'egentlige' verden. Det er bare mennesket som er født med dette potensialet, hvis vi her ser bort i fra at man har klart å lære gorillaer og sjimpanser grunnleggende tegnspråk, og som denne oppgaven har vist er evnen til språk også med på å definere mennesket som ikke-dyr. Dermed er språket på en måte starten på det menneskelige. Hvis språket er starten på mennesket, er kanskje døden slutten på mennesket. Både på den måten at døden er endelig og man slutter å eksistere, men også fordi, ifølge Heidegger: «The mortals are human beings. They are called mortals because they can die. To die means to be capable of death as death. Only man dies. The animal perishes. It has death neither ahead of itself nor behind it» (1971: 176). Det er bare mennesket som *kan* dø på denne måten. Man kan ikke nekte for at dyret også slutter å puste, hjertet til dyret slutter også å slå, men for Heidegger er dette en annen form for død, fordi dyret ikke har noe konsept om døden:

Death is the shrine of Nothing, that is, of that which in every respect is never something that merely exists, but which nevertheless presences, even as the mystery of Being itself. As the shrine of Nothing, death harbors within itself the presencing of Being. As the shrine of Nothing, death is the shelter of Being. We now call mortals mortals – not because their earthly life comes to an end, but because they are capable of death as death (*ibid*).

Mortals, dødelige, er her mennesket, og Heidegger påpeker at dødelige er dødelige, ikke fordi de dør – dette kan også dyret gjøre – men fordi dødelige har evnen til «death as death». Dette innebærer ikke egentlig at man kan forstå døden før man dør, for man kan ikke ha en forståelse av døden før det har skjedd, og da er det for sent. Man kan tenke at man kan få en forståelse av døden gjennom å se andre dø, men det vil ikke være den samme formen for død, man vil aldri helt kunne få tilgang til opplevelsen av død. Man må derfor relatere døden til en «possibility that is always before it—always before it in the sense that Dasein's own death is inevitable» (Wheeler, 2016: URL). Dødelige kan se døden for det den er, som død, og må derfor forholde seg til døden i livet. Mennesket har en forståelse av at livet kommer til å ta slutt en dag, og er født med en forståelse om «death as an omnipresent possibility» (*ibid*), selv om man ikke nødvendigvis har et bevisst forhold til dette.

Derrida undersøker også Heideggers forhold til døden i *The Beast and the Sovereign II*, som Selnes kommenterer:

De siste par/tre seansene går nesten i sin helhet med til å undersøke hva det egentlig er som ligger i Heideggers trefoldige distinksjon, og da særlig forståelsen av dyrets verden som fattig i

ontologisk forstand: Dyret kan ikke sies å dø, bare forsvinne, tilintetgjøres («Nur der Mensch stirbt. Das Tier verendet»), siden det ikke er i stand til å forholde seg til sin egen død, ta den i «besittelse», en mangel som er nær forbundet med den grunnleggende antagelsen om at dyret er språkløst, *zôon alogon*, og derfor ikke i stand til å forholde seg til det værende als solche, «som sådan», *en tant que tel* – det er det bare Dasein, mennesket qua *zôon logon echon*, som kan. (2011: 314)

Heidegger gjør altså et poeng ut at dyret ikke kan dø, det kan bare *verenden*, forgå. Dyrene forlater det jordlige livet, noe mennesker også gjør, men menneskene lever med døden som *allestedsnærværende*, noe dyrene ikke gjør. Dyret kan ikke forholde seg til sin egen død, kan ikke ta den i sin besittelse, og kan ikke forholde seg til døden *som sådan*. Selnes kobler her mangelen på evne til å forholde seg til døden til det språkløse, som gjør at dyret ikke kan forholde seg til det værende, som henger sammen med det jeg tidligere snakket om, evnen til å se noe 'as', 'being as being', som mennesket har, men som dyret mangler. Samtidig som Heidegger mener dyret ikke kan dø, påpeker Derrida: «Without entering again into this zone of questioning [...] no one will deny (even Heidegger does not deny) that all living beings, humans and animals, have a certain experience of what we call death» (Derrida, 2011: 10-11). Så alle skapninger har en viss forståelse av døden, men menneskene lever med denne kunnskapen på en annen måte enn dyrene, og kan derfor *dø*, ikke bare forgå. Derrida er også skeptisk til om det «er noen som er i stand til å dø i heideggersk forstand, det vil si til å forholde seg til sin egen død som en ontologisk realitet» (Selnes, 2013: 29). Det er umulig å faktisk forholde seg til sin egen død, nettopp fordi du ikke kan oppleve før du selv dør, og da er det jo for sent. Dette gjelder både mennesker og dyr, men det er likevel noe i kunnskapen om døden som sådan, som gjør at mennesket har en annen forståelse av døden enn dyret

Mennesket har en iboende kunnskap om døden, og bekrefter på mange måter sin menneskelighet i det de dør, samtidig som man faktisk dør og dermed forsvinner fra verdenen. Dette er et paradoks, som er med på å både definere og avslutte mennesket. Derrida ser likhetstrekk mellom Heidegger og Lacan i deres tanker om døden og dyret, og sier i sin diskusjon av Lacan:

The animal is a living being that is only living, an “immortal” living being, as it were. As in Heidegger (to whom Lacan is here closer than ever, in particular, as we shall see, as to what links the *logos* the possibility of “tricking” and “making mistakes” [“*tromper*” et “*se tromper*”]), the animal does not die. (2009: 123)

Det å kunne dø er også noe som er 'proper to man', det å kunne kjenne til døden, kjenne til døden som «omnipresent possibility», er 'proper to man', og noe dyrene ikke har tilgang til. De er dermed «immortal» i så måte, selv om de også selvfølgelig også rent bokstavelig dør.

Det å kunne dø er også noe som er 'proper to man', det å kunne kjenne til døden som «omnipresent possibility», er 'proper to man', og noe dyrene ikke har tilgang til. De er dermed «immortal» i så måte, selv om dyrene også rent bokstavelig dør.

4.5.1 Døden i Wonderland

I Alice-bøkene er det ikke mye snakk om døden. Man kan først tenke at det er fordi dette er en barnebok, men som Bump påpeker «Though making cruelty til animals amusing was banned almost by definition from "children's literature," Carroll surpassed the Brothers Grimm in this regards» (2014: 70). De originale eventyrene til brødrene Grimm er uten tvil brutale, og ikke redde for å vise fram de mørkere sidene i samfunnet. I Alice-bøkene er kanskje The Queen of Hearts the tydeligste eksempelet på «cruelty to animals», ikke bare bruker hun dyr for å spille krocket, hun roper også ut ordre om å hugge hodet av dem uten en god forklaring. Uten å gå for mye inn i den historiske konteksten, så er jo Alice-bøkene en del av den viktorianske barneboktradisjonen, og har blitt «plassert i en gotisk litterær tradisjon» (Lund-Iversen, 2007: 87), som ikke skydde unna mørke og vanskelige temaer. Carroll er heller ikke redd for å ta opp vanskelige og dystre temaene, som blant annet temaet for denne oppgaven, Alices følelse av å være identitetsløs, og være usikker på seg selv.

Det finnes også mer spesifikke diskusjoner om døden selv, som for eksempel den nevnte The Queen of Hearts som fører til at alle rundt henne lever i konstant frykt for å bli halshugget. Dyrene i Wonderland har dermed en forståelse av døden som dyrene i den virkelige verden mangler. Det skal sies at leseren aldri får høre at noen faktisk blir halshugget, og The Gryphon sier også at det aldri skjer:

"What fun!" said the Gryphon, half to itself, half to Alice.

"What *is* the fun?" said Alice.

"Why, *she*," said the Gryphon. "It's all her fancy, that: they never executes nobody, you know. Come on!" (Carroll, 2015: 90 W)

Leseren vet ikke om The Gryphon har rett, men blir heller aldri vitne til en faktisk henrettelse. Samtidig kan frykten om snarlig død være like effektiv som selve døden, så The Queen of Hearts er en skikkelse som også er omgitt av frykt.

Alice får også et tydeligere møte med muligheten for død hos The Duchess, og hennes barn som gradvis blir en gris. Det er helt tydelig at dette barnet ikke har det bra, det blir skreket til og kastet ting på. Det første Alice merker når hun kommer inn på kjøkkenet til The Duchess er at det er fullt av pepper «in the *air*», så mye at «Even the Duchess sneezed occasionally; and as for the baby, it was sneezing and howling alternately without a moment's pause.» (Carroll, 2015: 55 W). The Duchess virker ikke veldig brydd over at babyen gråter, og synger sanger om å snakke «roughly to your little boy²⁷» (Carroll, 2015: 57 W). The Duchess har en litt annen tilnærming til barneoppdragelse enn Alice (og leseren) er vant med. Kokka på kjøkkenet kaster også stekepanner, gryter og tallerkener rundt seg og de treffer babyen med jevne mellomrom. Alice prøver å stoppe dem og utbryter “Oh, *please* mind what you're doing!”. The Duchess kaster babyen til Alice og går for å spille krokett med the Queen. Alice tar med seg babyen ut i skogen:

As soon as she had made out the proper way of nursing it (which was to twist it up into a sort of know, and then keep tight hold of its right ear and left foot, so as to prevent its undoing itself,) she carried it out into the open air. “If I don't take this child away with me,” thought Alice, “they're sure to kill it in a day or two. Wouldn't it be murder to leave it behind?” (Carroll, 2015: 57)

Disse spørsmålene stiller Alice seg selv mens babyen fortsatt er en baby, men i det hun er på vei vekk fra huset, blir babyen mer og mer griselignende, og mot slutten har den blitt en faktisk gris. Når babyen blir en gris blir Alice usikker på hva hun skal gjøre med den, nå som den har blitt “this creature.” Hun slipper den fri og lar den løpe inn i skogen, og er lettet over at hun ikke lenger har ansvar for den. Hun har ikke lenger noen tanker om at det ville vært et mord å etterlate den hos The Duchess, for nå har de kommet seg ut av huset, og siden den har blitt en gris kan den også løpe fritt på en annen måte enn en hjelpeløs baby. Det kan hende hun ikke lenger er bekymret over skjebnen til grisen fordi hun ikke lenger klarer å identifisere seg med den på samme måte som da den var en baby.

Just as she decides to save it, the baby's animality is revealed and Alice's says, “If you're going to turn into a pig, my dear... I'll have nothing more to do with you.” On some level Alice knew that it was still murder to leave the pig-baby behind. Admittedly, Alice did not plan on killing the pig-baby herself, or even seeing it butchered, but there could be little doubt what would become of it if it was captured (Bump, 2014: 71).

---

²⁷ Dette er en parodi på diktet “Speak Gently” av David Bates, som begynner slik: «Speak gently!/ It is better far/ To rule by love, than fear;/» (Carroll, 2015: 270)

At det er liten tvil om hva som ville skje med grisen hvis den blir fanget blir ikke utforsket av Carroll, og er noe Bump selv leser inn i fortellingen. Han kobler det også til Alices tid, der «industrial slaughter has already begun in large cities» (*ibid*). Det er ingenting i teksten som refererer at grisen er et bilde på industriell slakting. Det er heller ikke noe som tilsier at grisen kommer til å dø når Alice lar den løpe inn i skogen, men det er heller ingenting som tyder på det motsatte. Hva som blir grisens faktiske skjebne forblir stående åpent. Det er derimot tydelig at Alice har en annen ansvarsfølelse når det er snakk om en baby enn når den har blitt en gris. Hvorvidt hun ikke lenger klarer å identifisere seg med grisen blir ikke utforsket eller forklart så det forblir et tankeeksperiment fra min side. Kanskje er dette en måte for Alice å stadfeste menneskeligheten sin på, hun har et annet bånd til et lite barn, fordi de er like, enn hun har til en gris som hun deler få likhetstrekk med. Samtidig er det tydelig at skapningene i Wonderland har en forståelse av døden som er nærmere den menneskelige enn den animalske. Så selv om det å ta avstand fra grisen kan hjelpe Alice med å stadfeste sin posisjon som menneske, vil det at dyrene har en forståelse av døden som ligner *Daseins* forståelse være med på å gjøre Alice usikker på seg selv og sin rolle.

Enda en gang bryter dyrene i Wonderland med alt som tradisjonen har påstått at dyr skal og kan gjøre. Det er ingenting som er slik Alice forventer eller tror det skal være. Ikke bare kan dyrene her dø, og har kjennskap til døden på samme måte som menneskene har, men de har også språket til å kunne diskutere det og tydeliggjøre det overfor hverandre og Alice. Igjen er alt som man forbinder med å være 'proper to man' noe som finnes hos dyrene, og som tydeliggjør dette aspektet for Alice, som gjør at hun sliter med å finne seg selv. Ingen av dyrene i Wonderland lever opp til de forventningene den vestlige tradisjonen har til dem, og er på mange måter med på å underbygge Derridas kritikk av denne tradisjonen.

4.5.2 Livets sirkel

Jeg valgte å avslutte dette kapittelet med en redegjørelse om hva Heidegger mener om døden, og hans påstand om at det bare er mennesket som kan dø, mens dyret på sin side kun kan *verenden* (altså forgå). Jeg startet hele oppgaven med språket, både fordi språket er avgjørende for oppgaven som en helhet, og fordi jeg mener språket og døden til sammen avgrenser mennesket. Hvis en postulerer at språket er det første menneskelige, det som er starten på mennesket, siden det bare er mennesket som har (eller kan lære seg) språk, blir døden dermed det siste menneskelige, det som er slutten på mennesket. Hvis man følger Heidegger, vil man

mene at mennesket også har kunnskap om døden og hva den innebærer, mennesket er dermed «capable of death as death». Mennesket lever med en kjennskap til døden, og kan se døden som død, og har en forventning om og en forståelse av døden som dyret aldri vil kunne ha. Døden har en dobbelthet i det den bekrefter det menneskelige, den kunnskapen om døden som mennesket alltid har med seg, døden som død, den bekrefter mennesket, samtidig som mennesket rent bokstavelig forsvinner i døden. Så når mennesket dør, er det en slags stadfesting av det menneskelige, akkurat som det å lære seg språket er en stadfesting av starten på det menneskelige. Det er mellom språket og døden man definerer mennesket, og siden dyrene hverken har språk eller dør i Heideggersk forstand er dyrene utenfor dette området. Slik er det ikke med dyrene i Wonderland. For det første har de språk, for det andre har de menneskelige egenskaper som muligheten til å respondere og lyve og for det tredje har de kunnskap om døden, og det virker som om de også faktisk kan dø. Skapningene i Wonderland har kort fortalt alle de menneskelige egenskapene.

Denne oppgaven begynte med språket som en inngang til diskusjonen rundt Alices identitetsforståelse. Dette fordi mennesket starter med språket og det er også det mest tydelige trekket dyrene i Wonderland deler med mennesker og som dermed vil påvirke Alice. Døden er ikke det siste trekket som dyrene i Wonderland viser seg å ha, men det er det siste som skjer med mennesket. Døden bekrefter mennesket, samtidig som den fjerner mennesket fra verden. Derfor er døden den endelige utgangen fra denne oppgaven om Alices menneskelighet og identitet.

4.6 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg sett nærmere på hvilke egenskaper, i tillegg til språket, om gjør at mennesket skiller seg fra dyret, egenskaper man vil definere som 'proper to man'. Jeg viste hvordan dyrene i Wonderland innehar også innehar disse egenskapene. Dyrene i Wonderland har tid, de har makt, kontroll og evne til å lyve. De har også en forståelse av døden, som Heidegger før kun har tildelt menneskene. Det gjennomgående temaet i kapitlet har vært å gang på gang vise hvordan dyrene i Wonderland bryter med de konvensjonene og ideene Alice har om hva et dyr skal være, og hvordan dette kan være med på å påvirke identitetsforståelsen hennes.

Mot slutten trakk jeg også inn spillaspektet ved begge bøkene, og *Looking Glass* spesielt. Med dette ønsket jeg å trekke fram at det er flere aspekter enn bare dyrene som gjør at Alice blir usikker på sin egen identitet i Wonderland. Hun er i et spill der hun ikke kjenner

reglene og ingen er villige til å forklare det for henne. Dette understreker også hvordan dyrene i Wonderland er 'menneskelige' i det at de har kontrollen over spillet (og dermed Alice), og hvordan de kan bedra Alice ved å unngå å fortelle henne reglene for spillet. Jeg trakk linjer fra spillene i Wonderland til Deleuzes ideelle spill, som igjen kanskje er stedet der den frie tanken kan få utløp. Alice får ikke muligheten til dette, fordi hun ikke klarer å gi slipp på behovet hun har for kontroll.

Jeg avsluttet med en avstikker til døden, og hvordan språket og døden er de to elementene som markerer begynnelsen og slutten på mennesket. Jeg trakk inn Heidegger og hans syns på døden, før jeg igjen viste til hvordan dyrene i Wonderland konsekvent motbeviser de tankene man har hatt om mennesket i den vestlige tradisjonen.

KONKLUSJON

«The great question certainly was “What?”» (Carroll, 2015: 41)

De tre hovedkapitlene som utgjør diskusjonsdelen av denne oppgaven, handler dypest sett, egentlig om det samme. Selv om de tre kapitlene utforsker forskjellige temaer og problematikker ligger *språket* til grunn for alle tre. Det første kapittelet handlet rent bokstavelig om språket, og var en kort historisk gjennomgang av hvordan dyret har blitt omtalt gjennom historien. Jeg tok også for meg Derridas kritikk av nettopp dette, og til slutt hvordan Alice-bøkene, og den verdenen Alice opplever, er en slags motsats til alt som er kjent. Det andre kapittelet tok for seg definisjonsmakten som i Wonderland finnes hos dyrene, og hvordan dette påvirket Alices evne til å identifisere seg selv og ha en form for autoreferensialitet. Det siste kapittelet gikk mer inn på egenskapene man forbinder med det som er «proper to man», og hvordan det påvirker Alice at dyrene i Wonderland innehar disse menneskelige egenskapene. At temaet i de tre hovedkapitlene grunnleggende er det samme, men fra forskjellige innfallsvinkler, er ikke tilfeldig, det har vært et bevisst valg fra min side. Man kan ikke komme utenom språket, og det jeg hovedsakelig skulle undersøke i oppgaven, var nettopp dyrespråk. Språket, i alle sine former, ligger til grunn for alt Alice opplever, og er også sentralt i mye av Derridas diskusjon.²⁸ Jeg har brukt de tre kapitlene på å se på forskjellige aspekter ved språket, hvordan dyrene benytter seg av dette og hvordan det former Alice og Wonderland.

Denne oppgaven som helhet hadde som mål å redegjøre for hvordan språket og de menneskelige egenskapene som nå finnes hos dyrene, har påvirket Alice. Hvordan blir Alices identitetsforståelse utfordret og endret i møte med dyrene med språk? I forlengelsen av dette, og kanskje enda mer viktig, har jeg prøvd å undersøke hvorvidt dyrenes språk er grunnen til at Alice stiller spørsmål ved sin egen identitet i Wonderland. I Wonderland blir Alice møtt med spørsmålene «hvem er du?» og «hva er du?», både som spørsmål hun stiller seg selv og som direkte spørsmål fra skapningene med språk. Alice blir konfrontert med sin egen mangel på selvforståelse når hun ikke vet svaret på disse spørsmålene.

Jeg hadde i denne oppgaven en idé om at selv om dyrene har språk, er ikke dette den eneste grunnen til at Alice mister sin egen identitet i Wonderland. Jeg har fått dette bekreftet gjennom arbeidet med Alice-bøkene. Mens *Wonderland* utforsker disse to spørsmålene om

---

²⁸ Her tar jeg for gitt at språket i seg selv er nødvendig for at Derrida og Carroll og alle andre skal kunne skrive sine bøker og formidle sine ideer (og at jeg skal kunne skrive denne oppgaven). Poenget mitt er at språket er et større diskusjonstema i disse tekstene, være det seg Alice, Derrida eller Heidegger.

hvem og hva Alice er, er det i *Looking Glass* er fokus på om Alice faktisk eksisterer, og hva som er grunnlaget for at hun skal kunne si jeg og mene jeg, blant annet ved hjelp av egennavnet. Dette er problematikker som kommer av at dyrene, med språk, bruker språket til å stille spørsmål til Alice, og påstå at hun egentlig bare er en del av noen andres drøm. Alt dette er med på å minske Alices *ipseity* og hennes autoreferensialitet. Så selv om språket ligger til grunn, handler Alices identitetsproblematikk like mye om hvordan dyrene *bruker* språket som at de *har* språk. Dyrene har alle de menneskelige egenskapene man ikke forventer å finne hos dyrene, og kan benytte seg av språket på samme måte som menneskene. De kan derfor også bruke det mot Alice, som vi har sett ved flere anledninger.

Alice, som har behov for å kontroll, og forstå seg på verden, klarer aldri helt å forstå Wonderland. Det er noe hun ikke vil ha muligheten til å forstå, fordi det er en annen verden med andre regler, og dyrene er ikke villige til å vise henne hvordan denne verdenen fungerer. På denne måten viser Wonderland fram våre egne grenser for forståelse, Alice kan aldri helt forstå denne verdenen, og de snakkende dyrene utfordrer hele hennes idé om hva som er ekte og forståelig.

Det er også andre faktorer som spiller inn på Alices følelse av å miste kontroll over seg selv og hvordan hun ser verden, som ikke er direkte knyttet til språket. Et viktig element er hennes stadig skiftende størrelse. Jeg har vist hvordan hun selv syns det er forvirrende å være så mange forskjellige størrelser, og hvordan hun finner tilbake til seg selv og våkner når hun finner sin opprinnelige størrelse på slutten av Wonderland. Også her spiller dyrenes språk en rolle, siden det er The Caterpillar som gjennom sitt språk og sine spørsmål tvinger Alice til å konfrontere sin mangel på kontroll og innse at hun ikke lenger helt vet hvem hun er.

Det egentlig menneskelige

Det Alice møter i Wonderland er på mange måter en refleksjon av tradisjonen som preger forholdet mellom mennesker og dyr, fordi den konsekvent motbeviser alle ideer om dyret som menneskene har. Derfor er denne verdenen også et godt utgangspunkt for å diskutere Derridas tanker om, og undring over, denne avgrunnen mellom mennesker og dyr.

I forlengelsen av hvordan Alice blir påvirket av dyrene med språk, og hvordan de bruker språket, kommer også spørsmålet om *hvor mye* av identiteten til Alice som er knyttet til at mennesket har språk. Som vi har sett at Derrida påpeker, finnes det mange trekk som man betegner som «proper to man», og som man dermed forbinder med mennesket, og ikke med dyret, og som ikke er direkte knyttet til språket. Dyrene i Wonderland har i stor grad tilgang til

disse egenskapene. De kler på seg, de har navn og personligheter, de kan kommunisere seg imellom, de kan forklare Wonderland til Alice og de kan til og med dø. Det at dyrene har språk, og kan forklare seg gjør det lettere (for å ikke si mulig) for Alice å innse at disse dyrene innehar andre menneskelige egenskaper som definisjonsmakt, løgn og refleksjonsevne. Så selv om ikke alle disse egenskapene er direkte knyttet til språket, ligger språket likevel til grunn for dem. Hadde ikke dyrene hatt språket hadde de ikke hatt tilgang til disse menneskelige egenskapene og kunne ikke utfordret Alice slik de gjør.

Som en slags motsetning til at det er mennesket som er *zoon logon echon*, og dyret som er *zoon alogon*, la jeg i oppgaven fram ideen som Agamben støtter opp om: at det kanskje er mennesket, ikke dyret, som er de språkløse. Akkurat som dyret ikke er nakent fordi det ikke kler på seg, er kanskje heller ikke dyret språkløst fordi det ikke prøver å lære seg språk, det prøver ikke å dekke språkløsheten på den måten mennesket gjør.

Gjennom Agamben og Calarco argumenterte jeg for at det kanskje nettopp er dette som gjør mennesket til mennesker. I motsetning til hva blant andre Descartes postulerer, er det ikke det at vi har språk som gjør oss til mennesker, men nettopp det at vi ikke har det, og dermed må lære oss det. Det er språkløsheten vår som åpner oss for 'otherness', for politikk, kultur, kunst og historie. Nettopp det at vi må lære oss språket, er det som gjør oss menneskelige. Vi er avhengige av andre mennesker rundt oss som kjenner språket, og som kan lære oss det, og har dermed et samhold mennesker i mellom. Så selv om det først kan virke som om den menneskelige identiteten er knyttet til å ha språk, kan det nå se ut som om det er akkurat omvendt. Det er det at man må lære seg språket, og det fellesskapet som følger av det som fører til at mennesker er mennesker. Det er også kanskje derfor Alice forblir menneskelig gjennom hele sin ferd i Wonderland. Selv om hun lurte på hvem hun er, og om hun i det hele tatt, slutter hun aldri å være menneskelig. Selv når språket, og de andre menneskelige egenskapene, også finnes hos dyrene, er det måten mennesker lærer språk på, som gjør at mennesket (og dermed Alice) beholder menneskeligheten sin.

Jeg har gjennom hele oppgaven behandlet Alice som en slags representant for menneskeheten. Hun er eksempelet på hvordan mennesket ville taklet møtet med de snakkende dyrene. Alice er ikke det perfekte eksempelet – jeg tviler på at det perfekte eksempelet i det hele tatt eksisterer – men hun tilbyr likevel en åpning inn til det å diskutere *animal studies*, og teoretikere som Derrida, Heidegger, Agamben, Calarco og ikke minst Lewis Carrolls verk. Derfor har jeg også brukt Alice-bøkene som et utgangspunkt for å undersøke hvilke forventninger mennesker har både til seg selv og dyret. Med dette har jeg vist hvordan dyrene i Wonderland kontinuerlig utfordrer og motbeviser disse forventninger man har, både til dyrene

selv og deres evner. Oppgaven begynte med et spørsmål om hva som hadde påvirkning på Alices identitetsforståelse. Det jeg har kommet fram til, til slutt, er at uansett hvordan man vrir og vender på det, uavhengig om det er dyret eller mennesket som er språkløst, så er det språket som ligger til grunn. Til grunn for Alices første identitetsforståelse, utfordringen av denne identitetsforståelsen, og Alices vei tilbake til seg selv og oppvåkning fra drømmen.

Heideggers Hammer

Jeg påstår ikke at Alice-bøkene er det beste grunnlaget for å diskutere og utfordre hva som er grensene for mennesket, ei heller at egenskapene til dyrene i Wonderland er grunnlag nok for å påstå noe om den menneskelige tilstanden. Imidlertid tenker jeg at en slik diskusjon, om den menneskelige tilstanden, og hvordan den påvirkes og formes av språket og andre menneskelige egenskaper, kanskje nettopp har sin plass i litteraturen. Selv om Wonderland er et fiktivt univers, og det å sammenligne Alices reaksjon på dyrene i Wonderland med ekte mennesker og hvordan de kan defineres fort kan framstå som *far fetched*, er likevel Alice-bøkene (og litteratur generelt) en harmløs²⁹ plattform der man kan ta for seg og prøve ut vanskelige temaer. På mange måter er Wonderland et slags alternativ til vår virkelige verden, som kan få oss til å tenke over vår egen verden, og åpne for en diskusjon rundt vår egen verden og hvordan vi oppfatter den. På mange måter har Wonderland her samme rolle som hammeren som Heidegger snakker om i *Being and Time* der han legger ut om et redskaps «*readiness-to-hand*»:

[T]he less we just stare at the hammer-Thing, and the more we seize hold of it and use it, the more primordial does our relationship to it become, and the more unveiledly is it encountered as that which it is – as equipment. The hammering itself uncovers the specific 'manipulability' of the hammer. The kind of Being which equipment possesses – in which it manifests itself in its own right – we call '*readiness-to-hand*.' (Heidegger, 1973: 98)

Jo mer man bruker hammeren, og hammeren fungerer som den skal, jo mindre legger man merke til selve hammeren og hva den betyr. Det er først når hammeren går i stykker, at Dasein legger merke til den faktiske hammeren, og kanskje begynner å reflektere rundt hammerens egenskaper. (Wheeler, 2016: URL) I denne analogien er Wonderland, som nevnt, den ødelagte hammeren som får oss til å bli klar over at hammeren finnes. Hammeren er her vår egen, den virkelige, verden. Det som er 'galt' med Wonderland, at dyrene har språk, klær og andre menneskelige egenskaper, kan få oss til å reflektere over vår egen verden, og hvordan skillet mellom mennesker og dyr er konstruert. Dette analogien går nok litt langt, men dette har slått

---

²⁹ Jeg skal ikke påstå at litteraturen nødvendigvis alltid er harmløs, men det er likevel større åpenhet for utforskning i litteratur enn i den virkelige verden.

meg mange ganger gjennom arbeidet med oppgaven, og Alices møte med Wonderland, og jeg syns det er et poeng å understreke Wonderlands potensielle egenskaper.

Poenget med denne oppgaven var ikke å utrydde skillet mellom dyr og mennesker, det *er* en forskjell og det kommer man ikke utenom. Dette er ikke et manifest som prøver å slå et slag for dyrenes rettigheter, og som sier at det ikke er noen forskjell mellom dyr og mennesker. Poenget var heller å plukke opp kommentarene til Derrida om Carroll, og utforske Alices kamp for å forstå seg selv i møte med de snakkende dyrene. I tillegg ville en slik diskusjon også få oss til å se vår egen verden på en ny måte og få oss til å bli oppmerksomme på hvordan vår verden er konstruert. Slik sett er denne oppgaven mer som et forsøk på et opplysningsprosjekt enn som et manifest å regne. Så kan jeg bare håpe at Alice ble fornøyd, siden hun syns: «”There ought to be a book written about me, that there ought”». Hun fikk jo ikke bare to bøker, men nå også (enda) en masteroppgave.

LITTERATURLISTE

- Agamben, G. (1993). *Infancy and history : the destruction of experience*. London: Verso.
- . (2004). *The Open : Man and Animal*. Stanford, California: Stanford University Press.
- Aihong, R. (2014). «“Who Am I”: Alice’s Quest for Knowledge and Identity in Wonderland.» *Studies in Literature and Language*, 8(3), 127-133. doi:10.3968/4999
- Bump, J. (2014). «Biophilia and Emotive Ethics: Derrida, Alice, and Animals.» *Ethics & the Environment*, 19(2), 57-89. doi:10.2979/ethicsenviro.19.2.57
- Calarco, M. (2008). *Zoographies : The Question of the Animal from Heidegger to Derrida*. New York: Columbia University Press.
- Carroll, L. (2015). *Alice’s Adventures in Wonderland and Through the Looking Glass*. [1865 & 1871] Croydon: Alma Classics.
- Cruise, W. (2014). «Revisiting Alice.» *Journal of Literary Studies*, 30(4), 71-90. doi:10.1080/02564718.2014.976458
- Deleuze, G. (2004). «Tenth Series of the Ideal Game» i *The Logic of Sense*. (s. 69-77) C. Boundas (red.) Oversatt av M. Lester. London: Continuum
- Derrida, J. (2008). *The Animal That Therefore I Am*. M.-L. Mallet (red.) Oversatt av D. Wills. New York: Fordham University Press.
- . (2009). *The Beast and the Sovereign, Volume I*, G. Bennington & P. Kamuf, (red.) Oversatt av G. Bennington. Chicago, Illinois: University of Chicago Press
- . (2011). *The Beast and the Sovereign, Volume II*, M. Lisse, M-L. Mallet & G. Michaud (red.) Oversatt av G. Bennington. Chicago, Illinois: University of Chicago Press.
- Fløistad, G. (1993). *Heidegger : en innføring i hans filosofi* Oslo: Pax.
- Haug, J. K. (2013). *Forståelse og Uttrykkelighet - Heideggers begrep om utlegning*. [Avhandling] Oslo: Universitet i Oslo.
- Heidegger, M. (1971). «The Thing», i *Poetry, Language, Thought* (s. 163-180). Oversatt av Albert Hofstadter. New York: Harper & Row
- . (1973). *Being and Time*. Oversatt av J. Macquarrie & E. Robinson. Oxford: Basil Blackwell.
- . (1992). *Parmenides*. Oversatt av R. Rojcewicz & A. Schuwer, Bloomington, Indiana: Indiana University Press
- Johannessen, F.-H. (2011). *Alice in Wonderland : development of Alice's identity within adaptations*. [Masteroppgave] Tromsø: Universitetet i Tromsø

- Karlsson, J. (2011). «Alice's Vacillation between Childhood and Adolescence in Lewis Carroll's Alice's Adventures in Wonderland.» Karlstad: Universitetet i Karlstad. Hentet fra <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:409791/FULLTEXT01.pdf> [Nedlastet: 06.11.15]
- Lund-Iversen, C. L. (2007). «Opprørets time : språk og identitet i Lewis Carrolls Alice i Eventyrland» (s. 83-90). Bergen: Høgskolen i Bergen, Bodoni forlag
- Selnes, G. (2011). «De dekonstruktive dyrene; eller Heidegger avec Defoe?» *Agora*, 29(1), 304-325.
- . (2013) «Kafkask zoontologi». *Prosopopeia*. 20(3). s. 28-39
- Skinzai, S. (2013). *Fabulating sovereignty with Descartes, Alice, Derrida and some damn animals.* [Avhandling]. Hentet fra: <https://search.proquest.com/docview/1499220208?accountid=8579>. [Nedlastet: 04.11.15]
- Turner, B. (2010). «"Which is to be master?": Language as Power in Alice in Wonderland and Through the Looking-Glass.» *Children's Literature Association Quarterly*, 35(3), 243-254.
- Wheeler, M. (2016). «Martin Heidegger.» Hentet fra <https://plato.stanford.edu/cgi-bin/encyclopedia/archinfo.cgi?entry=heidegger>. [Lesedato: 02.05.17]